

Uzasadnienie

Projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty stanowi realizację Programu Prac Legislacyjnych Rady Ministrów w 2011 r.

Sekretarz Rady Ministrów, na wniosek Ministra Edukacji Narodowej, wyraził zgodę na odstąpienie od wymogu opracowania i uzgodnienia założeń ustawy o systemie oceniania jakości w edukacji oraz na opracowanie projektów nowelizacji ustawy o systemie oświaty w tym zakresie.

Rozwój społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy wymaga zapewnienia wysokiego poziomu kształcenia. Działania w tym zakresie uwzględnione zostały w Strategicznym Planie Rządu oraz w Programie Prac Rządu w obszarze edukacji. Są one także zgodne z rekomendacjami Raportu o Kapitale Intelktualnym Polski.

Podniesienie jakości kształcenia wpisuje się w szeroko rozumiane podwyższanie jakości funkcjonowania systemu oświaty w Polsce, na który składają się między innymi system nadzoru pedagogicznego oraz system egzaminów zewnętrznych.

Celem zmian w systemie oświaty w zakresie nadzoru pedagogicznego oraz wspomaganie szkół i placówek jest budowa nowoczesnego systemu, obejmującego z jednej strony jednoznaczne określenie wymagań (wraz z badaniem poziomu ich realizacji), z drugiej zaś oferującego szkołom i placówkom powszechnie dostępne i profesjonalnie zorganizowane wsparcie.

Zasadnicza zmiana w nadzorze pedagogicznym polega na tym, że ewaluację i kontrolę zewnętrzną w szkołach i placówkach, nad którymi nadzór pedagogiczny sprawuje obecnie kurator oświaty, będą prowadzić jednostki zajmujące się badaniem jakości pracy szkół; powstaną one na bazie obecnych zasobów kadrowych i lokalowych – centralnej i okręgowych – komisji egzaminacyjnych oraz kuratoriów oświaty.

Efektom funkcjonowania nowego nadzoru pedagogicznego będzie możliwość przekazywania w jednolitej w całym kraju formie informacji o ocenie pracy szkół, (dostępnej dla dyrektorów placówek i rodziców). Informacje te będą także narzędziem pomocnym w prowadzeniu polityki oświatowej na poziomie samorządu, regionu i kraju.

Proponowane rozwiązania, zgodnie z sugestią Rządowego Centrum Legislacji, zawarte są w przygotowywanej obecnie zmianie ustawy o systemie oświaty, a nie – jak projektowano pierwotnie – w osobnej ustawie o systemie oceniania jakości edukacji. Dzięki temu w jednej ustawie zostanie opisany zarówno nowy system oceniania jakości pracy szkół jak i nowy system ich wspomagania.

Zadania kuratora oświaty będą nadal realizowane. Te wynikające ze sprawowania nadzoru pedagogicznego przejmą regionalne ośrodki jakości edukacji, które mieścić się będą w każdym województwie – ze stojącym na ich czele regionalnym inspektorem jakości edukacji. Pozostałe zadania będą wykonywane przez urzędy wojewódzkie.

Proponowane zmiany są wynikiem prowadzonych konsultacji. W dyskusji akceptowano konieczność powstania profesjonalnych instytucji, wyspecjalizowanych w ocenianiu jakości pracy szkół połączonych z systemem egzaminów zewnętrznych. Zwrócono jednak uwagę, że sieć tych instytucji powinna być spójna z podziałem administracyjnym kraju. Ważne jest, aby regionalne ośrodki jakości edukacji były instytucjami, których zadaniem będzie, podobnie jak obecnie okręgowych komisji egzaminacyjnych, ustalanie i udostępnianie opinii publicznej rzetelnej informacji na temat pracy szkół.

System kompleksowego wspomagania szkół w rozwoju będzie opierać się na centrach rozwoju edukacji. Zakłada się, że do 2016 r. w każdym powiecie będzie już funkcjonować centrum rozwoju edukacji – powstałe z połączenia zadań poradni psychologiczno-pedagogicznej, placówki doskonalenia nauczycieli i biblioteki pedagogicznej. Centra rozwoju edukacji, które mogą być prowadzone przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego oraz przez organy niepubliczne, docelowo będą finansowane z subwencji oświatowej w sposób proporcjonalny do liczby obejmowanych opieką szkół i uczniów. Szkoła obowiązkowo dokona wyboru centrum rozwoju edukacji, które będzie sprawować nad nią opiekę i podpisze z nim kontrakt określający zarówno obszary standardowego wspomagania, jak i szczególnego wspomagania w danym roku szkolnym.

Ważnym elementem budowania systemu wsparcia szkół jest samorząd województwa, którego zadaniem oświatowym będzie prowadzenie - w utworzonych wojewódzkich centrach informacji edukacyjno-zawodowej - regionalnej publicznej bazy informacji dotyczącej oferty edukacyjnej regionu.

Projekt ustawy zakłada, że jedynymi miejscami edukacji przedszkolnej będą przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego. Przepisy przejściowe pozwolą na przekształcenie się oddziałów przedszkolnych funkcjonujących w szkołach podstawowych w przedszkola lub inne formy wychowania przedszkolnego. Proponowana zmiana wynika ze zgłaszanych problemów w zakresie funkcjonowania oddziałów przedszkolnych w szkołach, które są placówkami feryjnymi przy jednoczesnym nieferyjnym charakterze pracy tych oddziałów i zatrudnionych tam nauczycieli.

Projektowane zmiany wynikają również z zamiaru udzielenia przez budżet państwa finansowego wsparcia gminom w realizacji zadań z zakresu wychowania przedszkolnego. Proponowane jest objęcie subwencjonowaniem edukacji dzieci 4-letnich i 5-letnich towarzyszące daniu 4-latkom prawa, a 5-latkom obowiązku podejmowania edukacji przedszkolnej.

U podstaw projektowanych zmian leży również zamiar uelastycznienia systemu opieki nad małym dzieckiem poprzez umożliwienie - w zależności od potrzeb -

objęcia edukacją przedszkolną dziecka 2-letniego, jak i pozostawienia pod opieką „żłobkową” dzieci do lat 3.

Nowa formuła realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego, ukierunkowana na osiągnięcie przez uczniów konkretnych efektów kształcenia, wskazuje na potrzebę indywidualnego podejścia do potrzeb dziecka w pracy z nim zarówno podczas obowiązkowych, jak i dodatkowych zajęć edukacyjnych. Umożliwi to objęcie dziecka jak najwcześniej specjalistycznym wsparciem i dostrzeganie problemów rozwojowych, w szczególności małego dziecka, już od chwili stwierdzenia zagrożenia niepełnosprawnością, tak aby bez zbędnej zwłoki występujące u dziecka zaburzenia rozwojowe minimalizować bądź eliminować.

Projektowane rozwiązania stanowią kontynuację rozpoczętych już działań zmierzających do powstania spójnego modelu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Według tego modelu nauczyciele dostosowują działania edukacyjno-terapeutyczne do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych oraz możliwości psychofizycznych każdego ucznia.

W obliczu postępującego niżu demograficznego zamiast podejmowanych obecnie przez samorzady decyzji o likwidacji szkół i przenoszeniu uczniów do innych placówek projektowana ustawa da samorządom możliwość nauczania dzieci w dotychczasowych budynkach szkół i przedszkoli, które - jako grupa - będą wspólnie zarządzane (będą miały wspólną kadrę pedagogiczną i wspólnych specjalistów, co ułatwi organizowanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, doradztwa zawodowego, a także zapewni pełne etaty nauczycielom).

Możliwość grupowania – w celu wspólnego zarządzania i realizowania dodatkowych zadań poprawiających jakość dotychczasowej oferty – dotyczy prawie wszystkich jednostek obecnie występujących w systemie oświaty. W niekorzystnych warunkach demograficznych i geograficznych na bazie dotychczasowej często rozdrobnionej sieci szkół i placówek będzie można utworzyć większe i silniejsze jednostki systemu oświaty. Takie grupowanie w silniejsze organizmy, o bardziej rozbudowanej ofercie dotyczy będzie:

- edukacji przedszkolnej i podstawowej,
- kształcenia ogólnego na poziomie gimnazjalnym i licealnym,
- szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne,
- placówek zajmujących się szeroko pojętym wspomaganie szkół w rozwoju.

Nowe, większe organizmy systemu edukacji, o bardziej kompleksowych zadaniach, muszą być profesjonalnie i nowocześnie zarządzane, będą gospodarowały zasobami kadrowymi i majątkowymi w sposób jak najbardziej zgodny z potrzebami i celami rozwoju lokalnej społeczności na danym terenie.

Nowocześniejsze zarządzanie kształceniem zawodowym i ustawicznym to także inne reguły jego dofinansowywania. Z jednej strony szkoły prowadzące kształcenie zawodowe będą mogły prowadzić kwalifikacyjne kursy zawodowe objęte również subwencjonowaniem oraz być grupowane w centra kształcenia zawodowego i ustawicznego. Z drugiej strony dofinansowywanie niepublicznej oferty kształcenia zawodowego dorosłych, w tym kwalifikacyjnych kursów zawodowych i szkół

policealnych będzie możliwe tylko wówczas jeśli zostanie zakończone pozytywnie zdaniem egzaminem potwierdzającym kwalifikacje w zawodzie.

Jednocześnie samorządy terytorialne nie będą już mogły przekazywać szkół do prowadzenia podmiotom dowolnie przez siebie ustalonym, w tym osobom fizycznym, jak to ma miejsce obecnie. Zlecenie zadań oświatowych do prowadzenia będzie możliwe wyłącznie organizacjom działającym w sferze pożytku publicznego, na podstawie precyzyjnie zdefiniowanych procedur konkursowych. Ograniczy to możliwość postępowania uznaniowego i rozszerzy możliwości budowania społeczeństwa obywatelskiego, tak aby osoby tworzące organizacje o celach pożytku publicznego, w tym oświatowych, mogły podejmować się większych wyzwań.

Przewiduje się stworzenie możliwości zakładania niepublicznych polskich szkół uzupełniających i ośrodków polskiej edukacji. Jest to odpowiedź na wielokrotnie zgłaszane postulaty środowisk Polaków zamieszkałych obecnie za granicą, coraz liczniej – szczególnie w krajach Unii Europejskiej – organizujących tam polską edukację swoim dzieciom. Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą będzie prowadził ich rejestr oraz sprawował nad nimi nadzór pedagogiczny.

Ośrodek ten będzie także, w imieniu Ministra Edukacji Narodowej, upoważniony do zakładania i prowadzenia w celu kształcenia dzieci obywateli polskich przebywających za granicą:

- a) polskich szkół uzupełniających przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej,
- b) szkół na terenie kraju prowadzących kształcenie na odległość,
- c) ośrodków polskiej edukacji przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej lub na terenie kraju.

Ośrodki polskiej edukacji będą placówkami metodycznymi, prowadzącymi wsparcie metodyczne dla nauczycieli polskich szkół uzupełniających, a także dla nauczycieli prowadzących nauczanie języka polskiego i innych przedmiotów w języku polskim przez zarejestrowane za granicą organizacje społeczne oraz w szkołach w zagranicznym systemie oświaty. Mają one też gromadzić i udostępniać nauczycielom zasoby dydaktyczne, działając na rzecz promocji języka polskiego.

Wszystkie projektowane zmiany mają na celu taką organizację systemu edukacji, która umożliwi dbałość o podnoszenie jakości edukacji w trudnych warunkach demograficznych, które będą głównym wyzwaniem dla zarządzających edukacją w kolejnych latach.

I. System oceny jakości edukacji

1.1. Aktualny stan prawny

1.1.1. Nadzór pedagogiczny

Nadzór pedagogiczny jako jeden z nielicznych nadzorów administracyjnych, znajduje bezpośrednio źródło w przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U.

z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.). Przepis art. 70 ust. 3 Konstytucji wprost przewiduje nadzór pedagogiczny nad szkołami i zakładami wychowawczymi oraz nakazuje uregulowanie zasad jego sprawowania w ustawie.

Wytyczną zawartą w art. 70 ust. 3 Konstytucji realizuje ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), która określa przedmiot nadzoru pedagogicznego, organy uprawnione do jego sprawowania oraz środki służące organowi sprawującemu ten nadzór. Określenie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego oraz kwalifikacji osób uprawnionych do jego sprawowania ustawa deleguje w art. 35 ust. 6 na ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Upoważnienie to wykonuje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. Nr 168, poz. 1324).

Regulacje związane z nadzorem pedagogicznym znajdują się ponadto w wielu aktach wykonawczych do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Nadzór pedagogiczny, zgodnie z art. 33 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, polega na:

- 1) ocenianiu stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli;
- 2) analizowaniu i ocenianiu efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek;
- 3) udzielaniu pomocy szkołom, placówkom i nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych;
- 4) inspirowaniu nauczycieli do innowacji pedagogicznych, metodycznych i organizacyjnych.

W zakresach nadzoru pedagogicznego, określonych wyżej w pkt. 1 i 2, nadzorowi podlega w szczególności:

- 1) zgodność zatrudniania nauczycieli z wymaganymi kwalifikacjami;
- 2) realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania;
- 3) przestrzeganie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzeganie przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki;
- 4) przestrzeganie statutu szkoły lub placówki;
- 5) przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia oraz upowszechnianie wiedzy o tych prawach;
- 6) zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki.

Powyższe wyliczenie obszarów stanowiących główny przedmiot działań nadzorczych nie jest wyczerpujące, lecz jedynie przykładowe. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że w świetle tego wyliczenia w przeważającej części jako przedmiot nadzoru wskazano ocenianie zgodności z przepisami prawa działań szkół i placówek w wymienionych obszarach, co może sugerować, że ustawodawca świadomie uznał nadzór legalnościowy nad działalnością szkół i placówek w zakresie zgodności z przepisami prawa za istotny element nadzoru pedagogicznego.

Ponadto, organy sprawujące nadzór pedagogiczny, na podstawie art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, mogą - w drodze decyzji - polecić organom prowadzącym szkoły i placówki usunięcie uchybień polegających na działaniach niezgodnych z przepisami ustawy. Działania te nie należą jednak do

zakresu zadań wykonywanych w ramach nadzoru pedagogicznego, który sprawowany jest nad szkołami i placówkami.

Nadzór pedagogiczny sprawują:

- minister właściwy do spraw oświaty i wychowania – nad szkołami, zespołami szkół oraz szkolnymi punktami konsultacyjnymi przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej w celu kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą i nad publicznymi placówkami doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, publicznymi szkołami i placówkami o charakterze eksperymentalnym oraz publicznymi placówkami kształcenia ustawicznego o zasięgu ogólnokrajowym;
- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego – nad publicznymi i niepublicznymi szkołami i placówkami artystycznymi, placówkami zapewniającymi opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania dla uczniów szkół artystycznych oraz placówkami doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych; z wyjątkiem nadzoru nad nauczaniem przedmiotów ogólnokształcących, który sprawuje kurator oświaty;
- minister właściwy do spraw rolnictwa – nad prowadzonymi przez siebie publicznymi szkołami rolniczymi, placówkami rolniczymi oraz placówkami doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych; z wyjątkiem nadzoru nad nauczaniem przedmiotów ogólnokształcących, który sprawuje kurator oświaty;
- minister właściwy do spraw środowiska – nad prowadzonymi przez siebie publicznymi szkołami leśnymi; z wyjątkiem nadzoru nad nauczaniem przedmiotów ogólnokształcących, który sprawuje kurator oświaty;
- minister sprawiedliwości i podporządkowane organy – nad zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich, ośrodkami diagnostyczno-konsultacyjnymi oraz nad szkołami w tych zakładach i schroniskach, a także nad szkołami i placówkami przy zakładach karnych, aresztach śledczych; z wyjątkiem nadzoru nad nauczaniem przedmiotów ogólnokształcących, który sprawuje kurator oświaty,
- kuratorzy oświaty – nad publicznymi i niepublicznymi szkołami i placówkami oraz placówkami doskonalenia nauczycieli, w tym nad niepublicznymi placówkami doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, a także nad szkołami działającymi w publicznych i niepublicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych i ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych oraz nad innymi formami wychowania przedszkolnego, które znajdują się na obszarze danego województwa. Praca 16 kuratoriów oświaty jest zorganizowana w 72 siedzibach (siedziby główne, delegatury, wydziały lub oddziały zamiejscowe).

Organy sprawujące nadzór pedagogiczny wykonują swe zadania przy pomocy nauczycieli zatrudnionych na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych w urzędach tych organów lub, w przypadku ministrów, także w podporządkowanych im jednostkach organizacyjnych.

Osoby uprawnione do wykonywania czynności nadzoru pedagogicznego zostały wyposażone w prawo wstępu do szkół i placówek oraz wglądu w prowadzoną przez szkoły i placówki dokumentację przebiegu nauczania, wychowania i opieki oraz organizacji pracy. Mogą także uczestniczyć, w charakterze obserwatora, w zajęciach

szkolnych i brać udział w posiedzeniach rady pedagogicznej, po uprzednim powiadomieniu dyrektora szkoły. W celu dokonania oceny efektywności działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół i placówek mogą również przeprowadzać odpowiednie badania.

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty uprawnia osoby wykonujące czynności nadzoru pedagogicznego do reagowania na nieprawidłowości poprzez wydawanie dyrektorom szkół i placówek doraźnych zaleceń oraz zgłaszanie uwag i wniosków.

W przypadku, gdy szkoła lub placówka prowadzi swoją działalność z naruszeniem przepisów ustawy, organ sprawujący nadzór pedagogiczny jest uprawniony do wydania decyzji administracyjnej polecającej usunięcie uchybień w wyznaczonym terminie. Przez naruszenie przepisów ustawy należy rozumieć nie tylko naruszenie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, ale również naruszenie aktów wykonawczych wydanych na jej podstawie.

Stwierdzenie niedostatecznych efektów kształcenia lub wychowania w szkole lub placówce uprawnia organ sprawujący nadzór pedagogiczny do wydania dyrektorowi szkoły lub placówki polecenia opracowania - w wyznaczonym terminie i w uzgodnieniu z organem prowadzącym - programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania.

Jeżeli dyrektor szkoły lub placówki nie wykona decyzji organu nadzoru pedagogicznego nakazującej usunięcie uchybień, albo nie wykona polecenia opracowania i wdrożenia programu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania, organ nadzoru pedagogicznego może wystąpić do organu prowadzącego szkołę lub placówkę o odwołanie dyrektora z końcem lub w czasie roku szkolnego bez wypowiedzenia; w takim przypadku organ prowadzący jest związany wnioskiem organu nadzoru pedagogicznego i musi dyrektora odwołać.

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny może wydawać organowi prowadzącemu szkołę lub placówkę doraźne zalecenia oraz zgłaszać uwagi i wnioski. Nie ma jednak instrumentów zapewniających skuteczne wyegzekwowanie od organu prowadzącego realizacji tych środków. Jedynie wobec osób fizycznych i osób prawnych niebędących jednostkami samorządu terytorialnego, prowadzących szkoły i placówki publiczne, możliwe jest zastosowanie sankcji za niewykonanie polecenia wydanego przez organ nadzoru pedagogicznego. Taką sankcją jest cofnięcie zezwolenia na założenie szkoły, co jest równoznaczne z jej likwidacją. Natomiast o jednostkach samorządu terytorialnego, będących organami prowadzącymi szkoły i placówki, które nie usuną uchybień wynikających z naruszenia przepisów ustawy, organ nadzoru pedagogicznego może jedynie zawiadomić wojewodę, który na podstawie odrębnych przepisów sprawuje nadzór nad działalnością komunalną. Jeżeli naruszenie ustawy nastąpiło w uchwale organu jednostki samorządu terytorialnego, organ nadzoru pedagogicznego (w tym przypadku ustawa wspomina tylko o kuratorze oświaty) nie może wydać polecenia usunięcia uchybień, tylko jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym naruszeniu wojewodę.

Nadzór pedagogiczny o charakterze wewnętrznym sprawuje dyrektor szkoły lub placówki (art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty). Dyrektor szkoły (placówki) stanowi pierwsze ogniwo nadzoru pedagogicznego i sprawuje ten nadzór w stosunku do nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w szkole (placówce). W sytuacji, gdy na stanowisko dyrektora szkoły powołana zostaje osoba niebędąca nauczycielem (art. 36 ust. 2

ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty), nadzór pedagogiczny sprawuje nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce – np. wicedyrektor (art. 36 ust. 2a cyt. ustawy).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. Nr 168, poz. 1324), organy sprawujące nadzór pedagogiczny realizują ten nadzór w trzech formach:

- 1) ewaluacji działalności edukacyjnej szkół i placówek;
- 2) kontroli przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli;
- 3) wspomaganie pracy szkół i placówek oraz nauczycieli w zakresie ich działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej.

Ewaluacja, jako jedna z form nadzoru pedagogicznego, jest badaniem skupiającym się na jakości wypełniania przez szkoły i placówki funkcji dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz wykonywania innych zadań statutowych. Ewaluacja jakości pracy szkół i placówek ma określać jeden z pięciu poziomów spełniania przez szkołę lub placówkę ustalonych wymagań na podstawie oceny przebiegu, a także efektów podejmowanych działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz warunków działania szkoły lub placówki, jakości zarządzania i jej funkcjonowania w środowisku lokalnym.

Ewaluacja prowadzona przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny to ewaluacja zewnętrzna. Ewaluacja prowadzona przez dyrektora szkoły lub placówki i innych nauczycieli, którym powierzono stanowiska kierownicze, to ewaluacja wewnętrzna.

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny kontroluje przestrzeganie przez szkoły lub placówki oraz organy prowadzące prawa w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek. Organ sprawujący nadzór pedagogiczny nad szkołą lub placówką przeprowadza kontrolę, zgodnie z procedurą zawartą w rozporządzeniu.

Celem działalności kontrolnej jest:

- 1) ustalenie stanu faktycznego w zakresie działalności szkół i placówek;
- 2) dokonanie oceny działalności szkół i placówek oraz organów je prowadzących pod względem legalności i rzetelności.

W zakresie zadań organu sprawującego nadzór pedagogiczny pozostaje wspomaganie pracy szkół i placówek, m.in. poprzez przygotowywanie i publikowanie:

- 1) materiałów wspomagających proces ewaluacji wewnętrznej;
- 2) zestawień i analiz porównawczych;
- 3) przykładów dobrych praktyk.

Zadaniem organów sprawujących nadzór pedagogiczny w zakresie wspomaganie pracy szkół i placówek jest także wskazywanie znaczenia procesu ewaluacji dla poprawy jakości pracy szkół i placówek.

Wyrazem pewnego uelastycznienia i otwarcia nadzoru pedagogicznego na współpracę ze specjalistami zewnętrznymi jest przewidziana w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (art. 35 ust. 5a) możliwość zlecenia - przez kuratora oświaty i inne organy sprawujące nadzór pedagogiczny - osobom, posiadającym odpowiednie kwalifikacje, prowadzenia badań i opracowywania

ekspertyz służących ocenie efektywności działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół i placówek.

Organy nadzoru pedagogicznego w swojej działalności muszą przestrzegać określonej w art. 34b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty zasady ograniczenia ich ingerencji w działalność dydaktyczno-wychowawczą szkół i placówek wyłącznie do zakresu i zasad określonych w ustawie.

1.1.2. System egzaminów zewnętrznych

System egzaminów zewnętrznych tworzy obecnie dziewięć odrębnych organizacyjnie instytucji, tj. Centralna Komisja Egzaminacyjna (CKE) z siedzibą w Warszawie oraz 8 okręgowych komisji egzaminacyjnych, znajdujących się w Gdańsku, Jaworznie, Krakowie, Łodzi, Łomży, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu. Zasięg terytorialny okręgowych komisji jest następujący:

- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku – województwa: pomorskie i kujawsko-pomorskie;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie – województwo śląskie;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie – województwa: małopolskie, podkarpackie i lubelskie;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi – województwa: łódzkie i świętokrzyskie;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży – województwa: podlaskie i warmińsko-mazurskie;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu – województwa: wielkopolskie, lubuskie i zachodniopomorskie;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie – województwo mazowieckie;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu – województwa: dolnośląskie i opolskie.

System egzaminów zewnętrznych to jeden z najważniejszych mechanizmów zmian w oświacie, mający istotny wpływ na jakość edukacji i poziom kształcenia. Ocenianie zewnętrzne powinno dostarczać wiarygodnych danych na temat jakości i efektów kształcenia. W dotychczasowym systemie egzaminów zewnętrznych CKE ma rolę organizacyjno-koordynującą. Okręgowe komisje egzaminacyjne są podległymi ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, państwowymi jednostkami organizacyjnymi. Ich podstawowe zadanie to przygotowanie i przeprowadzanie sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych. Oznacza to, że okręgowe komisje egzaminacyjne bezpośrednio odpowiadają za wykonanie czynności związanych z ocenianiem zewnętrznym.

Zadania CKE określa art. 9a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. CKE ustala arkusze egzaminacyjne oraz koordynuje pracę okręgowych komisji egzaminacyjnych, związanych z przygotowaniem i przeprowadzaniem sprawdzianu w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej, egzaminu w ostatnim roku nauki w gimnazjum, egzaminu maturalnego, egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i egzaminów eksternistycznych. Ponadto zadaniem CKE jest koordynowanie i nadzór nad ocenianiem prac egzaminacyjnych w celu zapewnienia jednolitości warunków przeprowadzania egzaminów oraz jednolitości kryteriów stosowanych podczas oceniania. Niezależnie od tego ustalanie ostatecznej oceny prac egzaminacyjnych pozostawiono do wyłącznej kompetencji dyrektorów okręgowych komisji egzaminacyjnych. W ten sposób powstało 9 podmiotów, niezależnych od siebie, odpowiedzialnych za przeprowadzanie egzaminów i

ocenie prac egzaminacyjnych. Wspólnie podlegają one nadzorowi ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Nadzór CKE nad okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi jest ograniczony i sprowadza się do koordynowania działalności okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz nadzorowania ich prac związanych z opracowywaniem propozycji zestawów zadań, pytań i testów do sprawdzianu i egzaminów a także nadzorowania prac związanych z ich przeprowadzaniem i ocenianiem przez okręgowe komisje egzaminacyjne prac egzaminacyjnych, w celu zapewnienia jednolitości i jakości działań wykonywanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne.

Analiza dotychczasowego funkcjonowania systemu egzaminów zewnętrznych wykazała konieczność jego efektywniejszej organizacji, opartej na następującym schemacie: wszystkie rozwiązania planowane są centralnie, wykonywane regionalnie, a wyniki analizowane centralnie. Konieczne jest utworzenie jednej instytucji (Krajowy Ośrodek Jakości Edukacji), obejmującej wszystkie zagadnienia związane z merytorycznym przygotowaniem sprawdzianu i egzaminów (tj. przygotowywaniem i standaryzacją pytań oraz zestawów egzaminacyjnych, przygotowywaniem informatorów, przygotowywaniem programu szkoleń i materiałów szkoleniowych dla kandydatów na egzaminatorów i egzaminatorów), wspomaganą przez podlegające jej placówki regionalne (regionalne ośrodki jakości edukacji), odpowiadające za wszystkie aspekty wykonawcze związane z przeprowadzeniem sprawdzianu i egzaminów, w szczególności organizowanie prac przygotowawczych do sprawdzianu i egzaminów, przeprowadzenie sprawdzianu i egzaminów, prowadzenie rekrutacji kandydatów na egzaminatorów, prowadzenie ewidencji egzaminatorów, wyznaczanie egzaminatorów i organizowanie ich pracy, itd.

1.2. Potrzeba i cel uchwalenia projektowanych zmian

Celem projektowanych zmian jest zbudowanie efektywnego centralnego systemu zapewnienia jakości edukacji, na który składać się będą:

- 1) sprawnie zarządzany, jednolity, nowoczesny, zapewniający wysoką jakość państwowy system nadzoru pedagogicznego;
- 2) sprawnie zarządzany, jednolity, nowoczesny, zapewniający wysoką jakość system egzaminów zewnętrznych.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w projekcie ustawy, wymienione systemy oraz nowoczesny system wspomaganie szkół i placówek w systematycznym podnoszeniu jakości ich pracy, powinny działać w sposób skoordynowany i uzupełniający się, a instytucjonalnie zapewniony przepływ informacji między nimi pozwoli na ciągłe doskonalenie każdego z nich.

Ponadto projekt ustawy przewiduje dodatkowe narzędzie systemu zapewnienia jakości edukacji w postaci monitorowania określonych obszarów działalności szkół i placówek, służące gromadzeniu i analizie określonych informacji dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek.

Analiza stanu prawnego i faktycznego w obszarze dotyczącym jakości edukacji prowadzi do wniosku, że obecne rozwiązania w zakresie nadzoru pedagogicznego oraz egzaminów zewnętrznych nie dają odpowiednich możliwości systemowego i skutecznego oceniania jakości edukacji. Brak instytucjonalnych i formalnych powiązań między organami nadzoru pedagogicznego oraz komisjami

egzaminacyjnymi powoduje rozproszenie działań dotyczących oceny efektów pracy szkół, co nie sprzyja podnoszeniu jakości ich pracy.

W rozważaniach na temat systemu nadzoru pedagogicznego, obowiązującego przed wdrożeniem rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego, często wskazywano na wiele przeszkód w efektywnym jego realizowaniu, np. brak ujednoczonych narzędzi do sprawowania nadzoru (co skutkuje niemożliwością dokonywania obiektywnej oceny pracy szkół i placówek oraz uniemożliwia porównywanie wyników ich pracy), niejednoznaczność zadań wykonywanych w ramach nadzoru pedagogicznego.

Wprowadzone powyższym rozporządzeniem merytoryczne zmiany w nadzorze pedagogicznym stanowiły pierwszy krok na drodze do usunięcia tych przeszkód. Opracowano narzędzia do przeprowadzania ewaluacji oraz kontroli w szkołach i placówkach oraz wdrożono mechanizmy opracowywania nowych narzędzi i doskonalenia już istniejących. Rozpoczęto na szeroką skalę szkolenia wizytatorów mające na celu przygotowanie ich do wykonywania nowego zadania, jakim jest przeprowadzanie ewaluacji w szkołach i placówkach, a także doskonalenie wizytatorów w zakresie przeprowadzania kontroli. Szkolono również wizytatorów, którym przydzielono zadanie wspomaganie pracy szkół i placówek z uwzględnieniem wykorzystywania wyników ewaluacji i kontroli.

Analiza wyników czynności nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2009/2010 wskazuje, że słabą stroną funkcjonującego obecnie systemu nadzoru pedagogicznego jest usytuowanie wspomaganie w zakresie tego nadzoru. Połączenie roli organu wykonującego czynności badawczo-oceniające (ewaluacja i kontrola) z rolą organu wspomagającego sprawia, że zadania polegające na wspomaganiu szkół i placówek mogą być realizowane tylko w zakresie ogólnym, z ograniczeniem możliwości indywidualnego wspomaganie pojedynczych rad pedagogicznych, dyrektorów czy nauczycieli w zakresach wynikających z oceny pracy szkoły.

W związku z tym konieczne stało się wyodrębnienie z nadzoru pedagogicznego zadania polegającego na wspomaganiu szkół i placówek w doskonaleniu jakości ich pracy i przekazanie tego zadania Krajowemu Ośrodkowi Rozwoju Edukacji (KORE), który będzie prowadził działania w tym zakresie we współpracy z centrami rozwoju edukacji.

Konsekwencją proponowanych zmian jest zdefiniowanie nadzoru pedagogicznego w sposób gwarantujący realizację zadań związanych z analizowaniem i ocenianiem jakości pracy szkół i placówek w zakresie ich działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej.

Nadzór pedagogiczny ma służyć poprawie jakości pracy szkoły lub placówki. W tym celu musi dostarczać jej dyrektorowi i organowi prowadzącemu informacji o stanie, warunkach, przebiegu procesów edukacyjnych i efektach działalności szkoły lub placówki. Dotychczasowe obszary nadzoru pedagogicznego dotyczące udzielania pomocy szkołom i placówkom oraz inspirowania nauczycieli do innowacji pedagogicznych, metodycznych i organizacyjnych muszą stanowić elementy innego systemu – systemu wsparcia szkół i placówek, przyjmującego za podstawę swych działań wyniki sprawowanego nadzoru pedagogicznego oraz egzaminów zewnętrznych.

Istotne znaczenie dla projektowanej ustawy ma zapoczątkowane w roku szkolnym 2009/2010 sukcesywne wprowadzanie nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego, określonej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17), ukierunkowanej na opis efektów kształcenia na każdym etapie edukacyjnym. Sformułowanie treści kształcenia w języku efektów kształcenia przez określenie wymagań na koniec każdego etapu edukacyjnego spowodowało, że podstawa programowa kształcenia ogólnego będzie stanowić zarazem podstawę przeprowadzenia sprawdzianu w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej (od r. szkolnego 2014/2015), egzaminu gimnazjalnego (od r. szkolnego 2011/2012) i egzaminu maturalnego (od r. szkolnego 2014/2015), a także egzaminów eksternistycznych przeprowadzanych dla dorosłych – z zakresu szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum ogólnokształcącego. W ten sposób nastąpi ściśle powiązanie pracy dydaktycznej szkół z uzyskiwanymi przez nie efektami.

Wyniki egzaminów zewnętrznych, rozpatrywane w różnorodnych kontekstach wynikających z uwarunkowań, w jakich funkcjonują szkoły, powinny mieć istotne znaczenie dla oceny jakości ich pracy dokonywanej w procesie sprawowania nadzoru pedagogicznego. By stało się to zasadą zachodzi potrzeba ścisłego i instytucjonalnego powiązania systemu nadzoru pedagogicznego z systemem egzaminów zewnętrznych.

Przeniesienie uwagi na efekty kształcenia łączy się ze zwiększeniem autonomii szkół w zakresie projektowania i realizowania procesu kształcenia. Autonomia ta przejawia się także w określonych w art. 22a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty prawach nauczyciela do wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego oraz przedstawiania dyrektorowi przedszkola lub szkoły odpowiednio programu wychowania przedszkolnego lub programu nauczania. Dyrektor przedszkola lub szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, dopuszcza do użytku w danej szkole zaproponowany przez nauczyciela odpowiednio program wychowania przedszkolnego lub program nauczania. Obowiązki i kompetencje dyrektora przedszkola i szkoły w tym zakresie zawiera rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89, poz. 730). Tym samym dyrektor szkoły, dopuszczając program do użytku w danej szkole oraz nauczyciel, dobierając lub opracowując własny program nauczania, stają się odpowiedzialni za jakość procesu nauczania i efekty kształcenia przejawiające się w spełnianiu określonych przez państwo wymagań. Podobnie odpowiedzialni są oni za realizowany w szkole proces wychowawczy i działania opiekuńcze.

Przy rosnącej autonomii szkół i placówek szczególnie istotnym zadaniem państwa jest określenie wobec nich wymagań zapewniających wysoką jakość kształcenia, wychowania i opieki. Rodzi to potrzebę powołania nowych instytucji zapewniających właściwą realizację kierunków polityki oświatowej państwa w sprawach jakości kształcenia, wychowania i opieki, w zakresie ustalonym przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Instytucje te będą określały zakres i tematy nadzoru pedagogicznego sprawowanego nad szkołami i placówkami, obowiązkowe obszary wspomagania oraz zapewniały koordynację systemu nadzoru pedagogicznego z systemem egzaminów zewnętrznych.

1.3. Charakterystyka rozwiązań szczegółowych

Osiągnięcie celu, jakim jest zbudowanie efektywnego centralnego systemu zapewnienia jakości w edukacji, będzie możliwe przez:

- 1) stworzenie w Ministerstwie Edukacji Narodowej funkcji Naczelnego Inspektora Jakości Edukacji, którą będzie pełnił sekretarz lub podsekretarz stanu; będzie on wykonywał swoje zadania związane z jakością kształcenia, wychowania i opieki w szkołach i placówkach przy pomocy jednostki organizacyjnej wyodrębnionej w tym celu w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Szczegółowe zadania Naczelnego Inspektora Jakości Edukacji zawarte zostały w art. 78c ust. 1 projektu ustawy;
- 2) utworzenie Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji (KOJE), który powstanie na bazie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Jego zadaniem będzie przygotowanie i organizacja egzaminów zewnętrznych oraz nadzoru pedagogicznego. Szczegółowe zadania KOJE zostały wymienione w art. 78e projektowanej ustawy;
- 3) powołanie, w miejsce obecnych 8 okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz 16 kuratoriów oświaty (komórki organizacyjne kuratoriów oświaty są zlokalizowane w 72 miejscowościach), 16 - po jednym w każdym województwie - regionalnych ośrodków jakości edukacji (ROJE), podległych Krajowemu Ośrodkowi Jakości Edukacji. Osiem z nich powstanie na bazie istniejących obecnie okręgowych komisji egzaminacyjnych z włączonymi w ich struktury pracownikami kuratoriów oświaty. Jednocześnie, art.42 projektu przewiduje, że tych osiem ROJE będzie pełnił w okresie przejściowym, tj. do roku szkolnego 2013/2014, wiodącą rolę przy organizacji i przeprowadzaniu egzaminów zewnętrznych. Takie rozwiązanie zagwarantuje sprawne przeprowadzenie sprawdzianu i egzaminów w okresie przejściowym i pozwoli na dobre przygotowanie, w szczególności kadrowe i techniczne, pozostałych regionalnych ośrodków jakości edukacji do realizacji tego zadania, począwszy od roku szkolnego 2014/2015. Pozostałe ROJE powstaną na bazie kuratoriów oświaty.

Taki sposób wprowadzenia zmiany daje gwarancję stabilności systemu egzaminów zewnętrznych i jednocześnie pozwoli na sprawne zorganizowanie przeprowadzania nadzoru pedagogicznego według nowych zasad.

Dotychczasowe zadania kuratora oświaty będą nadal realizowane – te, wynikające ze sprawowania nadzoru pedagogicznego przejmą ROJE, pozostałe zadania będą wykonywane przez urzędy wojewódzkie.

ROJE, podobnie jak dotychczasowe okręgowe komisje egzaminacyjne, będą udostępniały opinii publicznej rzetelne informacje na temat pracy szkół i placówek.

Proponowane zmiany będą korzystne dla rodziców i uczniów. Oprócz udostępnienia rzetelnej, niezależnej informacji o pracy szkół i placówek, nastąpi zbliżenie systemu egzaminacyjnego do mieszkańców - nie trzeba będzie jeździć (np. po wgląd do prac maturalnych) do miast, w których do tej pory były okręgowe komisje egzaminacyjne, ponieważ prace będą udostępniane w każdym województwie w siedzibie ROJE.

Zasadne jest, aby zadania związane z przeprowadzaniem ewaluacji i kontroli zewnętrznej w szkołach i placówkach, nad którymi nadzór pedagogiczny sprawuje obecnie kurator oświaty, były realizowane przez jednostki zajmujące się badaniem efektów kształcenia (ROJE i KOJE). Dotychczas jednostkami wyspecjalizowanymi

m.in. w dokonywaniu analiz wyników sprawdzianów i egzaminów (efektów pracy szkół) były Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne, których przygotowanie w tym zakresie ma fundamentalne znaczenie również z punktu widzenia dokonywania ewaluacji w szkołach i placówkach.

Utworzenie nowych jednostek organizacyjnych: Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji i regionalnych ośrodków jakości edukacji:

- ułatwi ww. jednostkom organizacyjnym dokonywanie analiz wszystkich efektów pracy szkół i placówek (zarówno dotyczących pracy dydaktycznej, jak również działalności wychowawczej, opiekuńczej i innej działalności statutowej),
- umożliwi spojrzenie na te efekty w kontekście pozyskanych w drodze ewaluacji informacji o procesach przebiegających w szkołach i placówkach, uwarunkowaniach środowiskowych funkcjonowania szkół i placówek i jakości zarządzania nimi,
- zagwarantuje stosowanie jednolitych rozwiązań dotyczących organizacji i przeprowadzania ewaluacji w szkołach i placówkach na terenie całego kraju.

W konsekwencji pozwoli to na pełniejszą realizację zadań w zakresie nadzoru pedagogicznego, obejmujących analizowanie i ocenianie przebiegu procesów oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, a także innej działalności statutowej szkół i placówek.

Zmiany w nadzorze pedagogicznym, zapoczątkowane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego, powinny być kontynuowane i rozszerzane. Celem ustawy jest umożliwienie takiego organizowania pracy inspektorów jakości edukacji (pracowników nadzoru pedagogicznego przeprowadzających ewaluacje i kontrole w szkołach i placówkach), aby znacząca część pracy polegająca na przeprowadzeniu czynności badawczych odbywała się w szkołach i placówkach, a pozostała część mogła być realizowana z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych. Pozwoli to budować nowy nadzór, pracujący – przy pomocy nowych technologii – przede wszystkim w terenie. Zastosowanie nowoczesnych narzędzi umożliwi inspektorom wykonywanie ich zadań w miejscu badania, tj. w szkołach i placówkach, z ograniczeniem konieczności pracy przy biurku w urzędzie. Służyć temu będzie zapewnienie dostępu do platformy internetowej zawierającej bazę danych o szkołach i placówkach, zasób narzędzi diagnostycznych, odpowiedni program umożliwiający generowanie wyników, zapisywanie wniosków, publikację raportów i analiz przekrojowych (krajowych).

Zadania inspektorów jakości edukacji związane z realizacją nadzoru pedagogicznego w formie ewaluacji wymagają także podjęcia działań wspomagających, z których zdecydowana większość może być prowadzona m.in. poprzez komunikację internetową, a więc niezależnie od miejsca zatrudnienia pracowników. Do działań tych należą m.in.:

- 1) udzielanie bieżącej informacji zwrotnej przez ekspertów ds. ewaluacji na temat raportów i procedur postępowania w trakcie badania ewaluacyjnego z wykorzystaniem platformy internetowej;
- 2) przekazywanie materiałów dotyczących sposobów wykorzystywania narzędzi, postępowania podczas ewaluacji, pisania raportów, rozstrzygnięcia w kwestiach dotyczących odwołań i skarg na przeprowadzone badania ewaluacyjne;

- 3) kontrola jakości polegająca na recenzowaniu raportów oraz pozyskiwaniu informacji zwrotnej w szkołach, w których przeprowadza się ewaluację (ankieta on-line dla dyrektora szkoły);
- 4) dostarczanie literatury fachowej i zapoznawanie z trendami światowymi i europejskimi;
- 5) tworzenie sieci inspektorów, komunikujących się za pomocą platformy internetowej (forum inspektorów jakości edukacji).

Poza działaniami podejmowanymi z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych, dla inspektorów organizowane będą m.in. spotkania, konferencje, szkolenia i wizyty studyjne.

Obowiązki organów sprawujących nadzór pedagogiczny związane z zakończeniem ewaluacji i kontroli oraz sankcje dla dyrektorów szkół i placówek wynikające z ustaleń ewaluacji lub kontroli zostały określone w art. 78m-78p projektowanej ustawy. W projekcie określa się termin przekazywania dyrektorom szkół i placówek raportu z ewaluacji i protokołu z kontroli oraz tryb postępowania w przypadku zgłoszenia przez dyrektora szkoły lub placówki zastrzeżeń do ustaleń podjętych w wyniku ewaluacji lub kontroli. Jednocześnie projekt ustawy określa, że raport z ewaluacji musi zawierać wskazanie poziomów spełniania wymagań w badanych obszarach działalności szkoły lub placówki. Wymagania wobec szkół i placówek wraz z poziomami ich spełniania oraz kryteriami ustalania zostaną określone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w drodze rozporządzenia, analogicznie do wymagań edukacyjnych umieszczonych w podstawach programowych. Wymagania wobec szkół i placówek, jako dotyczące najbardziej ukierunkowanej na rozwój sfery działalności szkół i placówek związanej z jakością pracy, muszą nadażać, a nawet wyprzedzać ciągłą, wynikającą z potrzeby dostosowania do wymagań współczesnego świata, zmianę wizji polskiej szkoły lub placówki. Wymagania mogą się zmieniać, ponieważ:

- mają być wynikiem dyskusji i mogą się często zmieniać,
- mają nadażać za zmieniającą się rzeczywistością i prognozami dotyczącymi tej rzeczywistości,
- są uzależnione od priorytetów w polityce edukacyjnej, które także mogą ulegać zmianie,
- mogą ulegać zmianom związanym z doskonaleniem sposobów realizacji nadzoru pedagogicznego, a zwłaszcza ewaluacji – formy polegającej na ustalaniu poziomu spełniania wymagań.

Konsekwencją ustalenia w wyniku ewaluacji najniższego poziomu spełniania wymagań w określonym obszarze działalności szkoły lub placówki lub odnotowania spadku poziomu spełniania wymagań w okresie od poprzedniej ewaluacji, będzie obowiązek przygotowania i zrealizowania programu poprawy jakości pracy szkoły lub placówki w tym obszarze przez dyrektora szkoły lub placówki. Projekt przewiduje także obowiązek wystąpienia przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny do organu prowadzącego szkołę lub placówkę z wnioskiem o odwołanie dyrektora szkoły lub placówki, jeżeli w wyniku kolejnej ewaluacji stwierdzono brak poprawy najniższego poziomu spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań. Takie wnioski będą wiążące dla organu prowadzącego szkołę lub placówkę. Projekt przewiduje identyczne sankcje w wypadku stwierdzenia w wyniku kontroli rażącego naruszenia przepisów prawa przez dyrektora szkoły lub placówki i niezrealizowania w terminie zaleceń. Nie ulega natomiast zmianie – w stosunku do uregulowań istniejących

obecnie w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – tryb, prowadzonego poza działaniami realizowanymi w ramach nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami, postępowania organu sprawującego nadzór pedagogiczny, w przypadku naruszenia przepisów tej ustawy przez organ prowadzący szkołę.

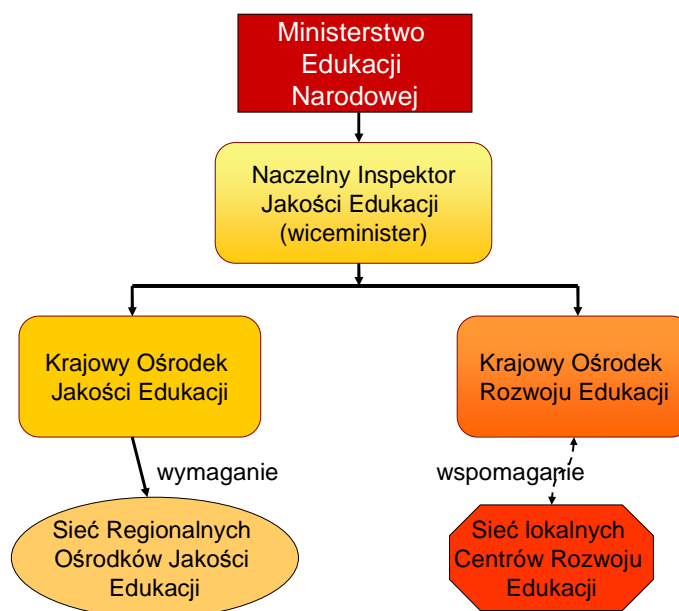
Wymienione uregulowania dotyczące sprawowania nadzoru pedagogicznego są kontynuacją zmian w tym systemie, zapoczątkowanych w 2009 r.

Nie zmieniają się również zasady sprawowania nadzoru pedagogicznego prowadzonego przez ministrów prowadzących szkoły i placówki. Nadzór pedagogiczny nad kształceniem ogólnym w tych szkołach prowadzić będą regionalne ośrodki jakości edukacji.

Przepisy dotyczące powstania Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji oraz regionalnych ośrodków jakości edukacji, wchodzi w życie z dniem 1 września 2012 r. Mając na uwadze przygotowania organizacyjne związane z tworzeniem Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji i regionalnych ośrodków jakości edukacji, konieczne jest powierzenie z dwumiesięcznym wyprzedzeniem obowiązków kierujących tymi jednostkami. Ich zadaniem będzie przygotowanie obsady kadrowej i przejęcie lokali wraz z odpowiednim wyposażeniem. Będą oni pełnić te funkcje do czasu przeprowadzenia konkursów zgodnie z zasadami określonymi w projekcie ustawy, tzn. nie dłużej niż do 31 marca 2013 r.

Poniższy schemat przedstawia organizację projektowanego systemu oceniania jakości edukacji.

Zarządzanie jakością w polskiej edukacji – stan docelowy

II. System kompleksowego wspomagania szkół

2.1. Aktualny stan prawny

Zadanie wspierania szkół i nauczycieli jest w obecnym stanie prawnym realizowane niezależnie przez trzy jednostki systemu oświaty:

- placówki doskonalenia nauczycieli
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne
- biblioteki pedagogiczne.

Warunki ich działania określają:

- 1) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. Nr 200, poz. 1537 oraz Dz. U. 2009 r. Nr 218, poz. 1701);
- 2) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych (Dz. U. Nr 228, poz. 1488);
- 3) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 kwietnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz. U. Nr 89, poz. 824).

Niezależnie od wskazanych wyżej przepisów określających zadania i sposób funkcjonowania jednostek wspierających szkołę istnieją odrębne regulacje stanowiące o wysokości środków przeznaczanych w budżecie państwa i budżetach jednostek samorządu terytorialnego na finansowanie doskonalenia nauczycieli i ich szczegółowym przeznaczeniu.

Kwestie dotyczące sposobu finansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli określają w szczególności przepisy art. 70a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.), stanowiące, że środki na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli wyodrębnia się:

- 1) w budżetach organów prowadzących szkoły – w wysokości 1% planowanych rocznych środków przeznaczanych na wynagrodzenia osobowe nauczycieli z uwzględnieniem doradztwa metodycznego, którego finansowanie może stanowić do 20% ogólnej puli wyodrębnionych środków na doskonalenie zawodowe nauczycieli;
- 2) w budżetach wojewodów w łącznej wysokości 5000 średnich wynagrodzeń nauczyciela stażysty;
- 3) w budżecie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania na realizację ogólnokrajowych zadań w łącznej wysokości 5000 średnich wynagrodzeń nauczyciela stażysty.

Szczegółowo sposób finansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowywanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków (Dz. U. Nr 46, poz. 430).

Przepisy art. 70a ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela nie obejmują finansowania publicznych placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Natomiast przepisy art. 70a ust. 4 ww. ustawy dotyczące środków wyodrębnianych w budżecie

ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, nie obejmują publicznych placówek doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, dla których minister jest organem prowadzącym.

Ocena funkcjonowania ww. jednostek wskazuje, że placówki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne i poradnie psychologiczno-pedagogiczne ze względu na zakres kompetencji, dostępność terytorialną, istniejące rozwiązania finansowe, prawne i instytucjonalne nie są w stanie odrębnie zaspokajać rosnących potrzeb szkół (w oczekiwany przez nie sposób) w zakresie wspomagania.

Wśród najistotniejszych wad takiego sposobu działania jednostek wspomagających szkoły wymienia się:

- funkcjonowanie placówek doskonalenia nauczycieli w oderwaniu od potrzeb szkół, tworzenie oferty doskonalenia w zależności od kompetencji zatrudnionej kadry i samodzielnie ocenianych potrzeb,
- kierowanie przez placówki doskonalenia nauczycieli oferty do pojedynczych nauczycieli, niedostateczne uwzględnianie potrzeb szkół, w tym rad pedagogicznych jako całości i szkół jako instytucji (doskonalenie nauczycieli w zakresie wyłącznie przez nich wybranym nie powoduje potrzebnych zmian w szkołach),
- nierównomierny dostęp do doradztwa metodycznego zarówno pod względem liczby doradców w poszczególnych województwach, powiatach i gminach, jak i pod względem specjalności przedmiotowych (w wielu regionach nie ma doradztwa metodycznego dla niektórych specjalności),
- wydawanie przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne opinii i orzeczeń, które nie spełniają oczekiwań nauczycieli bezpośrednio pracujących z uczniami wymagającymi szczególnego zainteresowania (nauczyciele potrzebują od pracowników poradni nie tylko informacji diagnostycznych na temat uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ale także konkretnych wskazówek do pracy dydaktycznej i wychowawczej z tymi uczniami, odczuwają ponadto brak szkoleń i konsultacji w zakresie psychologii i profilaktyki),
- niewystarczająca współpraca placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych i poradni psychologiczno-pedagogicznych ze sobą, a także ze szkołami lub placówkami oraz innymi instytucjami, np. szkołami wyższymi, przedsiębiorcami, a ponadto specjalistami i ekspertami (szkoły, chcąc rozwiązać problemy wykraczające poza zadania istniejących placówek wsparcia, same muszą szukać niezbędnej pomocy).

2.2. Potrzeba i cel uchwalenia projektowanych zmian

Zmiany wprowadzane w systemie edukacji powodują, iż szkoły i placówki oświatowe muszą spełniać wymagania, które wynikają z nowych oczekiwań wobec szkoły w obszarach dotyczących:

- wymagań stawianych szkole przez państwo w ramach nowego systemu nadzoru pedagogicznego oraz systemu egzaminów zewnętrznych,
- prowadzonej przez szkołę – zgodnie z nową podstawą programową – działalności edukacyjnej,
- wymagań stawianych szkole w zakresie indywidualizacji procesu nauczania i wychowania uczniów oraz wynikających z obniżenia wieku obowiązku szkolnego,
- prowadzonego przez szkołę doradztwa edukacyjno-zawodowego,

- zarządzania szkołą i placówką oświatową.

Aby pomóc szkołom w realizacji nałożonych na nie zadań, konieczne jest stworzenie systemu wspierania zewnętrznego. Stanowiąc wymagania wobec szkół i placówek, należy im jednocześnie umożliwić korzystanie z zewnętrznego wspomaganie służącego pomocą w spełnianiu ustalonych przez państwo wymagań oraz realizowaniu oczekiwań uczniów, rodziców i nauczycieli.

Zewnętrzne wspomaganie szkół i placówek powinno służyć zwiększeniu ich zdolności do rozwiązywania własnych problemów, a ponadto powinno być prowadzone z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) wspomaganie jest podporządkowane potrzebom szkoły lub placówki:
  - a) sprzyja podnoszeniu poziomu osiągnięć uczniów i wyrównywaniu szans edukacyjnych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
  - b) opiera się na efektach kształcenia, w szczególności wynikach ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej szkoły/placówki, oraz wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych,
  - c) jest oparte na planowej współpracy ze szkołą/placówką, zapewniając jej pomoc zarówno doraźną, jak i długofalową;
- 2) doskonalenie nauczycieli jest traktowane jako element wspomaganie służącego szkole polegający na motywowaniu nauczycieli do dalszego kształcenia w miejscu pracy, indywidualnie lub w grupie innych nauczycieli, dostarczaniu odpowiedniej oferty szkoleń lub ich organizowaniu.

Głównym zadaniem systemu wspomaganie powinno być przygotowanie kompleksowej oferty bezpośredniego wspomaganie szkoły oraz pozyskiwania specjalistów (spośród kadry własnej lub zewnętrznej) do jej realizacji. Oferta, o której mowa, powinna obejmować:

- pomoc w zakresie diagnozowania problemów,
- przedstawienie możliwych sposobów działania prowadzących do ich rozwiązania,
- towarzyszenie podczas wdrażania zmian,
- wspólną ocenę efektów i współpracę przy opracowaniu wniosków na przyszłość,
- organizowanie współpracy szkół (np. tworzenie sieci szkół) polegającej na współdziałaniu dyrektorów i nauczycieli (np. opiekunów stażu, liderów, przewodniczących zespołów, nauczycieli przedmiotów),
- tworzenie i prowadzenie bazy zasobów niezbędnych do prawidłowej realizacji zadań przez szkoły i placówki (specjaliści, wydawnictwa, inicjatywy),
- informowanie o kierunkach polityki oświatowej państwa, w tym planowanych i wprowadzanych zmianach.

2.3. Charakterystyka rozwiązań szczegółowych

Zapewnienie każdej szkole i placówce systemu oświaty kompleksowego wspomaganie jej rozwoju poprzez:

2.3.1. Tworzenie przez jednostki samorządu terytorialnego, w szczególności powiaty, a także inne osoby prawne i osoby fizyczne centrów rozwoju edukacji

System kompleksowego wspomaganie szkół w rozwoju powinien opierać się na centrach rozwoju edukacji (CRE) prowadzonych przez powiaty.

Uzupełnieniem tworzonego systemu wspomagania szkół i placówek będą tworzone przez samorząd województwa centra informacji edukacyjno-zawodowej (CIEZ), których zadaniem będzie prowadzenie regionalnej publicznej bazy informacji dotyczącej oferty edukacyjnej regionu.

Od 2016 r. powiat będzie miał obowiązek zapewnienia kompleksowego wspomagania szkołom i placówkom znajdującym się na jego terenie. Zadania kompleksowego wspomagania szkół będą realizowały centra rozwoju edukacji w następującym zakresie:

- 1) pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniom, rodzicom i nauczycielom;
- 2) organizowania współpracy, wymiany doświadczeń, doskonalenia nauczycieli i dyrektorów;
- 3) zapewniania nauczycielom dostępu do pedagogicznych zasobów bibliotecznych.

Wspomaganie realizowane przez centrum rozwoju edukacji będzie podporządkowane potrzebom szkoły lub placówki i prowadzone w obszarach pracy szkoły wymagających szczególnego wsparcia.

Powiat będzie mógł zlecić ww. zadania innej jednostce samorządu terytorialnego, tj. innemu powiatowi, gminie lub samorządowi województwa, jeżeli jednostka, której przekáže to zadanie, zapewni wspomaganie szkołom i placówkom z obszaru działania powiatu.

Zadania centrum rozwoju edukacji będą realizować grupy powstałe z połączenia przynajmniej jednej poradni psychologiczno-pedagogicznej z co najmniej jedną placówką doskonalenia nauczycieli albo z co najmniej jedną biblioteką pedagogiczną.

Centra będą mogły być również tworzone i prowadzone przez inne jednostki samorządu terytorialnego oraz inne osoby prawne i osoby fizyczne.

Centra rozwoju edukacji będą działały na podstawie porozumień zawieranych ze szkołami i placówkami na okres co najmniej jednego roku szkolnego, określających zakres świadczonego wspomagania. Szkoła lub placówka dokona wyboru centrum rozwoju edukacji, które zapewni jej kompleksowe wspomaganie. Samorząd powiatowy będzie zobowiązany każdej szkole lub placówce mającej siedzibę na terenie powiatu wskazać centrum rozwoju edukacji, które - w razie nie dokonania wyboru innego centrum przez tę szkołę lub placówkę - będzie zobowiązane objąć ją kompleksowym wspomaganie. Centrum będzie przygotowywać program wspomagania w wybranym przez szkołę obszarze, towarzyszyć jej w realizacji programu, dokonywać ewaluacji prowadzonego programu i ustalać, we współpracy ze szkołą, obszary niezbędnego wspomagania.

Zakłada się, że od 2016 r. nastąpi zmiana w przepisach dotyczących organizowania doradztwa metodycznego. Polegać ona będzie na odejściu od powierzania nauczycielom zadań doradcy metodycznego przez jednostki samorządu terytorialnego na rzecz tworzenia przez centra rozwoju edukacji sieci niezależnych,

zewnątrznych współpracowników umożliwiającą zaspokajanie potrzeb szkół i nauczycieli w zakresie doradztwa oraz kompetentnych do rozwiązywania problemów organizacyjnych konkretnych szkół i placówek. Centra rozwoju edukacji będą identyfikować na swoim terenie nauczycieli - specjalistów w określonej dziedzinie, którzy na zlecenie centrum będą doskonalili nauczycieli oraz organizować współpracę szkół i placówek. Jednostki samorządu terytorialnego będą mogły powierzać nauczycielom zadania doradcy metodycznego na dotychczasowych zasadach nie dłużej niż do 31 grudnia 2015 r. Projektowane rozwiązanie umożliwi również wykorzystanie w pracy centrum rozwoju edukacji liderów i ekspertów przygotowanych do wspierania szkół i placówek w określonych obszarach w ramach realizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej projektów systemowych.

Projektowane rozwiązania zobowiązują Ministra Edukacji Narodowej do określenia w drodze rozporządzenia warunków i sposobu organizowania wspomaganie szkół i placówek przez centrum rozwoju edukacji oraz szczegółowych warunków i trybu przyznawania i cofania akredytacji centrum rozwoju edukacji.

W okresie przejściowym, tj. do 31 grudnia 2015 r., zadania powiatu i samorządu województwa w zakresie realizacji zadań oświatowych nie ulegną zmianie. Prowadzenie poradni psychologiczno-pedagogicznych należeć będzie do zadań powiatu, prowadzenie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych – do zadań samorządu województwa. Od 1 stycznia 2016 r. do zadań powiatu będzie należało zapewnienie kompleksowego wspomaganie szkołom i placówkom z obszaru powiatu oraz prowadzenie poradni psychologiczno-pedagogicznych. Placówki doskonalenia nauczycieli i biblioteki pedagogiczne będą mogły być prowadzone przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego. Zadaniem powiatu będzie również prowadzenie ewidencji niepublicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli i niepublicznych bibliotek pedagogicznych.

2.3.2. Zapewnienie wysokiej jakości usług oferowanych przez centra rozwoju edukacji

W celu zapewnienia odpowiedniej jakości usług oferowanych przez centra rozwoju edukacji, konieczne jest stworzenie systemu ich akredytacji.

Akredytacja będzie przyznawana na wniosek organu prowadzącego centrum na czas określony, tj. na okres nie dłuższy niż 5 lat. Centrum rozwoju edukacji będzie mogło uzyskać pierwszą akredytację po spełnieniu określonych kryteriów i udokumentowaniu, że:

- 1) posiada warunki:
  - a) kadrowe, tj. zatrudnia lub współpracuje z nauczycielami, psychologami, pedagogami i specjalistami mającymi odpowiednie kwalifikacje do realizacji zadań centrum,
  - b) materialne, tj. posiada pedagogiczne zasoby biblioteczne (literaturę fachową niezbędną do pracy nauczycieli oraz przewodnictwo metodyczne w zasobach internetowych),
  - c) organizacyjne umożliwiające realizację ww. zadań;
- 2) zapewnia możliwość współpracy ze specjalistami z różnych dziedzin, odpowiednio do zdiagnozowanych potrzeb szkół i placówek, tj. współpracuje z ekspertami i specjalistami, którzy realizują szczegółowe zadania określone w porozumieniu podpisanym z dyrektorem szkoły lub placówki,

- 3) zapewnia pomoc psychologiczno-pedagogiczną dzieciom nieuczęszczającym do przedszkola, które mieszkają na terenie obwodu szkoły podstawowej objętej wspomaganiami.

Kolejną akredytację centrum rozwoju edukacji będzie mogło uzyskać, jeżeli spełni ww. warunki, a ponadto udokumentuje w procesie ewaluacji zewnętrznej efektywność podejmowanych działań, potwierdzoną wynikami sprawdzianu i egzaminów i wynikami nadzoru pedagogicznego szkół i placówek objętych wspomaganiami.

Jakość usług oferowanych przez centra rozwoju edukacji będzie ponadto weryfikowana przez szkoły i placówki, które oceniając dostępną w obszarze wspomaganiania ofertę, podpiszą porozumienia z tymi akredytowanymi centrami rozwoju edukacji oferującymi ich zdaniem usługi najwyższej jakości.

Centra rozwoju edukacji będą mogły ubiegać się o akredytację od wejścia w życie ustawy. Procedura akredytacyjna przeprowadzana będzie przez Krajowy Ośrodek Rozwoju Edukacji na wniosek organu prowadzącego. Nadanie i cofnięcie akredytacji będzie następowało w drodze decyzji administracyjnej. Akredytacja będzie mogła być cofnięta jeżeli Krajowy Ośrodek Rozwoju Edukacji stwierdzi niespełnienie któregoś z warunków akredytacji. O cofnięcie akredytacji będzie mógł wnioskować także organ nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami, które z danym akredytowanym centrum podpisały porozumienie, w przypadku braku efektywności udzielanego przez centrum wspomaganiania.

Intencją projektowanych rozwiązań jest ściśle powiązanie doskonalenia nauczycieli z potrzebami szkoły lub placówki. Doskonalenie to ma być realizowane w ramach podpisywanych porozumień zawieranych przez szkoły lub placówki z akredytowanymi centrami rozwoju edukacji. Prowadzenie odrębnej akredytacji samych placówek doskonalenia nauczycieli staje się niezasadne. Do czasu powstania akredytowanych centrów rozwoju edukacji – w celu podtrzymania mechanizmów służących zapewnieniu wysokiej jakości usług oferowanych przez system doskonalenia nauczycieli – w okresie przejściowym, tj. do 31 grudnia 2015 r., pozostawiono możliwość uzyskania akredytacji przez placówki doskonalenia nauczycieli. Od 1 września 2012 r. zadanie to będzie realizować wojewoda, wydając decyzje o przyznaniu lub odmowie przyznania akredytacji na podstawie określonych przez Ministra Edukacji Narodowej przepisów.

Niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne wchodzące w skład akredytowanych niepublicznych centrów rozwoju edukacji uzyskują prawo do realizacji – zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. Nr 173, poz. 1072) – wszystkich zadań publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym również w zakresie wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego.

2.3.3. Zobowiązanie dyrektora szkoły lub placówki do zawierania w każdym roku szkolnym kontraktów z akredytowanymi centrami rozwoju edukacji na realizację kompleksowego wspomaganiania rozwoju szkoły lub placówki w zdiagnozowanych obszarach

Odpowiedzialność za właściwe zdiagnozowanie potrzeb szkoły lub placówki będzie spoczywać na dyrektorze szkoły lub placówki, który dzięki współpracy z centrum rozwoju edukacji oraz uwzględniając wyniki nadzoru pedagogicznego, wyniki egzaminów zewnętrznych oraz potrzeby zgłaszane przez nauczycieli, uczniów i rodziców, powinien każdego roku określać obszary wymagające wspomagania.

Od roku szkolnego 2015/2016 r. dyrektorzy publicznych przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych i szkół artystycznych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz burs będą mieli obowiązek podpisania z akredytowanym centrum rozwoju edukacji porozumienia o realizacji kompleksowego wspomagania szkoły lub placówki. Dyrektorzy niepublicznych szkół i placówek, o których mowa, będą mieli prawo do podpisywania porozumień.

Porozumienie będzie określało obszary wspomagania szkoły lub placówki w latach szkolnych, których dotyczy porozumienie, zakres i harmonogram działań, które będą realizowane na rzecz szkoły lub placówki w ramach wspomagania, a także oczekiwane rezultaty podejmowanych działań. Pierwsze porozumienia dyrektorzy szkół będą mogli podpisać z akredytowanymi centrami rozwoju edukacji do końca sierpnia 2015 r. Od 2016 r. porozumienia te powinny być zawierane nie później niż na trzy miesiące przed rozpoczęciem roku szkolnego.

2.3.4. Tworzenie i prowadzenie przez samorząd województwa centrów informacji edukacyjno-zawodowej

Od 1 stycznia 2016 r. samorząd województwa będzie miał obowiązek prowadzenia centrum informacji edukacyjno-zawodowej. Placówka ta powstanie w celu gromadzenia, analizowania i udostępniania danych o ofercie edukacyjnej regionu, a także kierowania dzieci i młodzieży do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii. Jej działania będą służyć realizacji strategii rozwoju województwa, w tym przede wszystkim wspieraniu na terenie województwa działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli, integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Do zadań centrum informacji edukacyjno-zawodowej będzie należało:

- 1) zbieranie i udostępnianie wszystkim zainteresowanym szczegółowych informacji dotyczących regionalnej oferty i potencjału:
  - centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego,
  - centrów rozwoju edukacji,
  - młodzieżowych ośrodków socjoterapii, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych,
  - placówek oświatowo-wychowawczych, umożliwiających rozwijanie zainteresowań i uzdolnień dzieci i młodzieży,
- 2) wskazywanie miejsc dzieciom i młodzieży w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- 3) analizowanie, na ile specjalistyczna oferta edukacyjna odpowiada potrzebom regionu,
- 4) monitorowanie regionalnych działań na poziomie województwa związanych z wdrażaniem edukacyjnych projektów europejskich o zasięgu krajowym i regionalnym.

Projektowane rozwiązania zobowiązują Ministra Edukacji Narodowej do określenia w drodze rozporządzenia organizacji i sposobu działania centrów informacji edukacyjno-zawodowej, uwzględniając w szczególności gromadzenie i udostępnianie informacji o szczególnych potrzebach edukacyjnych na terenie województwa.

Wskazywanie miejsc dzieciom i młodzieży w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych będzie realizowane na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej, wydanym na podstawie art. 81 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.).

Centra rozwoju edukacji będą mogły być tworzone z dniem wejścia w życie projektowanej ustawy. Od 1 stycznia 2016 r. zostanie zniesiony obowiązek prowadzenia przez samorząd województwa placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych. Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych będą mogli być zatrudniani w nowo tworzonych centrach informacji edukacyjno-zawodowej bądź centrach rozwoju edukacji prowadzonych przez powiaty lub inne jednostki samorządu terytorialnego albo pozostać pracownikami placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych, jeśli samorząd województwa będzie taką jednostką prowadzić.

Nie przewiduje się możliwości prowadzenia centrów informacji edukacyjno-zawodowej przez inne jednostki samorządu terytorialnego oraz przez inne osoby prawne i osoby fizyczne.

Centra informacji edukacyjno-zawodowej będą mogły wzbogacić działania podejmowane przez obserwatoria rynku pracy – jednostki prowadzone przez wojewódzkie urzędy pracy, których zadaniem jest prowadzenie badań i analiz dotyczących bieżących problemów rynku pracy.

2.3.5. Tworzenie i prowadzenie przez samorząd województwa centrów informacji edukacyjno-zawodowej

Od 1 stycznia 2016 r. samorząd województwa będzie miał obowiązek prowadzenia centrum informacji edukacyjno-zawodowej. Placówka ta powstanie w celu gromadzenia, analizowania i udostępniania danych o ofercie edukacyjnej regionu, a także wskazywanie dzieciom i młodzieży miejsc w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. Jej działania będą służyć realizacji strategii rozwoju województwa, w tym przede wszystkim wspieraniu na terenie województwa działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli, integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Do zadań centrum informacji edukacyjno-zawodowej będzie należało:

- 1) zbieranie i udostępnianie wszystkim zainteresowanym szczegółowych informacji dotyczących regionalnej oferty i potencjału:
  - centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego,
  - centrów rozwoju edukacji,
  - młodzieżowych ośrodków socjoterapii, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych,
  - placówek oświatowo-wychowawczych, umożliwiających rozwijanie zainteresowań i uzdolnień dzieci i młodzieży;

- 2) wskazywanie dzieciom i młodzieży miejsc w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii;
- 3) analizowanie, na ile specjalistyczna oferta edukacyjna odpowiada potrzebom regionu;
- 4) monitorowanie regionalnych działań na poziomie województwa związanych z wdrażaniem edukacyjnych projektów europejskich o zasięgu krajowym i regionalnym.

Wskazywanie dzieciom i młodzieży miejsc w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych będzie realizowane na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej, wydanym na podstawie art. 81 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.).

Centra rozwoju edukacji będą mogły być tworzone z dniem wejścia w życie projektowanej ustawy. Od 1 stycznia 2016 r. zostanie zniesiony obowiązek prowadzenia przez samorząd województwa placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych. Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych będą mogli być zatrudniani w nowo tworzonych centrach informacji edukacyjno-zawodowej bądź centrach rozwoju edukacji prowadzonych przez powiaty lub inne jednostki samorządu terytorialnego albo pozostać pracownikami placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych, jeśli samorząd województwa będzie taką jednostką prowadzić.

Nie przewiduje się możliwości prowadzenia centrów informacji edukacyjno-zawodowej przez inne jednostki samorządu terytorialnego oraz przez inne osoby prawne i osoby fizyczne.

Centra informacji edukacyjno-zawodowej będą mogły wzbogacić działania podejmowane przez obserwatoria rynku pracy – jednostki prowadzone przez wojewódzkie urzędy pracy, których zadaniem jest prowadzenie badań i analiz dotyczących bieżących problemów rynku pracy.

2.3.6 Wprowadzenie mechanizmów finansowania centrów rozwoju edukacji i centrów informacji edukacyjno-zawodowej oraz zmodernizowanych mechanizmów dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli

Do 31 grudnia 2015 r. finansowanie placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych i poradni psychologiczno-pedagogicznych odbywać się będzie na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów.

Jednocześnie w okresie przejściowym, tj. w latach 2012-2015, powiaty będą mogły uzyskać wsparcie finansowe na tworzenie nowego systemu wspomagania szkół ze środków pochodzących z projektu systemowego współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny, wdrażanego w Priorytecie III PO KL, Poddziałanie 3.3.1. pn: „Bezpośrednie wsparcie systemu doskonalenia nauczycieli”.

Od 1 stycznia 2016 r.:

1. Samorządy wojewódzkie będą otrzymywać środki finansowe naliczane w części oświatowej subwencji ogólnej na funkcjonowanie centrów informacji edukacyjno-zawodowej w sposób proporcjonalny do liczby uczniów szkół mających siedzibę na terenie danego województwa.
2. Powiaty będą otrzymywać – tak jak dotychczas – środki finansowe naliczane w części oświatowej subwencji ogólnej na funkcjonowanie placówek realizujących zadania pozaszkolne, w sposób proporcjonalny do liczby

uczniów szkół mających siedzibę na terenie danego powiatu, z których powinny finansować zadanie związane z:

- a. rozwojem uczniowskich zdolności i zainteresowań, realizowane przez placówki oświatowo-wychowawcze umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz
  - b. udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom nieuczęszczającym do szkół i przedszkoli, realizowane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne.
3. Organy prowadzące akredytowane publiczne i niepubliczne centra rozwoju edukacji będą otrzymywać na ich funkcjonowanie środki finansowe naliczane w części oświatowej subwencji ogólnej w sposób proporcjonalny do liczby uczniów w szkołach i placówkach, z którymi centra podpisały porozumienia. Niepubliczne centra rozwoju edukacji będą otrzymywać dotację z budżetu powiatu właściwego ze względu na siedzibę centrum.
4. Zostanie zmieniony system dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli. Środki finansowe wyodrębniane w budżetach organów prowadzących szkoły, zgodnie z art. 70a ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela, będą mogły być wydatkowane na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli realizowanego w celu wspomaganie szkół i placówek. Uchylone zostaną przepisy art. 70a ust. 3 i 4, na podstawie których wyodrębniane są środki finansowe na doskonalenie nauczycieli w budżetach wojewodów i budżecie Ministra Edukacji Narodowej. Powyższa zmiana związana jest z zamiarem ścisłego powiązania doskonalenia nauczycieli z potrzebami szkoły lub placówki. Zachowanie przepisów dotyczących wyodrębniania środków finansowych w budżetach wojewodów i budżecie Ministra Edukacji Narodowej na realizację odpowiednio wojewódzkich lub ogólnopolskich zadań z zakresu doskonalenia nauczycieli pozostawałoby w sprzeczności z ww. zasadą.

2.3.7. Zarządzanie centrum rozwoju edukacji i centrami informacji edukacyjno-zawodowej

W projektowanej regulacji przyjęto, że dyrektorem centrum rozwoju edukacji będzie mogła zostać osoba, która spełnia wymagania do zajmowania stanowiska dyrektora szkoły lub placówki określone w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty i rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 października 2009 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać osoba zajmująca stanowisko dyrektora oraz inne stanowisko kierownicze w poszczególnych typach publicznych szkół i rodzajach publicznych placówek (Dz. U. Nr 184, poz. 1436). Dyrektor centrum rozwoju edukacji będzie zatrudniony przez organ prowadzący centrum na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 157, poz. 1241 oraz z 2010 r. Nr 229, poz. 1494). Dyrektor centrum, który będzie posiadał kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w jednej z placówek wchodzącej w skład centrum będzie miał uprawnienia do sprawowania nadzoru pedagogicznego. W przypadku gdy dyrektor centrum nie jest nauczycielem, nadzór pedagogiczny będzie sprawował nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze.

Dyrektor CRE zatrudniony na podstawie umowy o pracę na kierowniczym stanowisku urzędniczym w jednostce samorządu terytorialnego uzyska status pracownika samorządowego i związane z tym prawa i obowiązki. Wprowadzenie takiego rozwiązania wynika z projektowanej struktury centrum, które funkcjonując jako grupa placówek będzie oceniane co pięć lat w ramach prowadzonej procedury

akredytacyjnej, a nadzorowi pedagogicznemu będą podlegały placówki wchodzące w skład centrum. Przewiduje się, iż dyrektor centrum będzie odpowiedzialny za zarządzanie grupą placówek, a w szczególności za prawidłową realizację kompleksowego wspomaganie szkół lub placówek, z którymi centrum podpisało porozumienia. Dyrektor centrum jako pracownik samorządowy będzie podlegał nie rzadziej niż raz na 2 lata okresowej ocenie prowadzonej bezpośrednio przez organ prowadzący centrum. Dwukrotna negatywna ocena skutkować będzie rozwiązaniem umowy o pracę.

Powyższe rozwiązania będą dotyczyły również dyrektora centrum informacji edukacyjno-zawodowej i centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz dyrektora grupy przedszkolno-podstawowej i grupy gimnazjalno-licealnej.

III. Wychowanie przedszkolne

3.1. Aktualny stan prawny

W zakresie wychowania przedszkolnego system oświaty obejmuje przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi, przedszkola specjalne oraz inne formy wychowania przedszkolnego, tj. punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego (art. 2 pkt 1 ustawy o systemie oświaty). Natomiast zgodnie z art. 14 ust. 1 miejscem realizacji wychowania przedszkolnego jest:

- przedszkole,
- oddział przedszkolny w szkole podstawowej,
- inna forma wychowania przedszkolnego, tj. punkt przedszkolny i zespół wychowania przedszkolnego.

Funkcjonowanie każdego z powyższych miejsc realizacji wychowania przedszkolnego określone zostało w różnych przepisach. Funkcjonowanie przedszkola, oprócz ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, regulują również przepisy prawa budowlanego oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. 2003 Nr 6 poz. 69, z 2009 Nr 139, poz. 1130 oraz z 2010 r. Nr 215, poz. 1408) . Natomiast szczegółowe warunki dotyczące tworzenia innych form wychowania przedszkolnego określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 grudnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 161, poz. 1080) w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania.

Obecnie prowadzenie przedszkoli, oddziałów przedszkolnych oraz innych form wychowania przedszkolnego należy do zadań własnych gminy i jest finansowane z dochodów własnych gromadzonych w jednostkach samorządu terytorialnego.

Podejmowanie pracy przez młodych rodziców powoduje konieczność maksymalnego umożliwienia ich dzieciom korzystania z edukacji przedszkolnej połączonej z opieką i wychowaniem. Funkcje i zadania miejsc, w których realizowana jest edukacja przedszkolna, ukierunkowane są na dziecko, jego wychowanie oraz prawidłowy i wszechstronny rozwój.

Rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania pozwoliło na tworzenie innych niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach

podstawowych form wychowania przedszkolnego, tj. punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego, a tym samym na upowszechnianie dostępu do edukacji przedszkolnej jak również wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci w wieku 3-5 lat ze środowisk zarówno wielkomiejskich, jak i wiejskich.

W Europie Zachodniej 80-100% dzieci w wieku 3-5 lat uczęszcza do różnych form edukacji przedszkolnej, w Czechach i na Węgrzech - około 70%.

W Polsce wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego wzrósł skokowo w ostatnich trzech latach. Obecnie edukacją przedszkolną objętych jest ogółem już ok. 65% dzieci w wieku 3-5 lat. Na wsi odsetek ten wynosi 43,2%. Dla porównania w roku szkolnym 2006/2007 wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego wynosił 44,6%, a na wsi 21,4%.

Tab. 1 Upowszechnienie wychowania przedszkolnego

Rok szkolny	Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego			Wskaźnik liczby dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego do ogólnej liczby dzieci w wieku 3-6 lat (w %)			Wskaźnik liczby dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego do ogólnej liczby dzieci w wieku 3-5 lat (w %)		
	Ogółem	Miasto	Wieś	Ogółem	Miasto	Wieś	Ogółem	Miasto	Wieś
2006/2007	862,7	610,7	252,0	59,9	75,8	39,6	44,5	63,0	21,2
2007/2008	871,9	622,6	249,3	61,6	77,9	40,4	47,3	65,7	23,1
2008/2009	919,1	652,3	266,8	63,1	78,5	42,7	52,7	70,6	28,6
2009/2010	994,2	693,2	301,0	67,3	81,3	48,2	59,7	75,9	37,5
2010/2011	1060,2	733,7	326,5	70,0	83,4	51,5	64,7	80,2	43,2

Podobnie sytuacja przedstawia się w odniesieniu do poszczególnych roczników. Obecnie 49,9% trzylatków, 64,2% czterolatków i 81,0% pięciolatków objętych jest wychowaniem przedszkolnym. W roku szkolnym 2006/2007 edukacją przedszkolną objętych było tylko 33,1% trzylatków, 44,4% czterolatków i 55,9% pięciolatków.

Tab. 2. Dzieci wg wieku objęte wychowaniu przedszkolnym w latach 2007-2010 (ogółem)

	2007	2008	2009	2010
Liczba dzieci kończących w danym roku 3 lata	353 771	362 200	372 640	386 791
Liczba ww. dzieci objętych we wrześniu edukacją przedszkolną	127 705	148 842	170 192	192 834
Trzylatki objęte wychowaniem przedszkolnym (w%)	36,1%	41,1%	45,7%	49,9%

Liczba dzieci kończących w danym roku 4 lata	348 504	353 700	362 215	372 669
Liczba ww. dzieci objętych we wrześniu edukacją przedszkolną	167 762	188 207	215 220	239 266
Czterolatki objęte wychowaniem przedszkolnym (w %)	48,1%	53,2%	59,4%	64,2%
Liczba dzieci kończących w danym roku 5 lat	351 867	348 400	353 607	362 221
Liczba ww. dzieci objętych we wrześniu edukacją przedszkolną	203 392	223 266	264 443	293 568
Pięciolatki objęte wychowaniem przedszkolnym (w %)	57,8%	64,1%	74,8%	81,0%
Liczba dzieci kończących w danym roku 6 lat	361 873	351 800	348 311	353 515
Liczba ww. dzieci objętych we wrześniu edukacją przedszkolną	343 573	331 231	316 983	306 538
Liczba sześciolatek w szkołach podstawowych	2 979	3 433	14 853	33 165
Sześciolatki w systemie oświaty (w %)	95,8%	95,1%	95,3%	91,1%

Podkreślić przy tym należy, że od roku 2008 liczba przedszkoli (publicznych i niepublicznych) zwiększyła się o 753. Obecnie jest ich 8 822 (w 2009 r. – 8 470), w tym 2 906 na wsi (w 2009 r. – 2 835). W tym samym czasie zwiększyła się o 1 409 liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Obecnie jest ich 12 570 (w tym 8 576 na wsi). W 2008 r. było ich 11 161 (w tym 7 306 na wsi), w 2009 r. – 11 931 (w tym 8 215 na wsi).

W porównaniu z rokiem 2008 liczba publicznych i niepublicznych punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego wzrosła do 1 238 (w tym 882 na wsi) obecnie. Rok wcześniej było ich odpowiednio 824 i 652. Odnotować należy największy przyrost punktów przedszkolnych – ich liczba wzrosła do 1 098 (rok wcześniej wynosiła 711).

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, jeżeli droga dziecka korzystającego z rocznego obowiązkowego wychowania przedszkolnego z domu do najbliższego publicznego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej lub publicznej innej formy wychowania przedszkolnego przekracza 3 km, obowiązkiem gminy jest zapewnienie bezpłatnego i bezpiecznego transportu i opieki w czasie przewozu lub zwrot kosztów przejazdu środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice.

Dotychczasowe brzmienie art. 14a ust. 3 oraz art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty jednoznacznie nie zakazuje dowożenia dzieci w sytuacji, gdy odległość ta jest mniejsza niż 3 km, a gminę stać na zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dzieci. Praktyka pokazuje organizację takiego dowożenia z inicjatywy gminy w wielu miejscach na terenie Polski. Jednakże należy podkreślić, że w przypadku odległości mniejszej niż 3 km dotychczasowe przepisy ustawy w żaden sposób nie rozstrzygają tej kwestii.

Obecny stan prawny określa sposób dotowania publicznych przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego, prowadzonych przez osoby prawne i fizyczne inne niż

jednostka samorządu terytorialnego. W art. 80 ust. 2 określono, że przedszkola te otrzymują na każde dziecko z budżetu gminy dotację w wysokości równej wydatkom bieżącym przewidzianym na jedno dziecko w przedszkolach publicznych prowadzonych przez gminę, z tym że na dziecko niepełnosprawne w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawne dziecko uczęszczające do przedszkola i oddziału przedszkolnego w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez jednostkę samorządu terytorialnego. Jednocześnie określono, że w przypadku braku na terenie gminy przedszkola prowadzonego przez gminę, podstawą do ustalenia wysokości dotacji są wydatki bieżące ponoszone przez najbliższą gminę na prowadzenie przedszkoli publicznych. Z kolei w przypadku innych form wychowania przedszkolnego (art. 80 ust. 2b) wysokość dotacji przewidzianej na jedno dziecko nie może być niższa niż 50% wydatków bieżących przewidzianych na jedno dziecko w przedszkolu publicznym prowadzonym przez gminę, z tym że na dziecko niepełnosprawne w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawne dziecko uczęszczające do przedszkola i oddziału przedszkolnego w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez jednostkę samorządu terytorialnego.

Szczegółową podstawę dotowania niepublicznych przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego stanowi art. 90 ust. 2b ustawy, zgodnie z którym dotacje dla niepublicznych przedszkoli przysługują na każde dziecko w wysokości nie niższej niż 75% ustalonych w budżecie danej gminy wydatków bieżących ponoszonych w przedszkolach publicznych w przeliczeniu na jedno dziecko. Z tą uwagą, że na dziecko niepełnosprawne w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawne dziecko uczęszczające do przedszkola i oddziału przedszkolnego w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez jednostkę samorządu terytorialnego, pod warunkiem że osoba prowadząca niepubliczne przedszkole poda organowi właściwemu do udzielania dotacji planowaną liczbę uczniów nie później niż do dnia 30 września roku poprzedzającego rok udzielania dotacji. W przypadku braku na terenie gminy przedszkola publicznego, podstawą do ustalenia wysokości dotacji są wydatki bieżące ponoszone przez najbliższą gminę na prowadzenie przedszkola publicznego.

Dotacje dla niepublicznych innych form wychowania przedszkolnego przysługują na każdego ucznia w wysokości nie niższej niż 40% ustalonych w budżecie danej gminy wydatków bieżących ponoszonych w przedszkolu publicznym prowadzonym przez gminę w przeliczeniu na jednego ucznia. Na ucznia niepełnosprawnego dotacja ta przysługuje w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawnego ucznia przedszkola i oddziału przedszkolnego w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez jednostkę samorządu terytorialnego), pod warunkiem że osoba prowadząca niepubliczny zespół wychowania przedszkolnego poda organowi właściwemu do udzielania dotacji planowaną liczbę uczniów nie później niż do 30 września roku poprzedzającego rok udzielania dotacji.

3.2. Potrzeba i cel uchwalenia projektowanych zmian

Analiza obowiązujących przepisów prawa oświatowego pozwala na stwierdzenie, że w niektórych przypadkach regulacje zawarte w ustawie o systemie oświaty nie nadążają za zmianami zachodzącymi w społeczeństwie, nie uwzględniają także skutków przemian ustrojowych. Przykładem ilustrującym takie sytuacje jest zaliczenie domów wczasów dziecięcych do placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania. W nowelizowanej ustawie proponuje się pozostawienie burs, które

faktycznie zapewniają opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania. Nie wydaje się jednak zasadne zaliczanie do tej samej grupy domów wczasów dziecięcych.

Z kolei analiza obowiązujących przepisów prawa oświatowego w obszarze edukacji przedszkolnej prowadzi do wniosku, że obecne rozwiązania systemowe w powyższym zakresie powodują wiele ograniczeń utrudniających osiągnięcie satysfakcjonującej skuteczności i efektywności w zakresie zwiększania wskaźnika upowszechniania wychowywania przedszkolnego.

Obecnie funkcjonujące polskie prawo oświatowe zawiera wprawdzie regulacje prawne pozwalające na realizację wychowania przedszkolnego, ale w praktyce okazują się one nie w pełni skuteczne. Należy więc wprowadzić zmiany, które spowodują faktyczne wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci poprzez konsekwentne upowszechnianie edukacji przedszkolnej zarówno na terenach wiejskich, jak i miejskich.

Dostrzegając ogromne znaczenie wczesnej edukacji dla rozwoju dziecka, wśród priorytetów Ministerstwa Edukacji Narodowej umieszczono upowszechnienie edukacji przedszkolnej. Nie ulega wątpliwości, że tylko zmiany systemowe mogą skutecznie przyczynić się do wyrównania szans edukacyjnych dzieci, poprzez zapewnienie im miejsc opieki, wychowania i edukacji przedszkolnej.

U podstaw projektowanych zmian leży również zamiar uelastycznienia systemu opieki nad małym dzieckiem poprzez umożliwienie, w zależności od potrzeb, objęcia edukacją przedszkolną dziecka 2-letniego, jak również pozostawienia pod opieką „żłobkową” dzieci do lat 3. Jest to możliwe dzięki przepisom ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. *o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* (Dz. U. Nr 45, poz. 235), zgodnie z którymi opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka (tworzonego i prowadzonego przez gminy, osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w tym organizacje pozarządowe) lub klubu dziecięcego (tworzonego i prowadzonego jak w przypadku żłobków, ale dla mniejszej liczby dzieci), a także sprawowana przez dziennego opiekuna (osobę fizyczną prowadzącą opiekę w swoim domu lub mieszkaniu) oraz nianię (osobę sprasowującą opiekę nad dzieckiem w miejscu jego zamieszkania, zatrudnioną w tym celu przez rodziców).

Kompleksowa opieka nad dzieckiem od dwudziestego tygodnia życia do lat trzech sprawowana będzie przez żłobki, dziennego opiekuna i nianię, natomiast w klubie dziecięcym opieka będzie sprawowana nad dziećmi powyżej 1. roku życia.

Inna proponowana zmiana daje prawo (nie obowiązek) uczestniczenia w wychowaniu przedszkolnym dzieciom 4-letnim, przy jednoczesnym zobowiązaniu gminy do zapewnienia miejsca jego realizacji. Jest to szczególnie ważne w przypadku dzieci ze środowisk defaworyzowanych, które będą mogły uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych w przedszkolu lub w innej formie wychowania przedszkolnego dwa lata przed rozpoczęciem obowiązku szkolnego. Należy podkreślić, że wczesna edukacja i właściwa opieka nad dziećmi przeciwdziała nierównościom społecznym i niepowodzeniom szkolnym. Objęcie prawem do wychowania przedszkolnego dzieci 4-letnich będzie korzystne nie tylko dla nich, lecz również dla rodziców, którzy będą mogli podjąć pracę.

Proponowana zmiana ma również na celu zwiększenie wskaźnika upowszechnienia wychowania przedszkolnego w Polsce, tak by w niedalekiej przyszłości był on porównywalny do krajów UE.

W ramach Strategii Lizbońskiej na wiosennym szczycie Rady Europejskiej (15-16 marca 2002 r.) w Barcelonie uzgodniono, że państwa członkowskie powinny usuwać czynniki zniechęcające kobiety do wchodzenia na rynek pracy. Zgodnie z tymi ustaleniami państwa członkowskie powinny między innymi dążyć do tego, by do roku 2010 co najmniej 90% dzieci między 3. rokiem życia a wiekiem obowiązkowego kształcenia i co najmniej 33% dzieci do 3. roku życia uczestniczyło w formach zorganizowanej edukacji i opieki nad dzieckiem.

W konkluzjach Rady Unii Europejskiej z 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) ustalono poziomy odniesienia dla polityki państw członkowskich do roku 2020. Jednym z tych poziomów jest określenie, by co najmniej 95% dzieci między 4. rokiem życia a wiekiem obowiązkowego kształcenia uczestniczyło w zorganizowanych formach edukacji. Należy zastrzec, że powyższe cele, uzgodnione w ramach Strategii Lizbońskiej oraz strategicznych ram ET 2020, dotyczą Unii Europejskiej jako całości. Dla poszczególnych państw członkowskich stanowią one jedynie poziom, do którego należy się odnosić zgodnie z krajową tradycją oraz możliwościami organizacyjnymi i finansowymi (tzw. poziom odniesienia lub poziom referencyjny). Państwa członkowskie są proszone o rozważenie – na podstawie krajowych priorytetów i zmieniającej się sytuacji gospodarczej – w jaki sposób i w jakim stopniu mogą przy pomocy krajowych działań pomóc wspólnie osiągnąć te poziomy odniesienia w Unii Europejskiej.

Wskaźnik uzgodniony w strategicznych ramach współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia jako poziom odniesienia dla Unii Europejskiej do roku 2020, tj. wskaźnika *procent dzieci objętych zorganizowaną edukacją na poziomie ISCED 0 i ISCED 1 od 4. roku życia do wieku obowiązkowego kształcenia* wynosi w Polsce 76,3%, według obliczeń MEN na podstawie danych GUS za rok szkolny 2009/2010.

Zmiany proponowane w ustawie dotyczą również stworzenia mechanizmu ustalania wysokości opłat zarówno w publicznych przedszkolach, jak i innych formach wychowania przedszkolnego, na takim samym poziomie – na terenie danej gminy – bez względu na organ prowadzący. Rodzice posyłający dziecko do przedszkola publicznego powinni ponosić koszty, które nie będą zróżnicowane ze względu na organ prowadzący, tj. gminę, osobę prawną lub osobę fizyczną. Tym samym dziecko korzystające z publicznego przedszkola (innej formy wychowania przedszkolnego) na terenie danej gminy powinno mieć prawo do korzystania z bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki w takim samym wymiarze, bez względu na organ prowadzący.

Jednocześnie rada gminy powinna określać wysokość ewentualnych opłat oraz ulg za świadczenia wskazane w ustawie, gdyż to ona ustala sieć prowadzonych przez gminę publicznych przedszkoli oraz przekazuje dotację innym podmiotom.

Proponowana zmiana ma na celu ujednoczenie przepisów w zakresie zapewniania standardu bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki na takim samym poziomie we wszystkich publicznych przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego na terenie danej gminy bez względu na prowadzący je organ.

Jednocześnie proponowany przepis daje prawo osobie prawnej, innej niż jednostka samorządu terytorialnego oraz osobie fizycznej prowadzącej publiczne przedszkole (inną formę wychowania przedszkolnego) pobierania ewentualnych opłat

w wysokości nie wyższej niż opłaty ustalone w przepisach prawa miejscowego, lub rezygnacji z wprowadzania tych opłat.

Projektowane zmiany wynikają również z zamiaru udzielenia finansowego wsparcia gminom w realizacji zadań z zakresu wychowania przedszkolnego, co ma przyczynić się do rozwoju i upowszechnienia wychowania przedszkolnego w kraju oraz zwiększenia jego dostępności, a tym samym zaspokojenia potrzeb w tym zakresie.

Należy podkreślić, że podobne propozycje wysuwają środowiska oświatowe oraz jednostki samorządu terytorialnego, dla których prowadzenie przedszkoli jest zadaniem własnym. Przedstawiciele gmin dowodzą, że ich dochody pochodzące z podatków od osób fizycznych i prawnych są niewystarczające do realizacji powyższego zadania, a częściowe przejęcie finansowania wychowania przedszkolnego przez państwo pozwoli gminom na stopniowe odbudowanie sieci przedszkoli.

W wielu krajach europejskich edukacja dzieci w wieku przedszkolnym jest finansowana przez władze centralne.

Projektowane zmiany obecnie obowiązujących przepisów w zakresie dotowania zarówno przedszkoli publicznych jak i niepublicznych są konsekwencją propozycji częściowego przejęcia przez państwo kosztów prowadzenia przedszkoli publicznych tzn. częściowego objęcia finansowaniem w ramach części oświatowej subwencji ogólnej zadań związanych z prowadzeniem przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego. Proponowane jest objęcie subwencjonowaniem edukacji dzieci 4-letnich i 5-letnich towarzyszące daniu 4-latkom prawa, a 5-latkom obowiązku podejmowania edukacji przedszkolnej, ponieważ merytorycznie bardzo zasadne jest uczestniczenie przez dzieci przynajmniej dwa lata w przygotowaniu przedszkolnym przed podjęciem nauki w szkole.

Samorządy zyskały też możliwość objęcia dzieci młodszych innymi formami opieki niż przedszkolna – na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. *o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* – natomiast zależnie od uwarunkowań lokalnych korzystne społecznie może okazać się również skorzystanie przez samorządy z możliwości objęcia edukacją przedszkolną dzieci 2-letnich i 3-letnich. Pozostanie to nadal zadaniem własnym gminy, a decyzja o tym, jakiego rodzaju formy opieki dla dzieci 2-letnich i 3-letnich bardziej odpowiadają potrzebom i możliwościom miejscowej społeczności, podejmowana będzie na poziomie lokalnym.

3.3 Rozwiązania szczegółowe

3.3.1. Uporządkowanie nazewnictwa

W projektowanej ustawie zaproponowano rezygnację z oddziałów przedszkolnych w szkole podstawowej oraz dookreślenie przepisu dotyczącego literalnego wskazania innej formy wychowania przedszkolnego jako miejsca realizacji programów wychowania przedszkolnego uwzględniających podstawę programową wychowania przedszkolnego.

Wprowadzone zmiany w art. 14 ust. 1 i 3, art. 14a ust. 1-4, art. 14b ust. 1 pkt 1 i 4, art. 14b ust. 3, art. 20 ust. 2 pkt 1 oraz art. 71b ust. 5d mają charakter porządkująco-redakcyjny i wynikają z przepisu art. 2 pkt 1, dotyczącego uporządkowania katalogu miejsc w zakresie realizacji wychowania przedszkolnego, tj. rezygnacji ze sformułowania „*oddziały przedszkolne w szkole podstawowej*”.

Oddziały przedszkolne w szkole podstawowej będą funkcjonować jak oddziały w przedszkolu. Zmiana pozwoli na uporządkowanie pojęciowe i czytelność prawa, przedszkole lub inna forma wychowania przedszkolnego będą funkcjonować zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie.

Wprowadzona zmiana w art. 14 ust. 2 polegająca na dookreśleniu, że inna forma wychowania przedszkolnego jest obowiązana tak samo – jak do tej pory przedszkola – do realizowania programów wychowania przedszkolnego uwzględniających podstawę programową wychowania przedszkolnego, ma na celu uporządkowanie przepisów, a tym samym uniknięcie ewentualnych problemów interpretacyjnych w zakresie realizacji programów wychowania przedszkolnego w punktach przedszkolnych i zespołach wychowania przedszkolnego.

3.3.2. Prawo 4-latków do wychowania przedszkolnego

Proponowane nowe rozwiązania w art. 14 dają prawo (nie obowiązek) uczestniczenia w wychowaniu przedszkolnym dzieciom 4-letnim, przy jednoczesnym zobowiązaniu gminy do zapewnienia miejsca jego realizacji. Jest to szczególnie ważne w przypadku dzieci ze środowisk defaworyzowanych, które będą mogły uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych w przedszkolu lub w innej formie wychowania przedszkolnego dwa lata przed rozpoczęciem obowiązku szkolnego. Obecnie roczne przygotowanie przedszkolne sześciolatków jest finansowane z dochodów własnych gminy. Po ustawowym obniżeniu wieku rozpoczynania obowiązku szkolnego do sześciu lat, edukacja sześciolatków w szkole podstawowej będzie finansowana z części oświatowej subwencji ogólnej. Dzięki takiemu rozwiązaniu gminy uzyskają wolne środki, które będą mogły wykorzystać na tworzenie nowych miejsc w przedszkolach.

3.3.3. Możliwość objęcia 2-latków wychowaniem przedszkolnym

Obecnie obowiązujący przepis art. 14 ust. 1b ustawy pozwalał dyrektorowi przedszkola na przyjęcie (w szczególnie uzasadnionych przypadkach) do przedszkola dziecka, które ukończyło 2,5 roku.

Proponowane zmiany w zakresie obniżenia wieku dzieci w edukacji przedszkolnej od ukończenia 2. roku życia są podyktowane zarówno opiniami zewnętrznymi, jak i szybszym obecnie rozwojem dzieci. Często dzieci dwuletnie osiągają poziom rozwoju emocjonalnego i społecznego, który pozwala im na wspólne uczestnictwo z innymi dziećmi w zajęciach przedszkolnych. Właściwie reagują na rozłąkę z najbliższymi, potrafią nawiązywać pożądane relacje społeczne zarówno z dorosłymi, jak i z rówieśnikami. Zdarza się, że niektóre dzieci dwuletnie są bardziej samodzielne niż niektóre trzylatki, a nawet czterolatki.

Jednak równocześnie bardzo ważne jest danie prawa dzieciom, w tym przypadku dwuletnim, do własnego tempa rozwoju determinowanego indywidualnymi predyspozycjami. Dlatego nie jest zasadne ustawowe objęcie wychowaniem przedszkolnym wszystkich dzieci, które kończą dwa lata, a jedynie umożliwienie w uzasadnionych przypadkach objęcia wychowaniem przedszkolnym dzieci w tym wieku.

Przygotowane rozwiązanie uwzględni poziom rozwoju małego dziecka. Dziecko, które rozwija się szybciej od rówieśników, będzie mogło wcześniej rozpocząć edukację przedszkolną, zaś pozostałe dwulatki, będą mogły korzystać z placówek

opiekuńczych powstałych po wejściu życie ustawy o formach opieki nad dziećmi do lat trzech (żłobki i klubiki dla dzieci).

Dodatkowa zmiana dotyczy rezygnacji w proponowanym brzmieniu przepisu ze wskazania dyrektora przedszkola, jako osoby przyjmującej dziecko, gdyż dziecko 2-letnie może realizować wychowanie przedszkolne również w innej formie wychowania przedszkolnego (w której stanowisko dyrektora nie jest wymagane).

3.3.4. Zmiany w sposobie dotowania publicznych i niepublicznych przedszkoli oraz zmiany w sposobie dotowania publicznych i niepublicznych innych form wychowania przedszkolnego

Zmiany w treści obecnie obowiązujących przepisów art. 80 ust. 2, 2a, 2b i 2d w zakresie dotowania przedszkoli publicznych są konsekwencją propozycji częściowego przejęcia przez państwo kosztów prowadzenia przedszkoli publicznych tzn. częściowego objęcia finansowaniem w ramach części oświatowej subwencji ogólnej zadań związanych z prowadzeniem przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego.

Proponowane zmiany wynikają z zamiaru udzielenia finansowego wsparcia gminom w realizacji zadań z zakresu wychowania przedszkolnego, co ma przyczynić się do rozwoju i upowszechnienia wychowania przedszkolnego w kraju oraz zwiększenia jego dostępności, a tym samym zaspokojenia potrzeb w tym zakresie. Jednocześnie mają one prowadzić do ujednoczenia zasad finansowania wszystkich przedszkoli publicznych, bez względu na organ prowadzący.

W projektowanym przepisie dotyczącym przedszkoli publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne, proponuje się, aby otrzymywały na każdego ucznia z budżetu gminy dotację w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na jednego ucznia przedszkola publicznego w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, z tym że na ucznia niepełnosprawnego w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawnego ucznia przedszkola w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez gminę. Proponuje się, by kwota przewidziana na jednego ucznia przedszkola publicznego w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego stanowiła 90% kwoty przewidzianej na jednego ucznia przeliczeniowego w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego.

Proponuje się również, aby osoba prowadząca wychowanie przedszkolne w innych formach wychowania przedszkolnego otrzymywała na każdego ucznia objętego tą formą dotację z budżetu gminy w wysokości proporcjonalnej do tygodniowej liczby godzin świadczonego nauczania, wychowania i opieki, z tym że kwota dotacji na jednego ucznia w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na jednego ucznia przedszkola publicznego w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, jeżeli tygodniowy wymiar zajęć świadczonego nauczania, wychowania i opieki wynosi co najmniej 25 godzin. Jeśli tygodniowy wymiar godzin zajęć nauczania, wychowania i opieki prowadzonych w innej formie wychowania przedszkolnego jest niższy niż 25 godzin, dotacja przysługuje na każdego ucznia w wysokości proporcjonalnej do liczby godzin prowadzonych zajęć.

Dotacja na ucznia niepełnosprawnego przyznawana jest w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawnego ucznia przedszkola w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez gminę.

Natomiast zmiany w treści obecnie obowiązujących przepisów art. 90 ust. 2b-2e w zakresie dotowania przedszkoli niepublicznych są konsekwencją propozycji częściowego przejścia przez państwo kosztów prowadzenia przedszkoli publicznych tzn. częściowego objęcia finansowaniem w ramach części oświatowej subwencji ogólnej zadań związanych z prowadzeniem przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego.

W projektowanym przepisie proponuje się, aby przedszkola niepubliczne otrzymywały dotację na każdego ucznia w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na jednego ucznia przedszkola niepublicznego w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, pod warunkiem, że osoba prowadząca niepubliczne przedszkole poda organowi właściwemu do udzielania dotacji planowaną liczbę uczniów nie później niż do 30 września roku poprzedzającego rok udzielania dotacji. Dotacja na ucznia niepełnosprawnego przyznawana jest w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawnego ucznia przedszkola w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez gminę. Natomiast osoba prowadząca wychowanie przedszkolne w innych formach wychowania przedszkolnego otrzyma na każdego ucznia objętego tą formą wychowania przedszkolnego dotację z budżetu gminy w wysokości proporcjonalnej do tygodniowej liczby godzin świadczonego nauczania, wychowania i opieki, z tym że kwota dotacji na jednego ucznia w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na jednego ucznia przedszkola niepublicznego w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, jeżeli tygodniowy wymiar zajęć nauczania, wychowania i opieki, prowadzonych w tej formie, wynosi co najmniej 25 godzin. Dotacja na ucznia niepełnosprawnego przyznawana jest w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawnego ucznia przedszkola i oddziału przedszkolnego w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez gminę.

W sytuacji gdy tygodniowy wymiar godzin zajęć nauczania, wychowania i opieki prowadzonych w innej formie wychowania przedszkolnego jest niższy niż 25 godzin, dotacja, przysługuje na każdego ucznia, z wyjątkiem ucznia niepełnosprawnego, w wysokości proporcjonalnej do liczby godzin prowadzonych zajęć.

Proponuje się, by kwota przewidziana na jednego ucznia przedszkola niepublicznego w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego wynosiła 65% kwoty przewidzianej na jednego ucznia przeliczeniowego w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego.

Termin podania organowi właściwemu do udzielania dotacji planowanej liczby uczniów pozostaje bez zmian w stosunku do obecnego, tj. do 30 września roku poprzedzającego rok udzielania dotacji, z nowym zastrzeżeniem, iż nie stosuje się go w sytuacji, jeśli organ stanowiący właściwej jednostki samorządu terytorialnego wyrazi na to zgodę.

3.3.5. Nowe uprawnienia gmin do wprowadzania opłat, ulg w opłatach oraz w zakresie organizowania dowozu dzieci

Proponowana zmiana w art. 6 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ma celu ujednoczenie przepisów w zakresie zapewniania standardu bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki na takim samym poziomie we wszystkich publicznych przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego na terenie danej gminy bez względu na prowadzący je organ.

Jednocześnie rada gminy powinna określać powyższy standard, gdyż to ona ustala sieć prowadzonych przez gminę publicznych przedszkoli oraz przekazuje dotację, co wynika z ustawowego zadania gminy.

Przepis w obecnym brzmieniu pozwala na sytuację, w której dziecko korzystające z publicznego przedszkola lub innej formy wychowania przedszkolnego na terenie tej samej gminy, może mieć zapewnione bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w różnym wymiarze (nie krótszym niż 5 godzin dziennie), w zależności od organu prowadzącego, w jednym publicznym będzie to np. 6 lub 7, a w innym np. 5 godzin.

Dziecko korzystające z publicznego przedszkola (innej formy wychowania przedszkolnego) na terenie danej gminy powinno mieć prawo do korzystania z bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki w takim samym wymiarze, bez względu na organ prowadzący.

Obowiązujące przepisy ustawy o systemie oświaty, upoważniające organy prowadzące przedszkola publiczne do ustalania wysokości opłat za świadczenia w czasie przekraczającym czas bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki (nie krótszym niż 5 godzin dziennie), nie zawierają sformułowania jednoznacznie zezwalającego gminom na stosowanie ulg i zwolnień w przypadku wprowadzenia opłat za świadczenia udzielane w czasie przekraczającym bezpłatny wymiar zajęć w publicznym przedszkolu lub innej formie wychowania przedszkolnego.

Należy podkreślić, że w ostatnich latach bardzo wiele gmin stosowało ulgi w opłatach np. zależnie od liczby dzieci z jednej rodziny uczęszczających do przedszkola, co nie było przez nikogo kwestionowane, a wręcz przeciwnie spotykało się z ogólną aprobatą społeczną. Jednocześnie jednak w ostatnich miesiącach wojewodowie, a także wojewódzkie sądy administracyjne w swoich wyrokach, kwestionowali ważność podjętych w tych sprawach uchwał rad gmin. W uzasadnieniach wskazywano na brak podstaw prawnych do stosowania przedmiotowych ulg i zwolnień.

Proponowana zmiana przepisów ustawy o systemie oświaty pozwoli na uniknięcie w przyszłości kwestionowania podjętych w tym zakresie uchwał, przyczyni się także do uspołnienia prawa.

Stosowanie przez gminy ulg w opłatach przedszkolnych wnoszonych przez rodziców odzwierciedla szeroko rozumianą realizację polityki prorodzinnej na swoim terenie i wynika z lokalnych potrzeb społecznych.

Ponadto opłaty, jakie ponosić będą rodzice z tytułu korzystania przez ich dziecko z wychowania przedszkolnego, będą jednakowe we wszystkich publicznych przedszkolach w danej gminie niezależnie od tego, jaki podmiot jest organem prowadzącym.

Projektowana zmiana treści art. 14 ust. 5 (w nowym proponowanym brzmieniu art. 14 ust. 10) ma celu stworzenie mechanizmu dotyczącego wnoszenia wysokości opłat zarówno w publicznych przedszkolach, jak i innych formach wychowania przedszkolnego, na takim samym poziomie – na terenie danej gminy – bez względu na organ prowadzący. Rodzice posyłający dziecko do przedszkola publicznego

powinni ponosić koszty, które nie będą zróżnicowane ze względu na organ prowadzący, tj. gminę, osobę prawną lub osobę fizyczną.

Jednocześnie rada gminy powinna określać wysokość ewentualnych opłat za świadczenia wskazane w ustawie, gdyż, jak to wcześniej wskazano, to ona ustala sieć prowadzonych przez gminę publicznych przedszkoli oraz przekazuje dotację.

Zgodnie z obowiązującym prawem, jeżeli droga dziecka korzystającego z rocznego obowiązkowego wychowania przedszkolnego z domu do najbliższego publicznego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej lub publicznej innej formy wychowania przedszkolnego przekracza 3 km, obowiązkiem gminy jest zapewnienie bezpłatnego i bezpiecznego transportu i opieki w czasie przewozu lub zwrot kosztów przejazdu środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice. Jednakże w wypadku odległości mniejszej niż 3 km ustawa w żaden sposób tego nie określa, czy gmina ma prawo zorganizować bezpłatny transport.

W związku z tym projektowany nowy przepis art. 14a ust. 5 stwarza możliwości zorganizowania przez gminę bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dzieci z domu do publicznego przedszkola lub publicznej innej formy wychowania przedszkolnego, bez względu na odległość między domem dziecka a przedszkolem lub inną formą wychowania przedszkolnego.

Należy zaznaczyć, że uwzględnia on równocześnie sygnały napływające z gmin, które chcą organizować bezpłatny transport i opiekę w czasie przewozu dzieci w sytuacji, gdy odległość ta jest mniejsza niż 3 km, jednak nie mają jasno określonych podstaw prawnych do takiego działania.

Ponadto doprecyzowano, że zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dziecka lub zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna spoczywa na gminie wówczas, gdy droga dziecka spełniającego obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, z domu do publicznego przedszkola lub publicznej innej formy wychowania przedszkolnego, w których organ prowadzący zapewnił spełnianie tego obowiązku, przekracza 3 km. Zrezygnowano tym samym z określenia „najbliższego przedszkola (innej formy wychowania przedszkolnego)” na rzecz „przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego, w których organ prowadzący zapewnił spełnianie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego” (art. 14a ust. 4).

3.4. Przepisy przejściowe

W związku z projektowanymi zmianami wymagane są przepisy przejściowe, które pozwolą na dokonanie zmian w odpowiednim czasie, w zakresie obecnie funkcjonujących oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz publicznych przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania. Organy prowadzące muszą mieć czas na podjęcie stosowanych decyzji, biorąc pod uwagę potrzeby lokalnego środowiska.

Jednocześnie gminy będą przygotowywać się na zapewnienie dzieciom 4-letnim od 2014 r. prawa do korzystania z wychowania przedszkolnego.

3.5. Przepisy dotyczące wejścia w życie projektowanej ustawy

Planuje się etapowe wchodzenie w życie przepisów dotyczących wychowania przedszkolnego - część przepisów w dniu wejścia w życie ustawy, część dotycząca subwencjonowania wychowania przedszkolnego sukcesywnie od 1 stycznia 2014 r. oraz od 1 stycznia 2016 r. Natomiast przepisy w zakresie realizacji wychowania przedszkolnego jedynie w przedszkolu i innej formie wychowania przedszkolnego od 2012 r.

IV. Zmiany dotyczące specjalnych potrzeb edukacyjnych

4.1. Aktualny stan prawny

Zgodnie z art. 1 pkt 4-6 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, system oświaty zapewnia każdemu dziecku uczęszczającemu do przedszkola, szkoły lub placówki wsparcie w rozwoju i pomoc psychologiczno-pedagogiczną stosownie do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

Cele te w odniesieniu do dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi realizowane są m.in. poprzez:

- dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów,
- możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej,
- umożliwienie pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami,
- opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi, tj. umożliwianie realizowania indywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych,
- opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi, tj. umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie.

Istotnym działaniem wpisującym się w szeroko pojętą politykę oświatową są adresowane do dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z różnymi niepełnosprawnościami, przedsięwzięcia mające na celu wyrównywanie ich szans edukacyjnych oraz późniejsze funkcjonowanie na rynku pracy.

Według raportu z badań Pentora z 27 stycznia 2010 r. dotyczącego m.in. poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych i ich aktywności zawodowej, zwiększa się różnica między poziomem wykształcenia osób sprawnych i niepełnosprawnych. Ma to negatywny wpływ na aktywność zawodową osób niepełnosprawnych i ich funkcjonowanie społeczne.

Zagadnienia dotyczące spójności działań systemowych na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, których uregulowanie zaproponowano poniżej, w dotychczasowej ustawie o systemie oświaty były wskazane w szczególności w art. 71b.

4.2. Potrzeba i cel uchwalenia projektowanych zmian

Potrzebę zmian w obszarze kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uzasadniają zarówno oczekiwania środowiska edukacyjnego, rodziców, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny, jak i zmieniająca się rzeczywistość społeczno-ekonomiczna i wyzwania współczesnego świata. Rozwój cywilizacyjny stwarza wiele nowych możliwości, które z powodzeniem mogą być wykorzystane w organizacji kształcenia i udzielaniu wsparcia właśnie dla tych uczniów, którzy wymagają indywidualnego podejścia ze względu na swoje potrzeby.

W edukacji powinny być zagwarantowane warunki w których – uznając indywidualne potrzeby i możliwości dzieci – zapewnia się wspólne kształcenie dla wszystkich, ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych potrzeb edukacyjnych. Specjalne potrzeby edukacyjne uczniów traktować należy bardzo szeroko. Tylko należyte rozumienie tego pojęcia w przedszkolach, szkołach i placówkach da gwarancję, że każdy uczeń, który potrzebuje pomocy, taką pomoc otrzyma. Pod pojęciem tym należy rozumieć nie tylko dzieci i młodzież niepełnosprawne i niedostosowane społecznie, dla których opisana jest dziś organizacja kształcenia dostosowana do ich indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych, ale także dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, dzieci zaniedbane środowiskowo czy przybywające z innych systemów edukacji, jak również uczniów wybitnie zdolnych, którym szkoła powinna pomóc w rozwijaniu rozpoznawanych predyspozycji i uzdolnień. Właśnie takie rozumienie specjalnych potrzeb edukacyjnych ma na celu wdrożenie i urzeczywistnienie idei wyrównywania szans edukacyjnych. Indywidualne podejście do każdego ucznia jest kluczowym warunkiem sukcesu edukacyjnego, pozwoli bowiem zauważyć potrzeby ucznia i we właściwy sposób go wspierać. Koreponduje to z realizacją podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego ukierunkowaną na osiągnięcie przez uczniów konkretnych efektów kształcenia oraz wskazuje na indywidualizację pracy z dzieckiem zarówno na obowiązkowych, jak i dodatkowych zajęciach edukacyjnych. Celem podejmowanych działań jest objęcie dziecka/ucznia potrzebnym wsparciem i specjalistyczną opieką jak najwcześniej, tj. od momentu zauważenia niepokojących symptomów związanych z jego rozwojem, oraz kontynuację podjętych działań związanych z jego funkcjonowaniem w przedszkolu czy szkole. Konieczne jest zatem dostrzeganie i diagnozowanie problemów rozwojowych już u małego dziecka, aby w optymalnym dla niego czasie podejmować działania usprawniające i tym samym minimalizować bądź eliminować występujące u dziecka zaburzenia rozwojowe.

Projektowane zmiany umożliwią szkole osiągnięcie jak najlepszych rezultatów. Nie ulega wątpliwości, że w sytuacji edukacyjnej wspólnego wychowania i nauczania dzieci sprawnych i dzieci ze zróżnicowanymi specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest to wyzwanie wymagające kompetentnego, refleksyjnego i odpowiedzialnego działania.

Naczelną zasadą powinno być więc takie kreowanie sytuacji dydaktycznej, by nie dopuścić do wykluczenia dziecka ze specjalnymi potrzebami z systemu edukacji, do pozbawienia kontaktu z rówieśnikami i uczestniczenia w życiu społeczności szkolnej. Dziecko ze specjalnymi potrzebami ma prawo do własnego miejsca w społeczności, w której funkcjonuje, a szkoła powinna tworzyć warunki, aby mu to umożliwić. Tworzenie prawidłowych warunków edukacyjnych pozwala dzieciom na sprostanie wymaganiom określonym w podstawie programowej i sprzyja osiągnięciu sukcesów. W celu zapewnienia właściwego przebiegu procesu wychowania, kształcenia i opieki

każdego dziecka, w szczególności ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, potrzebne jest opracowanie *indywidualnej ścieżki jego rozwoju* – poczynając od wychowania przedszkolnego i przechodząc przez wszystkie etapy kształcenia – zawierającej ofertę edukacyjno-wychowawczą, zróżnicowane formy kształcenia, w tym możliwości spełniania obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, zalecenia dydaktyczno-wychowawcze, specjalistyczne zajęcia oraz propozycje wspomagania rodziny w jej wychowawczej i opiekuńczej roli.

Uwzględniając różnorodne potrzeby edukacyjne wynikające z sytuacji zdrowotnej, uwarunkowań geograficznych bądź środowiskowych, projektowane rozwiązania poszerzą ofertę skierowaną do ucznia, stwarzając powszechną możliwość e-kształcenia, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Tematyka kształcenia na odległość jest już obecna w art. 68a ustawy o systemie oświaty, zgodnie z którym możliwość organizowania kształcenia na odległość dotyczy kształcenia ustawicznego. Ponadto, podejmowane są próby wdrożenia tego typu kształcenia również w szkołach dla dzieci i młodzieży w oparciu o istniejące unormowania w zakresie innowacji i eksperymentów pedagogicznych, tj. na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002 r. w *sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki* (Dz. U. Nr 56, poz. 506). W formie kształcenia na odległość będzie mogło odbywać się, w odpowiednich proporcjach, spełnianie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki odpowiednio poza przedszkolem lub szkołą. Zmiany te były postulowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

Projektowana nowelizacja ustawy, co nie pozostaje bez wpływu na proponowane kształcenie na odległość, precyzuje również warunki dotyczące uzyskania przez rodziców zgody na taką formę kształcenia, co eliminuje ryzyko uznaniowości decyzji dyrektora szkoły w tej sprawie i zapewnia jakość realizowanych działań dydaktyczno-wychowawczych. Z kolei zastosowanie specjalnie opracowanych narzędzi edukacyjnych (e-learning), wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjne do nauczania za granicą pozwoli na stworzenie ogólnodostępnego, efektywnego i nowoczesnego systemu wsparcia oświaty polskojęzycznej poza granicami kraju uwzględniającego specyficzne potrzeby Polaków zamieszkałych w poszczególnych krajach, pomagającego w zachowaniu ich tożsamości narodowej i umożliwiającego polskim uczniom powracającym do kraju adaptację lub readaptację do systemu oświaty w Polsce. Regulacja projektowana w ustawie dotycząca tego kształcenia wychodzi naprzeciw potrzebom szkół, a jednocześnie sankcjonuje już istniejące dobre praktyki w tym zakresie. W budowaniu skutecznej, efektywnej edukacji należy bowiem świadomie przejść od zasady *każdemu to samo* do zasady *każdemu to, co dla niego właściwe i potrzebne*. Rozszerzając dotychczasowy przepis ustawy, zapewnia się stosowanie w pełni tej zasady wobec uczniów.

Proponowane zmiany nie wpływają na zakres przedmiotowy ustawy. Ustawa nowelizująca będzie natomiast oddziaływać na podmioty zobowiązane do udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz prowadzenia kształcenia specjalnego uczniów niepełnosprawnych, zagrożonych niedostosowaniem społecznym oraz niedostosowanych społecznie, w tym na przedszkola i szkoły, które są zobowiązane do dostosowania podstawy programowej kształcenia ogólnego i programów nauczania do potrzeb i możliwości uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie

kształcenia specjalnego. Rozwiązania systematyzują działania w tym obszarze, jednocześnie pozwalają na przyjęcie najkorzystniejszych rozwiązań dla efektywnego kształcenia dzieci i młodzieży wymagających specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

Wprowadzenie projektowanych przepisów przyczyni się do efektywniejszego zaspokajania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów niepełnosprawnych przez wszystkie podmioty realizujące zadania oświatowe, a tym samym prawidłową organizację spójnego systemu wyrównywania szans i kształcenia dostosowanego do psychofizycznych potrzeb i możliwości dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Projektowane zmiany stanowią syntezę potrzeb oraz regulacji zawartych w różnych artykułach ustawy o systemie oświaty i doprecyzowują bądź modyfikują obowiązujące przepisy dotyczące kształcenia, wychowania oraz opieki dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Na potrzebę wdrożenia projektowanych zmian ustawowych, dotyczących kwestii organizacji kształcenia specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zwrócili uwagę przedstawiciele nauczycieli, rodziców, dyrektorów szkół i placówek, a także organizacje pozarządowe i zespoły eksperckie zajmujące się tą problematyką.

Już w 2010 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej podjęło działania legislacyjne mające na celu wypracowanie rozstrzygnięć służących podniesieniu efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. 17 listopada 2010 r. Minister Edukacji Narodowej w 6 rozporządzeniach resortowych uregulował szczegółowo problematykę objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną oraz kształceniem specjalnym w sposób zindywidualizowany. Jednakże podczas konsultacji społecznych prowadzonych w trakcie prac legislacyjnych nad tymi rozporządzeniami zgłaszane do MEN postulaty wskazywały, że niezbędne jest dokonanie zmian na poziomie ustawy. Projektowane zmiany, w szczególności regulacje dotyczące objęcia wczesnym wspomaganie rozwoju dzieci, u których stwierdzono zagrożenie niepełnosprawnością już w pierwszych latach życia, są zatem rozwiązaniami oczekiwanymi przez środowisko. Dotychczasowe regulacje nie dawały takiej możliwości.

4.3. Charakterystyka rozwiązań szczegółowych

4.3.1. Uczniowie zagrożeni niedostosowaniem społecznym

Zmiana brzmienia dotychczasowego art. 1 pkt 5 ustawy ma na celu doprecyzowanie regulacji określającej grupy uczniów, dla których w szczególności organizuje się naukę zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz możliwościami psychofizycznymi. Wprowadzono dotychczas niewymienianą, a funkcjonującą na poziomie rozporządzeń zarówno ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, jak i ministra sprawiedliwości, grupę uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Przepis podkreśla jednocześnie zapewnienie uczniom niepełnosprawnym, niedostosowanym społecznie i zagrożonym niedostosowaniem społecznym indywidualnej ścieżki edukacyjno-terapeutycznej, stosownie do zdiagnozowanych potrzeb.

4.3.2. Szkoły integracyjne

Wśród typów i rodzajów szkół ujętych obecnie w art. 2 pkt 1 ustawy nie wymienia się jak dotychczas szkół integracyjnych. Integracja dzieci i młodzieży niepełnosprawnych

z ich pełnosprawnymi rówieśnikami wpisana jest w codzienną praktykę szkoły, która już dziś powinna realizować to zadanie, organizując oddziały integracyjne bądź zapewniając specjalną organizację nauki i metod pracy w oddziale ogólnodostępnym. Zawarta w projekcie rozporządzenia w sprawie ramowych statutów publicznych przedszkoli i publicznych szkół regulacja umożliwiająca tworzenie oddziału integracyjnego, w przypadku gdy w oddziale uczy się tylko jeden uczeń niepełnosprawny pokazuje, że wyodrębnianie szkół integracyjnych jako oddzielnego rodzaju staje się bezzasadne. Ideą edukacji włączającej jest bowiem zintegrowanie wszystkich uczniów szkoły, podejmowanie i realizowanie działań służących zaspokajaniu indywidualnych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych oraz wykorzystywanie możliwości psychofizycznych nie tylko uczniów niepełnosprawnych, ale też ich pełnosprawnych rówieśników współuczestniczących w procesie edukacji. Pozostawia się przy tym możliwość funkcjonowania szkoły, w której wszystkie oddziały są oddziałami integracyjnymi.

4.3.3. Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze

W dotychczasowym art. 2 pkt 5 ustawy wyodrębnia się ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim realizację zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi spełnianie odpowiednio obowiązku przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki. W projekcie ustawy w art. 2 pkt 8 ośrodki te definiuje się jako rewalidacyjno-wychowawcze i wskazuje precyzyjnie, dla kogo są przeznaczone. Ze względu na fakt, że wspomniany ośrodek jest realizatorem, w szczególności zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, swoją ofertę kieruje przede wszystkim do dzieci i młodzieży upośledzonych w stopniu głębokim. Udział w tych zajęciach jest spełnianiem przez nich wspomnianego wyżej obowiązku. Jednocześnie ośrodek umożliwi realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi – w przypadku gdy jedną z przyczyn wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego jest upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym. W dotychczasowym brzmieniu tego przepisu ustawy stopień upośledzenia umysłowego nie był określony, co oznaczało objęcie tym przepisem również uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim. W praktyce uczniowie ci bardzo rzadko spełniali obowiązek szkolny lub nauki w tego rodzaju ośrodkach, głównie dlatego, że realizują oni taką samą podstawę programową jak ich pełnosprawni rówieśnicy, dostosowaną do indywidualnych potrzeb i możliwości. Spełniają oni obowiązek szkolny i obowiązek nauki w szkołach specjalnych, ogólnodostępnych oraz integracyjnych (w dotychczasowym brzmieniu). Proponowany przepis porządkuje stosowaną obecnie praktykę.

4.3.4. Zdefiniowanie terminu „uczeń niepełnosprawny”

W ustawie o systemie oświaty nie została dotychczas określona ogólna definicja ucznia niepełnosprawnego. Natomiast w art. 3 pkt 18 ww. ustawy zawarto definicję niepełnosprawności sprzężonych, z której wynika, że należy przez to rozumieć występowanie u dziecka niesłyszącego lub słabosłyszącego, niewidomego lub słabowidzącego, z niepełnosprawnością ruchową, z upośledzeniem umysłowym albo z autyzmem co najmniej jeszcze jednej z wymienionych niepełnosprawności. Szczegółowe regulacje określające sposób organizacji kształcenia specjalnego

wynikają z art. 71b ust. 2, który wskazuje, że dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym, (w zależności od rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia upośledzenia umysłowego), a także dzieciom i młodzieży niedostosowanym społecznie organizuje się kształcenie i wychowanie, które stosownie do potrzeb umożliwi naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację i resocjalizację oraz zapewnia specjalistyczną pomoc i opiekę.

Określenie niektórych niepełnosprawności w przepisach prawa oświatowego jest tożsame z określeniem wskazywanym przez powiatowe zespoły orzekające działające na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776, z późn.zm.) i powoduje nieporozumienia w zaliczaniu uczniów posiadających orzeczenia tych zespołów do grupy uczniów niepełnosprawnych. Natomiast nie wszystkie dzieci posiadające orzeczenia o niepełnosprawności wydawane przez powiatowe zespoły orzekające wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy nazywanej w prawie oświatowym „kształceniem specjalnym”. W związku z tym terminologia używana w odniesieniu do niektórych niepełnosprawności w przepisach prawa oświatowego nie zawsze jest tożsama z określeniem wskazywanym przez powiatowe zespoły orzekające. Dla odmiany upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, uznawane w prawie oświatowym za niepełnosprawność wymagającą stosowania kształcenia specjalnego, nie występuje w katalogu niepełnosprawności wskazywanych przez powiatowe zespoły orzekające. Wprowadzenie definicji ucznia niepełnosprawnego posłuży uniknięciu w przyszłości nieporozumień zdarzających się obecnie zarówno podczas wydawania przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, jak i w samej organizacji kształcenia specjalnego w przedszkolach i szkołach.

Proponowany przepis art. 3 pkt 35 wprowadza definicję „ucznia niepełnosprawnego” dla celów edukacyjnych. Poszczególne kategorie niepełnosprawności, które wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy z uczniem, zostaną wskazane w przepisach wykonawczych, zgodnie z delegacją ustawową (art. 71b ust. 16 pkt 2 projektu). Takie rozwiązanie umożliwi również dostosowanie przepisów prawa, w sytuacji gdy zaistnieje potrzeba rozszerzenia katalogu niepełnosprawności, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, uzasadnionej postulatami środowisk naukowych, medycznych, dyrektorów szkół i placówek, w tym poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz rodziców.

Powyższe stanowisko wynika również z doświadczeń związanych z rozstrzygnięciem postulatów w sprawie uznania afazji jako kategorii niepełnosprawności uprawniającej do wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, zgłaszanych m.in. przez Konsultanta Krajowego w Dziedzinie Neurologii Dziecięcej, rodziców oraz pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych. Zaproponowanie definicji ucznia niepełnosprawnego umożliwi organizację kształcenia specjalnego wszystkim uczniom, którzy z uwagi na niepełnosprawność wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania.

Zdefiniowanie pojęcia „uczeń niepełnosprawny” wynika również z konieczności jednoznacznego wskazania, że dla określenia niepełnosprawności w edukacji zastosowanie ma wyłącznie orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane

przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną w odróżnieniu od orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydawanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności i Stopniu Niepełnosprawności na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Orzeczenia o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, wydawane ze względu na potrzebę wskazania ulg i uprawnień osób posiadających orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy, nie mogą bowiem zastąpić dla celów edukacyjnych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego wydanych na podstawie art. 71b ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

W ostatnich latach Najwyższa Izba Kontroli ujawniła szereg nieprawidłowości dotyczących kwalifikowania do kształcenia specjalnego uczniów posiadających orzeczenia wydane przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności i Stopniu Niepełnosprawności, nie zaś orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Skutkowało to m.in. pobraniem subwencji przez organy prowadzące szkoły i placówki w nienależnej wysokości.

Zdefiniowanie pojęcia „uczeń niepełnosprawny” pozwoli również na prawidłowe wypełnianie sprawozdań statystycznych Systemu Informacji Oświatowej (SIO), a co za tym idzie - dokładne naliczanie kwot części oświatowej subwencji ogólnej dla tych uczniów i pozwoli uniknąć wspomnianych nieprawidłowości w pobieraniu subwencji. Umożliwi również eliminację wielu nieporozumień zarówno podczas wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, jak też w organizacji kształcenia specjalnego w przedszkolach i szkołach.

4.3.5. Zmiana brzmienia definicji „niepełnosprawności sprzężonych”

Nowelizacja ustawy zawiera również w art. 3 pkt 18 (pkt 36 projektu) zmianę definicji niepełnosprawności sprzężonych. Proponowany przepis zmienia termin „niepełnosprawności sprzężone” na termin „uczni z niepełnosprawnościami sprzężonymi”. Zmiana ta wynika bezpośrednio z propozycji wprowadzenia w art. 3 definicji „ucznia niepełnosprawnego”.

O niepełnosprawności sprzężonej, w rozumieniu prawa oświatowego, możemy mówić wówczas, gdy orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego dla konkretnego dziecka zostało wydane przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną ze względu na występowanie więcej niż jednej przyczyny wymagającej specjalnej organizacji nauki i odrębnych metod pracy dydaktycznej. Dotychczasowa definicja „niepełnosprawności sprzężonych” uniemożliwiała dokonanie zmian w katalogu niepełnosprawności wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy z uczniem, wskazanych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. Nr 19, poz. 166), a następnie dookreślonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach,

szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1489) bez uprzedniej zmiany w ustawie.

Proponowana definicja „ucznia z niepełnosprawnościami sprzężonymi” analogicznie, jak wprowadzenie definicji ucznia niepełnosprawnego, pozwoli na wspomniane wcześniej prawidłowe wypełnianie sprawozdań statystycznych Systemu Informacji Oświatowej (SIO) i pobieranie subwencji.

4.3.6. Zdefiniowanie przedszkola specjalnego i szkoły specjalnej

Projektowana zmiana ma na celu ujednoczenie pojęciowe w przepisach projektu ustawy oraz jednoznaczne zdefiniowanie przedszkola specjalnego i szkoły specjalnej.

4.3.7. Realizacja obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego oraz odraczenie rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci

Projektowane zmiany mają charakter redakcyjno-porządkujący. Są one niezbędne z uwagi na czytelność przepisów ustawy, w szczególności dla rodziców dzieci podlegających obowiązkowi rocznego przygotowania przedszkolnego oraz dzieci, którym odroczone rozpoczęcie realizacji obowiązku szkolnego.

Zmiana proponowana w przepisie art. 14 jest związana ze zmianą w art. 16 ust. 3. Obowiązująca regulacja art. 14 ust. 1a dotyczy obejmowania wychowaniem przedszkolnym dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, którym odroczone realizację obowiązku szkolnego. Zgodnie z tym przepisem wychowaniem przedszkolnym mogły być objęte dzieci (posiadające wspomniane orzeczenie) w wieku powyżej 6 lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dzieci kończą 10 lat. Regulacja ta nie wskazuje jednoznacznie, jaki status ma dziecko, któremu odroczone spełnianie obowiązku szkolnego, które już odbyło obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne. Proponowany przepis art. 14 ust. 6 dookreśla status dziecka, które realizowało obowiązkowe przygotowanie przedszkolne i któremu z uwagi na brak gotowości (wynikającej ze specjalistycznej diagnozy dokonanej przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnię specjalistyczną) do podjęcia nauki w szkole odroczone obowiązek szkolny. Takie dziecko jest nadal objęte wychowaniem przedszkolnym i aż do czasu rozpoczęcia przez nie spełniania obowiązku szkolnego zachowuje status dziecka realizującego obowiązkowe przygotowanie przedszkolne. Dodaje się jednocześnie przepis wskazujący, kto i w jakim trybie zezwala na odroczenie spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Decyzję w tej sprawie wydaje - analogicznie do sytuacji, w której dziecko posiada opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej - dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, na podstawie tego orzeczenia.

W obowiązującej ustawie regulacje dotyczące realizacji obowiązku szkolnego, w tym możliwości odraczenia jego spełniania, określają również przepisy art. 16. Zmiany projektowane w art. 16 ust. 3 i ust. 4 mają na celu uporządkowanie tej kwestii i jednakowe określenie długości okresu, o jaki może być odroczone obowiązek szkolny, zarówno dla dzieci, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (możliwość odroczenia o dwa lata), jak i dla innych dzieci, którym odraczany był ten obowiązek na podstawie regulacji określonej w art. 16 ust. 3 jako

„przypadki uzasadnione ważnymi przyczynami” (możliwość odroczenia o jeden rok). Projektowany przepis art. 16 ust. 3 wskazuje na możliwość odroczenia spełniania przez dziecko obowiązku szkolnego, nie dłużej jednak niż o dwa lata.

W ten sposób likwiduje się regulację, która czas odraczania spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko uzależnia od rodzaju dokumentu, na podstawie którego podejmowana jest ta decyzja. Dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego mogły być odroczone od obowiązku szkolnego nawet o 3 lata, a dzieci, które nie osiągnęły gotowości szkolnej, na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej mogły być odroczone o 1 rok. Projektowane zmiany mają na celu uporządkowanie tej kwestii i jednakowe określenie długości okresu, o jaki może być odroczone obowiązek szkolny, czyli maksymalnie o dwa lata.

Projektowany przepis art. 16 ust. 4 wskazuje, że zezwolenie na odroczenie spełniania obowiązku szkolnego będzie wydawał dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, w drodze decyzji, po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej lub na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Dookreślono jednak, w jakim przypadku dyrektor może podjąć taką decyzję. W ten sposób zrównano prawo do skorzystania z możliwości odroczenia obowiązku szkolnego dla wszystkich uprawnionych dzieci i doprecyzowano, co należy rozumieć przez przypadki uzasadnione ważnymi przyczynami.

4.3.8. Zapewnienie transportu dzieciom niepełnosprawnym realizującym obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego

Regulacja projektowana w art. 14 ust. 6 doprecyzowuje sposób realizacji przez gminy obowiązku polegającego na zapewnieniu dzieciom niepełnosprawnym realizującym obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, których kształcenie i wychowanie odbywa się na podstawie art. 71b, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, najbliższej innej formy wychowania przedszkolnego lub najbliższego ośrodka, zapewniających kształcenie specjalne lub zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) i rodzicami, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice.

Obowiązujące przepisy nie określają, że obowiązek ten dotyczy dowozu do najbliższego przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka, co budzi wątpliwości interpretacyjne, czy gmina ma obowiązek dowozić dziecko do każdego przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka nawet znacznie oddalonych od miejsca zamieszkania dziecka w sytuacji, gdy zapewnia mu miejsce w tych instytucjach blisko jego miejsca zamieszkania.

Podkreśla się jednocześnie, że dotyczy to najbliższego przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka, zapewniających dziecku kształcenie specjalne obejmujące stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy, zorganizowane zgodnie z przepisami art. 71b ustawy.

W dodanym art. 16a ust. 5 projektu został zawarty przepis obecnego art. 16 ust. 7 uznający udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim za spełnianie przez nich

odpowiednio obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.

4.3.9. Spełnianie przez dziecko obowiązku przygotowania przedszkolnego poza przedszkolem lub inną formą wychowania przedszkolnego i obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą oraz obowiązek przystępowania do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych przez uczniów spełniających obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą

Obecny przepis art. 16 ust. 8 reguluje kwestie związane z możliwością zezwalania przez dyrektora odpowiednio publicznego lub niepublicznego przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej, do której dziecko zostało przyjęte, na spełnianie przez dziecko odpowiednio obowiązku przygotowania przedszkolnego poza przedszkolem lub inną formą wychowania przedszkolnego i obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą. Zezwolenie takie dyrektor wydaje w drodze decyzji.

Projektowana zmiana tego artykułu zawarta w art. 16c ust. 1 nakłada na dyrektora obowiązek określenia w tej decyzji warunków spełniania tego obowiązku, uwzględniającego realizację podstawy programowej kształcenia ogólnego. Regulacja ta jest spójna z projektowanym przepisem art. 18 ust. 3, który zobowiązuje rodziców dziecka realizującego obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą do zapewnienia mu warunków nauki określonych w zezwoleniu wydanym przez dyrektora, stąd przepis ustawy wymaga doprecyzowania.

Przepisy art. 16 ust. 8-14 obowiązującej ustawy regulują kwestie związane z możliwością spełniania przez dziecko odpowiednio obowiązku przygotowania przedszkolnego poza przedszkolem lub inną formą wychowania przedszkolnego i obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą, na podstawie zezwolenia wydanego przez dyrektora odpowiednio publicznego lub niepublicznego przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej, do której dziecko zostało przyjęte. Zezwolenie wydane przez dyrektora, w drodze decyzji, nakłada na rodziców dziecka obowiązek dołączenia do wniosku o wydanie powyższego zezwolenia zobowiązania dotyczącego przystępowania w każdym roku szkolnym przez dziecko spełniające obowiązek szkolny lub obowiązek nauki do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych. Również warunkiem otrzymania promocji do klasy programowo wyższej oraz ukończenia danej szkoły jest zdanie egzaminów klasyfikacyjnych z zakresu części podstawy programowej obowiązującej na danym etapie edukacyjnym, uzgodnionej na dany rok szkolny z dyrektorem szkoły. Cofnięcie zezwolenia następuje wtedy, gdy dziecko nie zda rocznych egzaminów klasyfikacyjnych. Obowiązek przystępowania do egzaminów nie dotyczy dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, a klasyfikacja tych uczniów odbywa się wyłącznie na podstawie oceny ich osiągnięć określonych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, dokonanej na podstawie analizy dokumentacji przebiegu nauczania.

W projektowanym art. 16c ust. 7 określono zatem, że zobowiązanie przystępowania do egzaminów klasyfikacyjnych nie dotyczy dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym. Nie dotyczy ich również obowiązek zdawania tych egzaminów w celu otrzymania promocji do klasy programowo wyższej w danej szkole lub ukończenia szkoły. W przypadku tych

uczniów o otrzymaniu promocji do klasy programowo wyższej lub ukończeniu szkoły decyduje rada pedagogiczna szkoły na podstawie dokumentacji przebiegu nauczania.

4.3.10. Zapewnienie transportu dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym

Regulacja projektowana w art. 17 ust. 3a pkt 1 doprecyzowuje sposób realizacji przez gminy obowiązku polegającego na zapewnieniu uczniom niepełnosprawnym, których kształcenie i wychowanie odbywa się na podstawie art. 71b, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej i najbliższego gimnazjum, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym – także do najbliższej szkoły ponadgimnazjalnej.

W związku z różną interpretacją znaczenia wyrażenia *najbliższa szkoła*, *najbliższe gimnazjum* projektowany przepis precyzuje, co oznacza to pojęcie. W przepisach art. 17 ust. 3a pkt 1 określa się, że przez najbliższą szkołę lub najbliższe gimnazjum, w przypadku tych uczniów, należy rozumieć najbliższe miejsca zamieszkania dziecka szkołę lub gimnazjum, zapewniające mu kształcenie specjalne obejmujące stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy, zorganizowane zgodnie z przepisami art. 71b ustawy.

Regulacja projektowana w art. 17 ust. 3a pkt 2, analogicznie do powyższej, doprecyzowuje sposób realizacji przez gminy obowiązku polegającego na zapewnieniu dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego umożliwiającego tym dzieciom i młodzieży realizację zajęć rewalidacyjno-wychowawczych będących formą spełniania przez nie odpowiednio obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.

Regulacja projektowana w art. 17 ust. 3a pkt 3, analogicznie do powyższych, doprecyzowuje sposób realizacji przez gminy obowiązku polegającego na zapewnieniu dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi w przypadku gdy jedną z niepełnosprawności jest upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego, nie dłużej jednak niż do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej

Rozróżnienie kwestii dowozu tych dzieci jest uzasadnione tym, że dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim w wieku od 3. do 25. roku życia realizują obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny i obowiązek nauki poprzez udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych zgodnie z przepisami w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim. Natomiast dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym – nawet w przypadku, gdy występują u nich dodatkowe niepełnosprawności – podlegają obowiązkowi realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego. Mogą realizować to kształcenie w szkole przysposabiającej do pracy będącej szkołą ponadgimnazjalną lub w ośrodku rewalidacyjno-wychowawczym maksymalnie do wieku wskazanego w przepisach w

sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, wydanych na podstawie art. 71b ust. 16 pkt 2 projektu ustawy. W związku z tym obecna regulacja określająca w jednym przepisie kwestie dowozu tych dzieci rodzi wątpliwości interpretacyjne i wymaga doprecyzowania.

4.3.11. Prowadzenie przez szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania

Przepis art. 22 ust. 2 pkt 5 zobowiązuje ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia, w drodze rozporządzenia, sposobu prowadzenia przez szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji, uwzględniających w szczególności ewidencję dzieci i młodzieży podlegających obowiązkowi szkolnemu i obowiązkowi nauki, a także stanowiących podstawę wydawania uczniom świadectw i dyplomów.

Ponieważ regulacja ta nie uwzględnia prowadzenia ewidencji dzieci podlegających rocznemu przygotowaniu przedszkolnemu, należy rozszerzyć tę delegację. W związku z tym w projektowanym przepisie art. 22 ust. 2 pkt 5 obowiązek ten rozszerza się również o konieczność prowadzenia ewidencji dzieci podlegających rocznemu przygotowaniu przedszkolnemu.

4.3.12. Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Obecnie przepisy art. 22 ust. 2 pkt 11 zobowiązują ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia w drodze rozporządzenia zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach i placówkach, które powinny tworzyć warunki do zaspokajania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, w szczególności wspomagać rozwój uczniów i efektywność uczenia się.

W projektowanym przepisie art. 22 ust. 2 pkt 11 zobowiązuje się ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia w drodze rozporządzenia organizacji oraz warunków i trybu udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach i placówkach, uwzględniając tworzenie warunków dla zaspokajania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.

Zmiana redakcji tej delegacji wynika z pragmatyki działania – najpierw należy zorganizować pomoc psychologiczno-pedagogiczną, a dopiero potem jej udzielać zgodnie z przyjętymi procedurami.

4.3.13. Kształcenie integracyjne

W dotychczasowych przepisach ustawy wśród rodzajów szkół wyodrębnione były szkoły integracyjne. W związku ze zmianami wprowadzonymi w regulacji art. 2 i wprowadzeniem do ustawy nowego art. 3a, zgodnie z którymi w systemie oświaty nie wyodrębnia się szkół integracyjnych, lecz szkoły, w których wszystkie oddziały są oddziałami integracyjnymi, niezbędne jest dokonanie zmian redakcyjnych w artykułach: art. 58 ust. 2a, art. 62 ust. 5c i art. 71b.

4.3.14. Rodzaje zajęć dla uczniów

Obowiązujący przepis art. 64 ust. 1 określa podstawowe formy działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły, którymi są m.in. obowiązkowe zajęcia edukacyjne, dodatkowe zajęcia edukacyjne, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i specjalistyczne organizowane dla uczniów mających trudności w nauce oraz inne

zajęcia wspomagające rozwój dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, nadobowiązkowe zajęcia pozalekcyjne. W związku z nowym określeniem rodzajów zajęć dla uczniów, odzwierciedlającym rzeczywistość praktykę szkoły, uporządkowania wymagają przepisy ustawy w tym zakresie.

Zmiana art. 64 ust. 1 w pkt 3 poprzez nadanie mu brzmienia: „zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i specjalistyczne organizowane dla uczniów wymagających szczególnego wsparcia w rozwoju lub pomocy psychologiczno-pedagogicznej” jest konsekwencją zmian wprowadzonych w formach pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dzieciom i młodzieży w przedszkolach, szkołach i placówkach systemu oświaty. Zostały one wprowadzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487). Istotą tej zmiany jest podkreślenie, że pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana dziecku w przedszkolu, szkole lub placówce systemu oświaty polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających m.in. ze szczególnych uzdolnień. Pomoc ta powinna być udzielana w szkole lub placówce na przykład w formie zajęć rozwijających uzdolnienia.

Zmiana art. 64 ust. 1 poprzez dodanie pkt 5 w brzmieniu „zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych” ma na celu podkreślenie obowiązku realizacji przez szkoły, w ramach podstawowych form jej działalności dydaktyczno-wychowawczej, również zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych. Zajęcia te organizowane są dla uczniów niepełnosprawnych, a ich rodzaj powinien być wskazany w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanym przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

Przepis § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 15, poz. 142, z późn. zm.) określa, że w szkolnym planie nauczania dla uczniów niepełnosprawnych, w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności, należy uwzględnić następujące zajęcia rewalidacyjne:

- 1) korekcyjne wady postawy;
- 2) korygujące wady mowy;
- 3) orientacji przestrzennej i poruszania się;
- 4) nauki języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji;
- 5) inne, wynikające z programów rewalidacji.

Wyniki kontroli przeprowadzonych w szkołach, a także sygnały otrzymywane przez MEN wskazują, że obowiązek ten nie zawsze jest realizowany przez szkoły ogólnodostępne, w szczególności ponadgimnazjalne. Realizacja zajęć rewalidacyjnych, z uwagi na ich charakter terapeutyczny, jest natomiast niezbędna zarówno w procesie kształcenia, wychowania, jak i opieki każdego ucznia niepełnosprawnego bez względu na rodzaj i typ szkoły, do jakiej uczęszcza.

4.3.15. Kształcenie na odległość

Świat współczesny to świat w sieci. Jednymi z najważniejszych i najpotrzebniejszych kompetencji są kompetencje cyfrowe, pozwalające na lepsze funkcjonowanie

społeczne. Dotychczasowe przepisy wprost regulują kształcenie na odległość jedynie w odniesieniu do kształcenia ustawicznego. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty w art. 3 definiuje kształcenie ustawiczne jako „kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny”. Zgodnie z art. 68a ust. 1 ustawy z dnia 7 września o systemie oświaty kształcenie ustawiczne jest organizowane i prowadzone w szkołach dla dorosłych oraz placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego, jak również w ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego. Kształcenie ustawiczne, zgodnie z ust. 2 przywołanego wyżej artykułu, może być organizowane m.in. w trybie na odległość.

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.) w art. 42 ust. 7 pkt 3 określa m.in. obowiązek organu prowadzącego szkołę lub placówkę do ustalenia tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć prowadzonych przez nauczycieli w ramach kształcenia na odległość oraz zasad zaliczania do wymiaru godzin poszczególnych zajęć w kształceniu na odległość.

Sposób i warunki prowadzenia kształcenia ustawicznego w trybie na odległość w wymienionych szkołach, placówkach i ośrodkach zostały określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych (Dz. U. Nr 31, poz. 216). W systemie pozaszkolnym – kursowym tryb na odległość może być wykorzystywany przy prowadzeniu kursów i kursów zawodowych. W odniesieniu do tego rodzaju kształcenia, przepisy cytowanego rozporządzenia określają zadania organizatora kształcenia, zadania konsultantów kierujących procesem kształcenia, zawartość materiałów dydaktycznych oraz dokumentację przebiegu kształcenia na odległość.

W wypadku szkół dla dorosłych prowadzących kształcenie jako zaoczne istnieje możliwość organizowania dla słuchaczy konsultacji indywidualnych w wymiarze 20% ogólnej liczby godzin zajęć w semestrze (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, Dz. U. Nr 61, poz. 624, z późn. zm.). Możliwe jest organizowanie tych konsultacji w trybie kształcenia na odległość. Zasady i warunki powinny być uregulowane w statutach tych szkół.

Projektowane w art. 64 ust. 3 i 4 regulacje dają możliwość wprowadzenia kształcenia na odległość w szkołach dla dzieci i młodzieży. Może się ono odbywać z wykorzystaniem narzędzi i oprogramowania, które umożliwiają synchroniczną i asynchroniczną interakcję między uczniami i nauczycielami w czasie rzeczywistym, a także pozwolą na tworzenie i sprawdzanie prac kontrolnych oraz monitorowanie i kontrolę aktywności uczniów i nauczycieli prowadzących zajęcia. Taka forma kształcenia stwarza także możliwość korzystania z materiałów dydaktycznych opracowanych w formie elektronicznej, a także zapewnia każdemu uczniowi możliwość osobistych konsultacji z nauczycielami prowadzącymi zajęcia dydaktyczne. Pozwala też na bieżącą kontrolę postępów w nauce uczniów, weryfikację ich wiedzy i umiejętności, w tym również poprzez przeprowadzanie prac kontrolnych i egzaminów. W formie kształcenia na odległość możliwe będzie także

weryfikowanie wiedzy i umiejętności uczniów w sposób zapewniający realizację wymagań zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla poszczególnych typów szkół. Ma to ogromne znaczenie szczególnie dla polskich uczniów mieszkających za granicą, gdzie nie ma możliwości kształcenia w języku polskim ze względu na brak dostępu do uzupełniających szkół stacjonarnych, co zostało szczegółowo opisane w części uzasadnienia dotyczącej zmian w zakresie oświaty polskiej za granicą.

W celu umożliwienia w szkołach, na każdym etapie edukacyjnym, dobrego przygotowania się do prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, projektowane regulacje zakładają połączenie tej formy kształcenia z kształceniem stacjonarnym. Będzie to metoda pracy z uczniem wspomagająca proces nauczania, a w szczególności realizację indywidualnego nauczania odbywanego najczęściej w domu rodzinnym dziecka, które ze względu na stan zdrowia nie może uczęszczać do szkoły.

Umożliwienie spełniania w tej formie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki odpowiednio poza przedszkolem lub szkołą to także rozszerzenie katalogu dostępnych form edukacji pozwalających w większym stopniu na zaspokojenie różnego rodzaju potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży. W związku z tym, w projektowanym art. 64 ust. 3 i 4 wprowadza się przepis umożliwiający realizację: obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych (z wyłączeniem zajęć praktycznych i laboratoryjnych), a także zajęć rozwijających uzdolnienia, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i specjalistycznych organizowanych dla uczniów wymagających szczególnego wsparcia w rozwoju lub pomocy psychologiczno-pedagogicznej, także z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

W drodze rozporządzenia określone zostaną natomiast warunki, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia mogły być prowadzone, uwzględniając zapewnienie przez szkołę odpowiedniej dostępności dla uczniów zajęć prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz właściwej proporcji czasu tych zajęć do całkowitego czasu danych zajęć w szkole.

Należy podkreślić, że nie jest to odrębny system, lecz odmienny sposób organizacji procesu kształcenia, który trzeba elastycznie dostosowywać do konkretnych, bardzo zróżnicowanych, potrzeb edukacyjnych. W związku z tym nie należy, w przypadku systemu oświaty, traktować kształcenia na odległość jako odrębnego trybu kształcenia obok stacjonarnego i zaocznego, zwłaszcza że nie będzie ono stanowiło samodzielnego trybu umożliwiającego prowadzenie zajęć w 100% na odległość. Prowadzenie zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość z jednej strony będzie wskazywało na wspomagający charakter tej formy kształcenia, a z drugiej będzie spójne z praktyką przyjętą w tym zakresie w systemie szkolnictwa wyższego.

4.3.16. Organizacja kształcenia specjalnego

Projektowana regulacja w art. 71b ust. 1 określa podmiotowy i przedmiotowy zakres kształcenia specjalnego. Wskazuje, że kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie lub zagrożoną niedostosowaniem społecznym.

Kształcenie specjalne może być prowadzone odpowiednio w:

- przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego,
- szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych, w tym artystycznych,
- przedszkolach i szkołach specjalnych,
- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych oraz specjalnych ośrodkach wychowawczych,
- ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych.

Dotychczasowa regulacja nie obejmowała przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego.

4.3.17. Indywidualne roczne przygotowanie przedszkolne oraz indywidualne nauczanie

Regulacja określona w obowiązującym art. 71b ust. 1a, w powiązaniu z art. 71b ust. 5c, 5d, 6 i 8, umożliwiła organizowanie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania na podstawie orzeczenia wydanego przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnię specjalistyczną.

Rodzice ucznia, którego stan zdrowia (udokumentowany zaświadczeniem lekarskim) znacznie utrudnia lub uniemożliwia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły, składają w poradni wnioski o wydanie wspomnianego orzeczenia. Do rozpatrzenia wniosku dyrektor poradni powołuje zespół orzekający. W skład zespołu orzekającego wchodzi lekarz oraz wskazani przez dyrektora poradni specjaliści (psycholog, pedagog, logopeda, rehabilitant), którzy przeprowadzają diagnozę możliwości psychofizycznych i potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka oraz analizują dostarczoną dokumentację medyczną. Zespół, stwierdzając potrzebę objęcia indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem, określa w orzeczeniu m.in. zalecane warunki realizacji potrzeb edukacyjnych, a także możliwości uczestniczenia dziecka w życiu przedszkola lub szkoły, formy stymulacji, rewalidacji, terapii, usprawniania, rozwijania potencjalnych możliwości i mocnych stron ucznia i inne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Dyrektor przedszkola lub szkoły, po otrzymaniu od rodziców orzeczenia, ustala z organem prowadzącym tygodniowy wymiar zajęć indywidualnego przygotowania przedszkolnego oraz indywidualnego nauczania dla dziecka. Procedura ta z jednej strony umożliwia wnikliwą ocenę dostarczonej dokumentacji medycznej pod kątem zasadności objęcia dziecka indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem oraz wskazanie obszaru pomocy dziecku, z drugiej często znacznie wydłuża czas, jaki upływa od momentu uzyskania przez rodziców zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia dziecka do rozpoczęcia zajęć w ramach indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania na podstawie orzeczenia. Znajduje to uzasadnienie w sytuacjach, kiedy ocena stanu zdrowia i jego wpływu na funkcjonowanie edukacyjne dziecka jest złożona i wymaga współpracy lekarza oraz specjalistów. Natomiast nie wszystkie przypadki, w których organizowane jest indywidualne przygotowanie przedszkolne lub indywidualne nauczanie, wymagają takiej specjalistycznej procedury.

Celem proponowanej regulacji w art. 71b ust. 2-3 i ust. 16 jest umożliwienie organizowania indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego

nauczania również w drodze decyzji dyrektora szkoły w przypadkach pourazowego uszkodzenia narządu ruchu (m.in. złamania kości), kiedy stan zdrowia dziecka uniemożliwia mu uczęszczanie do przedszkola lub szkoły i jednoznacznie wskazuje na konieczność objęcia takim nauczaniem, nie powodując jednocześnie konieczności stawiania w poradni psychologiczno-pedagogicznej wielospecjalistycznej diagnozy funkcjonowania ucznia. W takim wypadku oceny potrzeb ucznia dokona zespół nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, działający na podstawie przepisów w sprawie zasad udzielania i organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. Wyposażenie dyrektora przedszkola i szkoły we wspomniane kompetencje umożliwi niezwłoczne objęcie dziecka indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem w przypadkach jednoznacznych, wskazujących na taką potrzebę.

Szczegóły dotyczące sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania, w tym przypadki, w jakich dyrektor przedszkola lub szkoły może podjąć decyzję o organizowaniu takiego nauczania określi, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.

4.3.18. Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka

Obowiązująca regulacja art. 71b ust. 2a określa możliwość organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole. Może ono być organizowane we wspomnianych przedszkolach, szkołach i placówkach w ramach tworzonych tam zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju. Wspomaganie to ma na celu pobudzanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka i jest prowadzone bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną.

W projektowanym art. 71b ust. 5 wprowadza się istotną zmianę umożliwiającą realizację wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka już od momentu stwierdzenia u dziecka zagrożenia niepełnosprawnością i prowadzenia go aż do podjęcia nauki w szkole. Dzięki tej zmianie zajęciami wczesnego wspomaganie rozwoju obejmowane będą również dzieci zagrożone niepełnosprawnością, od chwili wykrycia dysharmonii lub zaburzenia rozwojowego. W wypadku występującego przed, w trakcie lub tuż po porodzie uszkodzenia organizmu dziecka podstawowym warunkiem uzyskania pozytywnych efektów terapii jest jak najwcześniejsze podjęcie działań diagnostyczno-terapeutyczno-rehabilitacyjnych, nawet natychmiast po urodzeniu. Za jak najwcześniejszym zdiagnozowaniem zagrożeń i zaburzeń oraz podjęciem rehabilitacji, terapii i wspomaganie rozwoju dzieci przemawiają następujące przesłanki:

- wyjątkowo duża plastyczność centralnego układu nerwowego we wczesnym okresie rozwoju oraz związana z tym możliwość korekcji zaburzonych funkcji i kompensacji deficytów,
- możliwość zahamowania rozwoju wielu zaburzeń o postępującym przebiegu, a czasami nawet całkowitego zatrzymania niekorzystnych zmian,
- większa podatność małych dzieci na postępowanie rewalidacyjne i w efekcie szybsze postępy usprawniania,
- łatwiejsze generalizowanie przez dzieci wypracowanych umiejętności i nawyków,

- narastanie wielu zaburzeń wraz z wiekiem i utrudnienie terapii oraz edukacji dzieci starszych,
- większe zaangażowanie rodziców małych dzieci we współpracę ze specjalistami i własny udział w terapii dziecka.

Celowe zatem jest prowadzenie działań na rzecz dzieci, u których wykryto zaburzenia rozwojowe, gdyż u znacznej liczby tych dzieci wczesne wspomaganie rozwoju może doprowadzić do całkowitego wyrównania zaburzeń rozwojowych. U dzieci, których rozwój jest poważnie zaburzony, dzięki wczesnej pomocy można spowodować uruchomienie pozytywnego potencjału rozwojowego. Wczesne działania rehabilitacyjne będą również zapobiegać pogarszaniu się stanu funkcjonowania bio-psycho-społecznego i utrwalaniu negatywnych skutków występującej u dziecka niepełnosprawności.

W projektowanym art. 71b w ust. 6 dookreśla się, że wczesne wspomaganie rozwoju dziecka jest organizowane przez dyrektorów przedszkoli i szkół podstawowych, właściwych ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, a także dyrektorów specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych lub poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych. Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka może być również organizowane przez dyrektorów innych przedszkoli i szkół podstawowych, niekoniecznie właściwych ze względu na miejsce zamieszkania dziecka.

Możliwość organizowania w systemie oświaty działań stymulujących rozwój małego dziecka od momentu wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole, w systemie oświaty jest prowadzona od 2005 r. Z obowiązujących przepisów wynika, że w wypadku, kiedy lekarz wyda rodzicom zaświadczenie, z którego wynika konieczność wspierania, poradnia psychologiczno-pedagogiczna powinna, na wniosek rodziców, wydać dziecku opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju. Ponadto, z art. 71b ust. 7 pkt 1 wynika, że kwalifikacje, które są wymagane od osób prowadzących wczesne wspomaganie, powinny uwzględniać w szczególności przygotowanie do pracy z małymi dziećmi o zaburzonym rozwoju psychoruchowym. Natomiast warunki jakie muszą być spełnione przez przedszkola, szkoły, poradnie i placówki oświatowe w celu organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lutego 2009 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. Nr 23, poz.133). Wynika z niego, że tylko wtedy można organizować wczesne wspomaganie rozwoju, jeżeli we wspomnianych przedszkolach, szkołach i placówkach istnieje możliwość realizacji wskazań zawartych w opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, w szczególności dysponują one środkami dydaktycznymi i sprzętem, niezbędnym do prowadzenia wczesnego wspomaganie.

Wg danych statystycznych systemu informacji oświatowej SIO w 2009 r. działaniami wczesnego wspomaganie objętych było 14 601 małych dzieci. W roku 2010 liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju wzrosła nieznacznie do 15 376.

Zaproponowana zmiana przepisu art. 71b ust. 5 doprecyzowuje jedynie, że wczesnym wspomaganie rozwoju można obejmować dzieci od momentu stwierdzenia zagrożenia niepełnosprawnością lub wykrycia niepełnosprawności. Nie spowoduje to jednak skutków finansowych ani dla budżetu państwa, ani dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Przygotowanie małych dzieci

z wykrytymi dysfunkcjami rozwojowymi do podejmowania nauki szkolnej razem ze swoimi rówieśnikami jest szansą na osiągnięcie przez nie późniejszego powodzenia w nauce szkolnej. Wyjątkowo duża plastyczność centralnego układu nerwowego we wczesnym okresie rozwoju pozwala na korekcję zaburzonych funkcji i kompensację deficytów. Jest to zatem możliwość przeciwdziałania konieczności wydatkowania wyższych środków na prowadzenie działań zarówno rehabilitacyjnych, jak i rewalidacyjnych z dziećmi i młodzieżą, u których zaniechanie wspierania rozwoju w młodszym wieku doprowadzić może do utrwalenia i pogłębienia zaburzeń. Tym samym objęcie większej grupy dzieci wczesnym wspomaganie rozwoju spowoduje w kolejnych latach niższy odsetek dzieci objętych kształceniem specjalnym z uwagi na niepełnosprawność. Najwyższą wartością tej zmiany jest jednak ogromna korzyść społeczna, wynikająca z podniesienia jakości życia dzieci i ich rodzin na skutek podjęcia wczesnej interwencji, umożliwiającej ograniczenie lub wyeliminowanie dysfunkcji, które w przypadku zaniechania działań mogą prowadzić do niepełnosprawności.

4.3.19. Zapewnienie odpowiedniej formy kształcenia specjalnego

W projektowanym art. 71b ust. 11-13 dookreśla się zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zapewnienia kształcenia specjalnego dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej, niedostosowanej społecznie i zagrożonej niedostosowaniem społecznym w przedszkolach, szkołach i placówkach systemu oświaty prowadzonych przez odpowiednie jst.

Dziecku posiadającemu orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych odpowiednią formę kształcenia, uwzględniającą rodzaj niepełnosprawności, w tym stopień upośledzenia umysłowego, a także realizację zajęć rewalidacyjno-wychowawczych zapewnia – na wniosek rodziców – starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka (projektowany art. 71b ust. 11). Dotyczy to umieszczenia dziecka w szkole lub placówce prowadzonej przez powiat, tj. odpowiednio w szkole podstawowej specjalnej, gimnazjum specjalnym, szkole ponadgimnazjalnej (każdego rodzaju), młodzieżowym ośrodku socjoterapii, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, specjalnym ośrodku wychowawczym i ośrodku rewalidacyjno-wychowawczym. Wyjątek stanowi umieszczenie dzieci i młodzieży w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Ci uczniowie kierowani są do tych ośrodków wyłącznie na podstawie postanowienia sądu o zastosowaniu środka wychowawczego w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, zgodnie z przepisami ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Wówczas kierowanie przez starostę nieletniego do młodzieżowego ośrodka wychowawczego odbywa się zgodnie z przepisami wspomnianej ustawy (projektowany art. 71b ust. 13).

Jeżeli jednak rodzice dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wnioskuje o kształcenie specjalne lub realizację tych zajęć organizowane odpowiednio w przedszkolu, w tym specjalnym, lub w szkole podstawowej ogólnodostępnej lub w gimnazjum ogólnodostępnym lub w szkole podstawowej z oddziałami integracyjnymi lub w gimnazjum z oddziałami integracyjnymi, wówczas taką formę kształcenia lub realizację zajęć rewalidacyjno-wychowawczych zapewnia gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka (projektowany art. 71b ust. 11).

4.3.20. Określenie w drodze rozporządzenia składu zespołów orzekających, trybu ich powołania, szczegółowych zasad działania tych zespołów, trybu postępowania odwoławczego, wzorów orzeczeń i opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

Regulacja obowiązującego art. 71b ust. 6 zobowiązuje ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia, w drodze rozporządzenia:

- składu zespołów orzekających powoływanych w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych,
- trybu ich powołania,
- szczegółowych zasad działania tych zespołów,
- trybu postępowania odwoławczego,
- wzorów orzeczeń wydawanych przez te zespoły,
- szczegółowych zasad kierowania dzieci i młodzieży do kształcenia specjalnego, indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania.

Do kompetencji zespołów orzekających należy również wydawanie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, u którego wykryto niepełnosprawność. W aktualnym stanie prawnym nie określa się jednak wzoru powyższej opinii z uwagi na brak delegacji ustawowej.

Istnieje zatem potrzeba rozszerzenia zapisu delegacji dla ministra w celu ujednoczenia zarówno wydawanych opinii, jak i obszarów zapisów w nich zawartych. Zmiana przepisu art. 71b ust. 14 nakłada na ministra obowiązek opracowania również wzoru opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Ułatwi to poradniom określenie, co dana opinia powinna zawierać, oraz zapewni wydawanie opinii przez poradnie wg jednolitego wzoru uwzględniającego najpełniejszą realizację potrzeb dziecka, a także możliwość dostosowania form przygotowania przedszkolnego oraz form kształcenia do aktualnych możliwości psychofizycznych dziecka.

4.3.21. Połączenie delegacji dotyczących organizacji kształcenia specjalnego

Regulacja zawarta w art. 71b ust. 7 pkt 2 i 3 stanowi, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia:

- warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży, o których mowa w ust. 1, w tym warunki przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów oraz ich formy, w przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych oraz w ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt 5, uwzględniając szczególne potrzeby psychofizyczne i edukacyjne tych dzieci i młodzieży,
- warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży, o których mowa w ust. 1, w tym warunki przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów oraz ich formy, w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych oraz przedszkolach i szkołach lub oddziałach integracyjnych, uwzględniając w szczególności konieczność dostosowania programów nauczania oraz metod pracy do koncepcji programowej i organizacyjnej kształcenia w formach integracyjnych, a także zatrudnienie specjalistów dla ich realizacji.

Ponieważ przepisy obu rozporządzeń dotyczą organizacji kształcenia tych samych grup uczniów, a różnice polegają na miejscu tego kształcenia, zasadne jest

połączenie wymienionych delegacji, by możliwe było uregulowanie tego obszaru w jednym rozporządzeniu, co spełni oczekiwania szkół i placówek.

Projektowana zmiana w obowiązującym art. 71b ust. 7 pkt 2 i 3 ma na celu połączenie tych delegacji w jedną regulującą warunki kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym w jednym akcie wykonawczym oraz zobowiązanie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do wskazania w rozporządzeniu rodzajów niepełnosprawności wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

Uzasadnione jest to zmianami w obszarze kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wprowadzonymi następującymi aktami prawnymi:

- rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487),
- rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1489),
- rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. Nr 228, poz. 1490).

Nowa formuła organizowania kształcenia specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom niepełnosprawnym, niedostosowanym społecznie i zagrożonym niedostosowaniem społecznym opiera się na założeniu, że niezależnie od rodzaju szkoły, do której taki uczeń uczęszcza, zapewnia mu się zindywidualizowane programy kształcenia i terapii oraz dostęp do zajęć rewalidacyjnych. Tym samym brak jest uzasadnienia do wydawania odrębnych aktów wykonawczych, w sytuacji gdy regulacje w nich zawarte są zbieżne.

Jednocześnie proponuje się wyłączenie z upoważnienia regulacji określenia warunków przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów oraz ich form, gdyż obszar ten należy do materii rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.

4.3.22. Zapewnienie przez zakład opieki zdrowotnej oraz jednostkę pomocy społecznej pomieszczeń do prowadzenia zajęć edukacyjnych i wychowawczych

Regulacja zawarta w art. 71c ust. 1 wskazuje, że zakład opieki zdrowotnej, w tym zakład opiekuńczo-leczniczy i zakład lecznictwa uzdrowiskowego, a także jednostka pomocy społecznej, w których zorganizowana jest szkoła specjalna, zapewniają korzystanie z pomieszczeń dla prowadzenia zajęć edukacyjnych i wychowawczych. Warunki korzystania z pomieszczeń oraz ponoszenia kosztów ich utrzymania określa umowa zawarta pomiędzy zakładem a organem prowadzącym szkołę.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 1997 r. w sprawie zasad organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim (Dz. U. Nr 14, poz. 76) zajęcia te prowadzi nauczyciel, a opiekę niezbędną w czasie prowadzenia zajęć na terenie szkoły sprawuje pomoc nauczyciela. Opiekę podczas zajęć prowadzonych w domu rodzinnym zapewniają rodzice (opiekun prawny). W związku z tym, że nauczyciele prowadzący takie zajęcia z dziećmi i młodzieżą z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze) lub indywidualne nauczanie z dziećmi i młodzieżą z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, na terenie jednostek pomocy społecznej, powinni mieć zapewnione stałe pomieszczenia do prowadzenia tych zajęć oraz pomoc opiekuna tych dzieci – pracownika domu pomocy społecznej. Obecnie zdarzają się interwencje dyrektorów szkół, którzy są zobowiązani przez organ prowadzący daną jednostkę pomocy społecznej (szczególnie jeśli dotyczy to jednostki pomocy społecznej prowadzonej przez organizację pozarządową lub inną osobę prawną) do opłat za użytkowanie pomieszczeń, w których prowadzone są wspomniane zajęcia, jak również do zapewnienia opieki pomocy wychowawcy nad uczestnikami tych zajęć.

Zmiana regulacji art. 71c ust. 1 polega na zobowiązaniu tych podmiotów do zapewnienia szkole specjalnej w nich zorganizowanej nieodpłatnego korzystania z pomieszczeń w celu realizacji obowiązku prowadzenia zajęć edukacyjnych i wychowawczych.

V. Zarządzanie edukacją w warunkach niżu demograficznego pozwalające na zapewnienie szerszego dostępu do pomocy psychologiczno-pedagogicznej i doradztwa zawodowego oraz ograniczenie liczby likwidowanych szkół

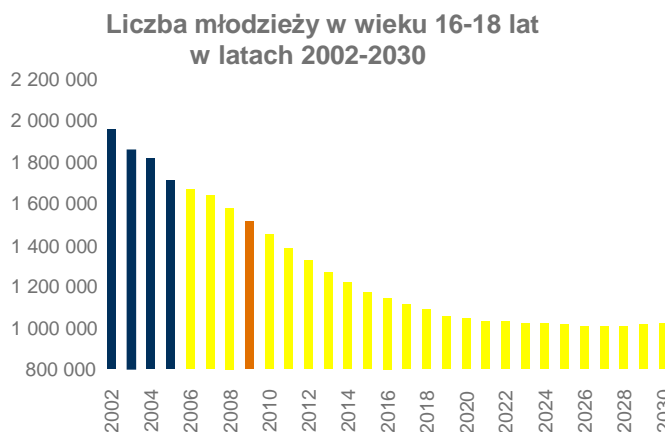
5.1. Aktualny stan prawny

System edukacji w Polsce obecnie i w przyszłości stoi przed wieloma wyzwaniami będącymi skutkiem zachodzących procesów demograficznych. Zmiany te związane są przede wszystkim z postępującym spadkiem liczby uczniów.

Zmiany demograficzne

Wg danych GUS w 2009 r. w Polsce było ok. 1,5 mln młodzieży w wieku 16-18 lat, czyli o ponad 190 tys. mniej (ok. 12%) w porównaniu z rokiem 2005

W 2020 r. liczba ta spadnie do poziomu ok. 1 mln osób, czyli będzie mniejsza o ok. 500 tys. (ok. 33%) w porównaniu z rokiem 2009

Źródło: prognoza GUS

Spadek ten dotknie wszystkich poziomów edukacji i w perspektywie najbliższych dwóch dekad będzie odnotowany w szkołach podstawowych i gimnazjach. Jednocześnie najbliższe lata przyniosą czasowy wzrost liczby dzieci wchodzących w system edukacji, urodzonych po 2005 r., wynikający ze zwiększonej liczby urodzeń będących skutkiem wyższego demograficznego lat 80. poprzedniego stulecia, przy czym przewidywany wzrost liczby urodzeń będzie jednak na tyle niewielki, że nie zahamuje spadku łącznej liczby dzieci i młodzieży objętych obowiązkową edukacją.

Ostatnie kilkanaście lat niżu demograficznego powodowało głównie zmniejszanie liczby uczniów w oddziałach i szkołach, a także likwidację części placówek edukacyjnych. Prognozy dotyczące liczebności populacji, w tym w wybranych grupach wiekowych, pozwalają na przygotowanie odpowiedniej strategii zmian systemu edukacji, jak również na dostosowanie sieci edukacyjnej do pojawiających się nowych wyzwań. Działania te są szczególnie istotne z perspektywy obszarów wiejskich, na których spadek urodzeń, a w konsekwencji liczby dzieci i młodzieży będzie bardziej odczuwalny niż w miastach.

Dotychczasowe rozwiązania wynikające z przepisów ustawy o systemie oświaty ograniczały lub uniemożliwiały organom prowadzącym podejmowanie racjonalnych decyzji w sprawie rozwiązań organizacyjnych, nawet wówczas, gdy było to uzasadnione względami i potrzebami społecznymi lub demograficznymi i oczekiwane przez społeczności lokalne.

Aby zapobiec likwidacji szkół publicznych należałoby umożliwić organom prowadzącym reagowanie na sytuacje wynikające między innymi z uwarunkowań

demograficznych i podjąć działania zmierzające do tego, aby jednostki samorządu terytorialnego, będące organami prowadzącymi szkoły, mogły tworzyć dobrze funkcjonujące i spełniające oczekiwania mieszkańców sieci szkół na danym terenie. Sztywna i nie poddająca się łatwemu formowaniu struktura sieci szkolnej powinna zyskać wewnętrzną elastyczność, tak aby zadania oświatowe mogły być realizowane z uwzględnieniem specyficznych lokalnych potrzeb i uwarunkowań społecznych.

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami zakładanie i prowadzenie szkół i placówek określonego typu i rodzaju, należą do tzw. zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. O podziale zadań oświatowych pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego poszczególnych szczebli stanowią przepisy art. 5 ustawy o systemie oświaty.

Jednostka samorządu terytorialnego ma również możliwość zakładania i prowadzenia szkół i placówek, które nie należą do jej zadań własnych. Poprzez zawarcie - na podstawie art. 5 ust. 5 b ustawy - porozumienia z jednostką, dla której prowadzenie szkoły lub placówki danego typu i rodzaju jest zadaniem własnym, następuje powierzenie jednostce przyjmującej realizacji określonego zadania oświatowego. Jednostka przyjmująca na siebie prowadzenie szkół lub placówek uzyskuje w ten sposób nowe zadanie, które jednak nie staje się przez to jej zadaniem własnym.

Prowadzone szkoły i placówki jednostka samorządu terytorialnego może pod określonymi warunkami:

- połączyć w zespół,
- przekazać prowadzenie szkoły, w drodze umowy, osobie prawnej niebędącej jednostką samorządu terytorialnego lub osobie fizycznej.

W zespół - na podstawie przepisów art. 62 ustawy - mogą być łączone tylko szkoły i placówki różnych typów. Połączenie szkół następuje na podstawie uchwały organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, a w przypadku łączenia w zespół szkoły podstawowej z gimnazjum wymagane jest uzyskanie pozytywnej opinii kuratora oświaty .

Przekazanie prowadzenia szkoły - na podstawie przepisów art. 5 ust. 5g ustawy o systemie oświaty - osobie prawnej niebędącej jednostką samorządu terytorialnego lub osobie fizycznej, może dotyczyć tylko szkoły liczącej nie więcej niż 70 uczniów. Następuje ono na podstawie uchwały organu stanowiącego tej jednostki oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny.

5.2. Potrzeba i cel uchwalenia projektowanych zmian

W obliczu niżej demograficznego zamiast trwającej obecnie likwidacji małych placówek i przenoszenia dzieci do większych szkół ustawa da samorządom możliwość nauczania dzieci w dotychczasowych budynkach szkół i przedszkoli, które - jako grupa - będą wspólnie zarządzane i będą miały wspólną kadrę pedagogiczną i wspólnych specjalistów, co ułatwi zorganizowanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, doradztwa zawodowego, a także zapewni pełne etaty nauczycielom.

Zakłada się, że ustawa da możliwość tworzenia następujących grup:

- grupa przedszkolno-podstawowa może zawierać po kilka przedszkoli, innych form przedszkolnych i szkół podstawowych.

Organy prowadzące grupy przedszkolno-podstawowe otrzymają dodatkową wagę subwencyjną na zorganizowane grupy w celu zorganizowania koordynowania zaspokajania specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów.

- grupa gimnazjalno-licealna może zawierać po kilka gimnazjów i liceów.

Organy prowadzące grupy gimnazjalno-licealne (może to być, zależnie od porozumienia, gmina lub powiat lub inny organ) otrzymają dodatkową wagę subwencyjną na zorganizowane grupy w celu zorganizowania doradztwa edukacyjno-zawodowego i innej oferty dodatkowej.

Grupowanie szkół pozwoli zapobiec likwidowaniu małych szkół, co w konsekwencji także ograniczy liczbę dzieci dowożonych do przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów.

Nowe rozwiązania pozwolą:

- uwzględnić indywidualne potrzeby uczniów,
- optymalnie wykorzystać kwalifikacje nauczycieli,
- zwiększyć skuteczność realizacji zadań oświatowych,
- stworzyć lepsze warunki do organizowania w szkołach opieki i pomocy psychologiczno – pedagogicznej.

Przyjęte rozwiązania spowodują efektywniejsze wykorzystanie infrastruktury szkolnej, pracowni przedmiotowych, pomocy dydaktycznych, zbiorów bibliotek szkolnych, itp. Korzystając z różnych zasobów dyrektorzy szkół i nauczyciele będą mogli łatwiej planować różnorodne, ciekawsze formy zajęć. Będzie stworzona realna możliwość podziału uczniów na grupy międzyoddziałowe i międzyklasowe. Pozwoli to lepiej dostosować programy nauczania do potrzeb, zainteresowań i możliwości uczniów, a także zapewni sprawną i zgodną ze zdiagnozowanymi predyspozycjami rekrutację uczniów do szkół ponadgimnazjalnych.

Ze względu na możliwe - w klasach IV-VI szkół podstawowych, w gimnazjach i w szkołach ponadgimnazjalnych - organizowanie zajęć wychowania fizycznego w alternatywnych formach, szkoły wskazują na liczne związane z tym problemy, np. brak odpowiedniej bazy sportowej, brak kadry organizującej różnorodne zajęcia w formach do wyboru. W efekcie szkołom trudno jest zaspokoić indywidualne potrzeby i zainteresowania oraz uwzględnić wszystkie preferencje uczniów. Grupowanie szkół przyczyni się do ograniczania tych problemów. Uczniowie będą mogli korzystać z bazy sportowej wszystkich szkół tworzących grupę, ponadto kilku nauczycieli wychowania fizycznego o różnych predyspozycjach przedstawi propozycje zajęć lepiej wychodzące naprzeciw oczekiwaniom uczniów. Podobnie możliwe będzie rozwijanie u uczniów zainteresowań plastycznych, muzycznych i innych, a oferta szkół stanie się przez to pełniejsza i bogatsza. Łatwiej będzie także zorganizować zajęcia z etyki lub zajęcia terapeutyczne czy korekcyjne, a także zajęcia opiekuńcze w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych.

Podobne ułatwienia spodziewane są w przypadku organizacji doradztwa edukacyjno-zawodowego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Nauczyciele szkół i placówek funkcjonujących w grupie mogą realizować zajęcia we wszystkich szkołach i placówkach wchodzących w skład grupy, zgodnie z ich kwalifikacjami. Rozwiązania te będą sprzyjały zatrudnieniu kadry pedagogicznej zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami oraz będą korzystne przede wszystkim dla nauczycieli, którzy obecnie z powodu niewielkiej liczby godzin zajęć z zakresu będącego ich specjalnością w małych szkołach, pracują w niepełnym wymiarze zatrudnienia. Zatrudnienie nauczycieli nie w jednej szkole, a w grupie szkół zniweluje problemy z łączeniem zatrudnienia i nauczyciele ci będą realizowali swoje pensum w ramach jednego stosunku pracy.

Edukacja przedszkolna i edukacja na poziomie podstawowym będą mogły tworzyć w danym rejonie system naczyń połączonych i umożliwiać z początkiem każdego roku szkolnego swobodny przepływ dzieci z przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego do określonej szkoły podstawowej (szkół podstawowych). Przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego znajdujące się w zasięgu terytorialnym (w obwodzie) danej szkoły podstawowej będą ściśle współpracować z tą szkołą.

W odniesieniu do kolejnych etapów edukacji połączenie edukacji na poziomie gimnazjalnym z edukacją na poziomie liceum ogólnokształcącego umożliwi także zachowanie ciągłości realizacji podstawy programowej i spójności programowej następujących po sobie etapów edukacyjnych oraz zorganizowanie uczniom profesjonalnego doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Ustawa ma także umożliwić jednostkom samorządu terytorialnego zlecenie realizacji zadań oświatowych organizacji pozarządowej lub innemu podmiotowi, o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.). Zlecenie to będzie następowało w trybie określonym w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tj. w drodze ogłoszenia o otwartym konkursie ofert. Pozwoli to w sposób zobiektywizowany i transparentny dokonywać wyboru podmiotu, który najlepiej wywiąże się z powierzanego zadania, oraz ograniczy pytania i wątpliwości co do przyczyn tego wyboru, jak to ma miejsce obecnie.

Takie rozwiązanie umożliwi przekazywanie nie tylko szkół, ale również – zależnie od potrzeb i działania na danym terenie podmiotów posiadających odpowiednie doświadczenie – na przykład małych form przedszkolnych czy centrów rozwoju edukacji. Jednocześnie nie pozwoli na przekazywanie zadań publicznych osobom fizycznym.

5.3. Charakterystyka rozwiązań szczegółowych

Nowo tworzone grupy szkół będą mogły składać się z kilku szkół tego samego typu a szkoły wchodzące w skład grupy nie muszą być położone w tej samej miejscowości.

5.3.1. Grupy przedszkolno-podstawowe

Publiczne szkoły podstawowe będą mogły funkcjonować w grupach z przedszkolami i innymi formami wychowania przedszkolnego. Grupa przedszkolno-podstawowa

zapewni kształcenie, wychowanie i opiekę dzieciom od momentu rozpoczęcia edukacji przedszkolnej aż do ukończenia szkoły podstawowej.

Obecne rozwiązania systemowe w zakresie edukacji na poziomie przedszkolnym i wczesnoszkolnym wciąż generują wiele ograniczeń utrudniających osiągnięcie satysfakcjonującej skuteczności i efektywności w zakresie zwiększania wskaźnika upowszechniania wychowywania przedszkolnego.

Należy wprowadzić zmiany, które faktycznie spowodują wyrównanie szans edukacyjnych dzieci przez konsekwentne upowszechnianie edukacji przedszkolnej zarówno na terenach wiejskich, jak i wielkomiejskich. Powyższe cele można uzyskać przez wprowadzenie zasady funkcjonowania placówek wychowania przedszkolnego (przedszkole, inna forma wychowania przedszkolnego) w grupach ze szkołami podstawowymi. Takie rozwiązanie spowoduje, że dzieci mieszkające w danym obwodzie szkolnym będą mogły mieć zapewnione pierwszeństwo do objęcia edukacją przedszkolną. Sieć przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego będzie łączyła się w sposób naturalny z siecią publicznych szkół podstawowych (a tym samym obwodami szkół).

Włączenie przedszkola w strukturę obejmującą również szkołę podstawową sprawi, że dla każdego dziecka kończącego przedszkole szkoła podstawowa będzie miejscem lepiej znanym, znani będą także nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej. Przejście dzieci z przedszkola do klasy pierwszej nie będzie wiązało się z obawą przed nieznanym miejscem i środowiskiem.

„Grupowanie” szkół podstawowych i przedszkoli w jeden obwód ma duże znaczenie ekonomiczno-demograficzne z tego względu, że dzieci w danym przedszkolu to potencjalni uczniowie szkoły podstawowej. Ponadto proponowane rozwiązanie stwarza sprzyjające warunki do ciągłego i dłuższego oddziaływania wychowawczo-edukacyjnego na dzieci. Grupy przedszkolno-podstawowe będą miejscem kompleksowego zaspokajania potrzeb dzieci, zapewnią lepszy dostęp do specjalistów (np. logopedów, psychologów, terapeutów) diagnozujących i wspierających ich rozwój, a także w razie potrzeby kontynuujących w szkole podstawowej oddziaływania korekcyjne i terapeutyczne rozpoczęte w przedszkolu.

Grupowaniu przedszkoli i szkół podstawowych sprzyjają także przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, zgodnie z którym nauczyciele, którzy ukończyli studia wyższe na kierunku pedagogika w specjalności przygotowującej do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym, albo zakład kształcenia nauczycieli w specjalności przygotowującej do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym, mogą być zatrudniani zarówno w przedszkolach, jak i w klasach I-III szkół podstawowych.

Łączne zarządzanie szkołą podstawową i przedszkolem (przedszkolami) spowoduje lepsze zagospodarowanie i dostęp do specjalistów, pomagających tym samym dzieciom od 4. do 12. roku życia. Będą oni brali udział w odpowiednim przygotowywaniu do szkoły dzieci przedszkolnych i rekrutacji dzieci do pierwszej klasy, łatwiejsze będzie także organizowanie opieki nad dziećmi i planowanie rozwoju kadry dydaktycznej.

Zasady rekrutacji i kryteria przyjęć do przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego określa organ prowadzący, który organizując miejsca wychowania przedszkolnego może zdecydować o przyjmowaniu w pierwszej kolejności do przedszkoli i innych form przedszkolnych funkcjonujących w grupie z daną szkołą podstawową, dzieci z obwodu tej szkoły.

Dyrektorzy zarządzający grupami przedszkolno-podstawowymi będą także odpowiedzialni za zorganizowanie odpowiedniego wspomaganie w rozwoju dzieci z przedszkoli wchodzących w skład grupy oraz informowanie rodziców dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkałych w obwodzie szkoły o ofercie szkoły i grupy.

5.3.2. Grupy gimnazjalno-licealne

Publiczne licea ogólnokształcące będą mogły funkcjonować w grupie z publicznymi gimnazjami.

Pozostawanie części uczniów przez dwa etapy edukacyjne (gimnazjum i liceum ogólnokształcące) w grupie licealno-gimnazjalnej stworzy nauczycielom możliwość planowej i wieloletniej pracy z uczniami oraz obserwacji ich rozwoju. Pozwoli to także na dobre zorganizowanie doradztwa edukacyjno-zawodowego dla młodzieży.

Nowa podstawa programowa określona rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17) wprowadziła połączenie programowe cyklu gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego.

Podstawowym założeniem reformy programowej jest spójność programowa III i IV etapu edukacyjnego. Czas nauki w gimnazjum oraz w szkole ponadgimnazjalnej jest traktowany jako spójny programowo (6-7 letni) okres kształcenia. W tym czasie uczniowie są wyposażeni w solidny fundament wiedzy ogólnej, a następnie wiedza ta będzie znacznie pogłębiona w zakresie odpowiadającym indywidualnym zainteresowaniom i predyspozycjom każdego ucznia.

Wspólny fundament wiedzy ogólnej jest realizowany w ciągu trzech lat gimnazjum oraz części czasu nauki w szkole ponadgimnazjalnej. Pozwala to na rzetelne omówienie wszystkich podstawowych tematów w zakresie klasycznego kanonu przedmiotów.

Należy również zaznaczyć, że przyjęte w nowej podstawie programowej rozwiązanie polegające na połączeniu programowym gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej powoduje, że kształcenie ogólne na III i IV etapie edukacyjnym, choć realizowane w dwóch różnych szkołach, tworzy programowo spójną całość i stanowi fundament wykształcenia (budowany przez 6 lat w przypadku gimnazjum i liceum), umożliwiający zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych, a następnie ich późniejsze doskonalenie lub modyfikowanie, otwierając proces kształcenia się przez całe życie.

Gimnazjum i liceum pozostaną odrębnymi szkołami, z progiem rekrutacyjnym po gimnazjum. Uczniowie po gimnazjum będą mogli kontynuować naukę, zależnie od predyspozycji i zainteresowań, nie tylko w liceum ogólnokształcącym, ale także w szkole zawodowej.

Utworzenie grupy gimnazjalno-licealnej będzie wiązało się z podjęciem ścisłej współpracy organów prowadzących publiczne gimnazja i publiczne licea ogólnokształcące. Analiza danych o gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych funkcjonujących na danym terenie (np. dane o uczniach, pracownikach pedagogicznych i niepedagogicznych, infrastrukturze szkolnej, pracownikach przedmiotowych, pomocach dydaktycznych itp.) może ułatwić organom prowadzącym podejmowanie decyzji o grupowaniu gimnazjów i liceów ogólnokształcących i umożliwić opracowanie projektu dwustopniowej obwodowej sieci zespołów szkół zwanych grupami gimnazjalno-licealnymi. Powstanie grup gimnazjalno-licealnych powinno być efektem dobrej współpracy jednostek samorządów gminnych i powiatowych, które opracują i uzgodnią porozumienia w sprawie prowadzenia grup gimnazjalno-licealnych i wskażą dla poszczególnych grup organ prowadzący (powiat lub gminę). Porozumienia te powinny obejmować m.in. zasady korzystania z mienia szkół wchodzących w skład grupy, tryb finansowania grupy, a także zasady i warunki wypowiedzenia porozumienia i rozwiązania grupy.

5.3.3. Zlecenie realizacji zadań oświatowych organizacji pozarządowej lub innemu podmiotowi

Ważnym elementem projektowanych regulacji, w kontekście przewidywanych zmian demograficznych, jest stworzenie rozwiązań, które wychodzą naprzeciw lokalnym i obywatelskim inicjatywom. Proponuje się wprowadzenie przepisów umożliwiających jednostkom samorządu terytorialnego zlecenie realizacji zadań oświatowych organizacji pozarządowej lub innemu podmiotowi, o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).

Planowane zmiany zakładają ponadto rezygnację z dotychczasowego ograniczenia umożliwiającego organowi prowadzącemu (jednostce samorządu terytorialnego), przekazanie osobie prawnej niebędącej jednostką samorządu terytorialnego lub osobie fizycznej w drodze umowy szkoły publicznej liczącej nie więcej niż 70 uczniów. Jednostka samorządu terytorialnego w ramach zlecenia realizacji zadań oświatowych będzie mogła przekazać również prowadzenie innej formy wychowania przedszkolnego.

Zlecenie będzie następowało w trybie określonym w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, to jest w drodze ogłoszenia o otwartym konkursie ofert, przy czym niezbędne jest wskazanie w ustawie o systemie oświaty dodatkowych kryteriów stosowanych przy wyborze ofert: doświadczenie oferenta w działalności oświatowej i jego potencjał organizacyjny, proponowaną ofertę dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz kwalifikacje kadry.

W umowie o realizację zadania oświatowego polegającego na prowadzeniu szkoły, innej formy wychowania przedszkolnego lub placówki strony określałyby w szczególności:

- a) w przypadku szkoły podstawowej i gimnazjum – czy szkole ustala się obwód, a jeżeli szkole nie ustala się obwodu – warunki przyjmowania uczniów do szkoły,
- b) tryb przejęcia szkoły, innej formy wychowania przedszkolnego lub placówki przez jednostkę samorządu terytorialnego w następujących przypadkach:

- gdy organ prowadzący szkołę, inną formę wychowania przedszkolnego lub placówkę nie wykona polecenia usunięcia uchybień, wydanego przez regionalnego inspektora jakości edukacji w protokole kontroli lub narusza warunki prowadzenia szkoły lub placówki określone w umowie,
- na wniosek organu prowadzącego niebędącego jednostką samorządu terytorialnego której zlecono, na podstawie umowy, prowadzenie publicznej szkoły, innej formy wychowania przedszkolnego lub placówki,
- c) warunki korzystania z mienia przejętej szkoły, innej formy wychowania przedszkolnego lub placówki,
- d) tryb kontroli przestrzegania warunków umowy,
- e) warunki i tryb rozwiązania umowy za wypowiedzeniem,
- f) informację o sposobie naliczania wysokości dotacji na realizację zadania, zgodnie z art. 80 ust. 7,
- g) termin realizacji zadania i warunki, na jakich jego realizacja i finansowanie mogą ulec przedłużeniu.

Do szkoły lub placówki, której prowadzenie zostanie zlecone będą miały zastosowanie przepisy dotyczące szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego, z wyjątkiem przepisów art. 58 ust. 3-5 ustawy, wymagających uzyskania – przy zakładaniu szkoły lub placówki publicznej przez osobę prawną inną niż jednostka samorządu terytorialnego – zezwolenia właściwego organu jednostki samorządu terytorialnego, której zadaniem jest prowadzenie szkół lub placówek publicznych danego typu.

Nie zmieniają się rozwiązania dotyczące kwestii związanych ze stosunkiem pracy nauczycieli zatrudnionych w szkole lub placówce, której prowadzenie jednostka samorządu terytorialnego zamierza zlecić organizacji pozarządowej lub innemu podmiotowi, o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie Tak jak dotychczas, jednostka samorządu terytorialnego będzie obowiązana powiadomić, w terminie 6 miesięcy przed dniem przekazania publicznej szkoły lub placówki, pracowników szkoły lub placówki oraz zakładową organizację związkową o terminie przekazania szkoły lub placówki, jego przyczynach, prawnych, ekonomicznych i socjalnych skutkach dla pracowników, a także nowych warunkach pracy i płacy. Nauczyciel, w terminie 3 miesięcy od uzyskania informacji będzie mógł złożyć oświadczenie o odmowie przejścia do przejmowanej szkoły lub placówki. Złożenie oświadczenia spowoduje rozwiązanie stosunku pracy z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, z dniem przekazania szkoły lub placówki, chyba że nauczyciel do dnia rozwiązania stosunku pracy wyrazi zgodę na przeniesienie do innej szkoły lub placówki prowadzonej przez daną jednostkę samorządu terytorialnego.

Organizacja pozarządowa lub inny podmiot, która na podstawie umowy przejmie szkołę lub placówkę, z dniem przejęcia szkoły lub placówki będzie obowiązana zaproponować nauczycielom na piśmie nowe warunki pracy i płacy oraz wskazać termin, nie krótszy niż 7 dni, do którego nauczyciele mają złożyć oświadczenie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia proponowanych warunków.

Odmowa przyjęcia nowych warunków pracy i płacy, spowoduje rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem z upływem 3 miesięcy od dnia, do którego nauczyciel miał

złożyć oświadczenie. Do nauczyciela, który odmówił przyjęcia nowych warunków pracy i płacy, będą miały zastosowanie odpowiednio przepisy o rozwiązywaniu stosunków pracy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy. Do czasu przyjęcia nowych warunków pracy i płacy albo rozwiązania stosunku pracy z powodu odmowy ich przyjęcia, w zakresie praw i obowiązków nauczyciela będą stosowane dotychczasowe przepisy.

Nowym rozwiązaniem będzie możliwość przedłużenia obowiązywania umowy na podstawie której jednostka samorządu terytorialnego zleciła prowadzenie szkoły, innej formy wychowania przedszkolnego lub placówki, bez konieczności ogłaszania otwartego konkursu ofert. Mogłoby to nastąpić w porozumieniu z organizacją pozarządową lub innym podmiotem którym zlecono prowadzenie szkoły, innej formy wychowania przedszkolnego lub placówki, pod warunkiem uzyskania przez szkołę, inną formę wychowania przedszkolnego lub placówkę pozytywnego wyniku ewaluacji.

VI. Zmiany w obszarze kształcenia zawodowego i ustawicznego

6.1. Aktualny stan prawny

6.1.1. Struktura szkolnictwa zawodowego

W systemie oświaty kształcenie zawodowe realizowane jest na IV etapie edukacyjnym, w szkołach ponadgimnazjalnych. Strukturę szkolnictwa ponadgimnazjalnego, w tym również zawodowego, określa art. 9 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Absolwent gimnazjum może kontynuować naukę w jednej z następujących szkół ponadgimnazjalnych:

- zasadniczej szkole zawodowej o okresie nauczania nie krótszym niż 2 lata i nie dłuższym niż 3 lata, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu,
- trzyletnim liceum ogólnokształcącym, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletnim liceum profilowanym kształcącym w profilach kształcenia ogólnozawodowego, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- czteroletnim technikum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także umożliwiającym uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletniej szkole specjalnej przysposabiającej do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

Absolwent zasadniczej szkoły zawodowej podlegający obowiązkowi nauki może kontynuować kształcenie w:

- dwuletnim uzupełniającym liceum ogólnokształcącym, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,

- trzyletnim technikum uzupełniającym, którego ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.

Osoby posiadające wykształcenie średnie¹ mogą kontynuować naukę w szkole policealnej o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu.

Wykaz zawodów nauczanych w systemie szkolnym zawiera klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego określana w drodze rozporządzenia, przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania na wniosek właściwych ministrów, z uwzględnieniem klasyfikacji zawodów i specjalności występujących w gospodarce narodowej². Z propozycją ustanawiania nowych zawodów szkolnictwa zawodowego mogą także występować stowarzyszenia zawodowe, samorządy gospodarcze oraz inne organizacje gospodarcze, do właściwych ministrów. Procedura ustanawiania nowego zawodu gwarantuje uwzględnienie potrzeb rynku pracy, ponieważ wniosek o wpisanie nowego zawodu do klasyfikacji musi być poparty uzasadnieniem wskazującym potrzeby kształcenia w tym zawodzie, zapotrzebowanie ze strony rynku pracy oraz opinię organizacji pracodawców reprezentatywnych w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm.). Niezasadne jednak wydaje się ograniczenie uprawnień innych właściwych podmiotów w zakresie wnioskowania o ustanowienie nowego zawodu, np. pracodawców.

Klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje zawody, typy szkół ponadgimnazjalnych, w których może odbywać się kształcenie, wskazuje ministrów, na których wniosek zawody zostały wprowadzone do klasyfikacji, a także okres kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej lub w szkole policealnej. Zawody objęte klasyfikacją zostały ujęte w grupy wielkie, duże i średnie, zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności występujących w gospodarce narodowej, określonej przez ministra właściwego do spraw pracy, w drodze rozporządzenia, na podstawie art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.)³. Aktualnie klasyfikacja zawiera 213 zawodów.

Odrębnie dla każdego z zawodów ujętych w wymienionej klasyfikacji minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w uzgodnieniu z właściwymi ministrami, określa podstawę programową kształcenia w zawodzie, która zawiera obowiązkowe na danym etapie kształcenia zestawy celów i treści nauczania, w tym umiejętności, a także zadania wychowawcze szkoły, uwzględniane w programach nauczania oraz umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych⁴.

---

¹ W myśl art. 11a ust. 4 ustawy o systemie oświaty wykształcenie średnie posiada osoba, która ukończyła liceum profilowane, liceum ogólnokształcące, uzupełniające liceum ogólnokształcące, technikum lub technikum uzupełniające.

² Art. 24 ustawy o systemie oświaty oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. Nr 124, poz. 860, ze zm.)

³ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. Nr 82, poz. 537), a poprzednio, tj. przed dniem 1 lipca 2010 r., rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. Nr 265, poz. 2644, z późn. zm.)

⁴ Art. 3 pkt 13a, art. 22 ust. 2 pkt 2 oraz art. 23 ustawy o systemie oświaty

Podstawa programowa kształcenia w zawodzie stanowi bazę do tworzenia dla danego zawodu programów nauczania o strukturze przedmiotowej lub modułowej. Dyrektor szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe jest odpowiedzialny za uwzględnienie w szkolnym zestawie programów nauczania całości podstawy programowej kształcenia ogólnego ustalonej dla danego etapu edukacyjnego oraz całości podstawy programowej kształcenia w zawodzie. Do kompetencji dyrektora szkoły należy też ustalenie zawodów, w których kształci szkoła – w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę i po zasięgnięciu opinii odpowiednio wojewódzkiej lub powiatowej rady zatrudnienia⁵.

6.1.2. Potwierdzanie kwalifikacji zawodowych

Cechą charakterystyczną systemu kształcenia zawodowego jest rozłączność procesu nauczania oraz procedury weryfikowania wiedzy i umiejętności zawodowych zdobytych w trakcie nauki. Świadectwo ukończenia szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe potwierdza wyłącznie poziom uzyskanego wykształcenia, nie zaś kwalifikacje zawodowe. Absolwent takiej szkoły może przystąpić do egzaminu przeprowadzanego przez okręgową komisję egzaminacyjną, po zdaniu którego otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe.

Do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe mogą przystępować absolwenci szkół prowadzących kształcenie zawodowe, tj.:

- zasadniczej szkoły zawodowej, technikum, technikum uzupełniającego,
- szkoły policealnej.

Egzamin jest przeprowadzany na podstawie standardów wymagań, określonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w drodze rozporządzenia⁶. Przeprowadzanie egzaminu należy do zadań okręgowych komisji egzaminacyjnych, które przygotowują propozycje pytań, zadań i testów oraz ich zestawów, w porozumieniu z Centralną Komisją Egzaminacyjną⁷.

Propozycje standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe opracowuje Centralna Komisja Egzaminacyjna, we współpracy w szczególności z ministrami właściwymi dla zawodów ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, szkołami wyższymi, jednostkami badawczo-rozwojowymi, organizacjami pracodawców i samorządami zawodowymi. Standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, określa minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, z uwzględnieniem zasady, że wymagania powinny uwzględniać cele i zadania edukacyjne, zakres treści nauczania oraz umiejętności i osiągnięcia uczniów zawarte w podstawie programowej kształcenia w określonym zawodzie⁸.

Wszystkie typy szkół zawodowych mogą funkcjonować jako szkoły dla młodzieży lub dla dorosłych. Szkołą dla dorosłych w rozumieniu ustawy o systemie oświaty jest

⁵ Art. 22a ust. 2b oraz art. 39 ust. 5 ustawy o systemie oświaty

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (Dz. U. Nr 49, poz. 411, z późn. zm.).

⁷ Art. 9c ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy o systemie oświaty.

⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (Dz. U. Nr 49, poz. 411, z późn. zm.)

szkoła, w której stosuje się odrębną organizację kształcenia i do której przyjmowane są osoby od 18 roku życia, a także kończące 18 lat w roku kalendarzowym, w którym przyjmowane są do szkoły. Szkoły dla dorosłych, a także placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego, organizują i prowadzą kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych, które może być realizowane w formie stacjonarnej, zaocznej lub na odległość.

Warunki i tryb uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych określa rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych (Dz. U. Nr 31, poz. 216), wydane na podstawie upoważnienia zawartego w art. 68c ustawy o systemie oświaty.

W systemie kształcenia ustawicznego osoby dorosłe mogą uzyskać tytuł zawodowy odpowiadający nazwie zawodu występującego w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, przewidzianego do kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej, lub tytuł zawodowy mistrza w tym zawodzie. Egzaminy kwalifikacyjne na tytuł zawodowy lub na tytuł zawodowy mistrza w zawodzie przeprowadzają komisje egzaminacyjne powołane przez kuratora oświaty przy:

- szkole publicznej lub niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej, prowadzących kształcenie zawodowe;
- placówce kształcenia ustawicznego;
- placówce kształcenia praktycznego.

Osobie, która zdała egzamin kwalifikacyjny na tytuł zawodowy, komisja egzaminacyjna wydaje świadectwo uzyskania tytułu zawodowego, zaś osobie, która zdała egzamin kwalifikacyjny na tytuł mistrza, komisja egzaminacyjna wydaje dyplom uzyskania tytułu mistrza. Należy zauważyć, iż w myśl art. 3 ustawy z dnia 22 marca 1989r. o rzemiośle (Dz. U. z 2002 r. Nr 112, poz. 979, z późn. zm.) dyplom mistrza w zawodzie odpowiadającym określonej rodzajowi rzemiosła może także uzyskać osoba, która złożyła stosowny egzamin przed komisją egzaminacyjną izby rzemieślniczej – dyplom wydaje izba rzemieślnicza.

W obowiązującym stanie prawnym osoby, które ukończyły pozaszkolne formy kształcenia, jak również osoby nabywające kwalifikacje zawodowe w systemie nieformalnym, nie mają możliwości potwierdzenia i certyfikacji nabytych kwalifikacji zawodowych w systemie egzaminów organizowanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne.

6.1.3. Finansowanie szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego

Zakładanie i prowadzenie publicznych szkół ponadgimnazjalnych oraz placówek kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego oraz ośrodków doksztalcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiających uzyskanie i uzupełnienie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, należy do zadań własnych powiatu, a w przypadku szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym – do zadań własnych samorządu województwa.

W myśl art. 5 ust. 7 ustawy o systemie oświaty organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Zadaniem organu prowadzącego jest w szczególności:

- 1) zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki;
- 2) wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych, w tym zakresie;
- 3) zapewnienie obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej szkoły lub placówki;
- 4) wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczych, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych.

Zgodnie z art. 5a ust. 2 pkt 2 i 3 oraz ust. 3 ustawy o systemie oświaty zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki, w tym profilaktyki społecznej, w szkołach ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, jest zadaniem oświatowym powiatów, a w przypadku szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym – zadaniem samorządów województw. Środki niezbędne na realizację zadań oświatowych, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie szkół i placówek, zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Stosownie do postanowień art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2010 r. Nr 80, poz. 536, ze zm.) dochodami jednostek samorządu terytorialnego są dochody własne, subwencja ogólna (w tym część oświatowa tej subwencji) oraz dotacje celowe z budżetu państwa. W myśl art. 27 i 28 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego kwotę części oświatowej subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego określa corocznie ustawa budżetowa w wysokości nie mniejszej niż przyjęta w ustawie budżetowej w roku bazowym, skorygowanej o kwotę innych wydatków z tytułu zmiany realizowanych zadań oświatowych. Sposób podziału części oświatowej subwencji ogólnej pomiędzy poszczególne jednostki samorządu terytorialnego określa, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw finansów publicznych oraz reprezentacji jednostek samorządu terytorialnego, na podstawie upoważnienia zawartego w art. 28 ust. 6 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Szkoły i placówki publiczne prowadzone przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego i osoby fizyczne otrzymują dotację z budżetu właściwej jednostki samorządu terytorialnego w wysokości i na zasadach określonych w art. 80 ustawy o systemie oświaty.

Niepubliczne szkoły i placówki, w tym szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, otrzymują dotację z budżetu właściwej jednostki samorządu terytorialnego w wysokości i na zasadach określonych w art. 90 ustawy o systemie oświaty.

6.2. Potrzeba i cel uchwalenia projektowanych zmian

Analiza stanu prawnego i faktycznego w obszarze edukacji zawodowej prowadzi do wniosku, że obecne rozwiązania systemowe powodują wiele ograniczeń utrudniających osiągnięcie satysfakcjonującej skuteczności i efektywności kształcenia zawodowego i ustawicznego z punktu widzenia potrzeb krajowego i regionalnych rynków pracy oraz oczekiwań pracodawców. W równym stopniu dotyczy to edukacji zawodowej młodzieży na poziomie ponadgimnazjalnym, jak i systemu kształcenia ustawicznego osób dorosłych.

Bez zmiany rozstrzygnięć prawnych nie jest możliwe wytworzenie systemowych powiązań między kształceniem, szkoleniem i pracą, gwarantujących obywatelom szanse dostosowywania swoich kwalifikacji przez całe życie zawodowe do zmieniających się potrzeb rynku pracy, ani też włączenie pracodawców w proces kształcenia zawodowego, co jest warunkiem koniecznym podniesienia jego poziomu.

W *Informacji Rządu na temat aktualnej sytuacji i działań podejmowanych w polskiej oświacie „Edukacja skuteczna, przyjazna i nowoczesna”*, przedstawionej Sejmowi przez Prezesa Rady Ministrów 16 września 2008 r., poprawę jakości kształcenia zawodowego wskazano jako jeden z głównych celów zmian w oświacie. Zmiany organizacyjno-programowe, mające na celu poprawę efektywności kształcenia zawodowego i ustawicznego, przyjęto jako jeden z priorytetów rozwojowych w obszarze edukacji w zaprezentowanym 29 stycznia 2010 r. rządowym projekcie *Plan rozwoju i konsolidacji finansów 2010-2011*. Podniesienie poziomu jakości kształcenia zdefiniowano jako jeden z celów realizacji zadań państwa w obszarze edukacji, wychowania i opieki w przyjętym przez Radę Ministrów 3 sierpnia 2010 r. *Wieloletnim Planie Finansowym Państwa 2010-2013*, przy czym jednym z mierników realizacji tego celu jest wzrost liczby absolwentów poszczególnych typów szkół ponadgimnazjalnych, którzy zdali egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe w stosunku do liczby absolwentów tych szkół, którzy przystąpili do egzaminu.

Celem projektowanych zmian jest zwiększenie skuteczności i efektywności systemu kształcenia zawodowego i ustawicznego w kontekście oczekiwań rynku pracy poprzez:

- 1) systemowe powiązanie szkolnictwa zawodowego z rynkiem pracy, w tym:
  - a) wdrożenie mechanizmu skłaniającego szkoły do dostosowywania oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy i oczekiwań pracodawców;
  - b) uelastycznienie struktury kształcenia zawodowego i systemu potwierdzania kwalifikacji.
- 2) zwiększenie dostępności i efektywności kształcenia zawodowego i zewnętrzne potwierdzanie jego efektów, w tym:
  - a) włączenie szkół zawodowych w system kształcenia ustawicznego poprzez zawodowe kursy kwalifikacyjne.

6.2.1. Sposób osiągnięcia założonego celu

Uzyskanie większej skuteczności i efektywności systemu kształcenia zawodowego oraz zharmonizowanie go z rynkiem pracy, będzie możliwe poprzez wdrożenie następujących rozwiązań:

- 1) zmodyfikowanie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego z uwzględnieniem podziału zawodów na kwalifikacje oddzielnie potwierdzane w procesie kształcenia;
- 2) wdrożenie zmodernizowanej podstawy programowej kształcenia w zawodach;
- 3) konsolidacja edukacji zawodowej i ustawicznej w centrach kształcenia zawodowego i ustawicznego, ujednoczenie cyklu edukacyjnego w zasadniczej szkole zawodowej na rzecz kształcenia trzyletniego oraz umożliwienie osobom dorosłym uzupełniania wykształcenia ogólnego, z równoczesnym zagwarantowaniem możliwości nabywania kwalifikacji zawodowych w formach kursowych;
- 4) ujednoczenie systemu egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe i otwarcie go na efekty uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego;

6.3. Charakterystyka rozwiązań szczegółowych

6.3.1. Modyfikacja klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego

Klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego określa minister właściwy do spraw oświaty i wychowania na podstawie upoważnienia zawartego w art. 24 ustawy o systemie oświaty. Stanowi ona wykaz zawodów nauczanych w szkołach funkcjonujących w systemie oświaty, usystematyzowany zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności występujących w gospodarce narodowej, określaną przez ministra właściwego do spraw pracy na podstawie art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.). Zgodność obu klasyfikacji stanowi elementarny warunek powiązania szkolnictwa zawodowego z potrzebami rynku pracy.

Obowiązująca obecnie klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego, określona w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 26 czerwca 2007 r., obejmuje zawody, typy szkół ponadgimnazjalnych, w których może odbywać się kształcenie, oraz wskazuje ministrów, na których wniosek zawody zostały wprowadzone do klasyfikacji, a także okres kształcenia w szkole zawodowej danego typu. Punktem wyjścia do jej modyfikacji jest wyodrębnienie w ramach zawodów poszczególnych kwalifikacji, z których każda obejmuje określony zasób wiedzy, umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych, wskazanych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie. Każda z kwalifikacji będzie oddzielnie potwierdzana w procesie kształcenia w systemie egzaminów zewnętrznych.

Zmodyfikowana klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego wskazywać będzie:

- zawody i wyodrębnione w nich kwalifikacje,
- typy szkół ponadgimnazjalnych, w których może odbywać się kształcenie w danym zawodzie,
- zawody i kwalifikacje, które nie mogą być nauczane w formach kursowych,
- ministrów właściwych dla danego zawodu
- obszary zawodowe (branże), w ramach których możliwa będzie konsolidacja zasobów edukacyjnych i kadrowych w centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego.

Podział zawodów na kwalifikacje ma kluczowe znaczenie dla podniesienia jakości kształcenia w szkolnictwie zawodowym oraz zbliżenie go do rynku pracy, ponieważ stwarza podstawy do uelastycznienia procesu kształcenia zawodowego

i dostosowania go do indywidualnych potrzeb i możliwości uczących się, a także ułatwi reagowanie szkolnictwa zawodowego na zmieniające się potrzeby rynku pracy. W wypadku pojawienia się na rynku pracy popytu na określoną kwalifikację, możliwe bowiem będzie szybkie zorganizowanie kształcenia w odpowiednim zakresie na zawodowym kursie kwalifikacyjnym, trwającym znacznie krócej niż cykl nauczania w szkole. Na gruncie obecnie obowiązującej klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego wykształcenie odpowiedniego specjalisty wymaga ukończenia pełnego cyklu kształcenia w danym zawodzie odpowiednio w zasadniczej szkole zawodowej (2 lub 3 lata kształcenia), w technikum (4 lata kształcenia), w technikum uzupełniającym (3 lata kształcenia) lub w szkole policealnej (1-2,5 roku kształcenia). W konsekwencji, wobec dynamicznych zmian w gospodarce, podaż kwalifikacji zawodowych całkowicie rozmija się z popytem na rynku pracy.

Umożliwienie odrębnego potwierdzania każdej z kwalifikacji wyszczególnionych w danym zawodzie w trakcie nauki w szkole ułatwi uczniom (słuchaczom) osiąganie efektów określonych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie. Tym samym przyczyni się do podniesienia skuteczności kształcenia oraz poprawy zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.

Stwarza to także większe, aniżeli dotychczas, możliwości dla uczniów niepełnosprawnych, dla których zdanie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe jest często w obecnym systemie egzaminacyjnym trudne

Nowa konstrukcja klasyfikacji zawodów szkolnych ma istotne znaczenie także dla rozwoju ustawicznej edukacji zawodowej osób dorosłych, zainteresowanych uzyskaniem dodatkowych kwalifikacji w celu szybkiego przekwalifikowania lub zwiększenia swych szans na rynku pracy.

Projektowane rozwiązanie zakłada, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego i wyodrębnionych w nich kwalifikacji, z uwzględnieniem klasyfikacji zawodów i specjalności występujących w gospodarce narodowej.

Wprowadzenie nowego zawodu do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego może nastąpić z inicjatywy:

- ministra właściwego dla danego zawodu,
- organizacji pracodawców reprezentatywnej w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm.).

Wniosek zainteresowanego ministra lub organizacji pracodawców powinien zawierać:

- 1) opis zawodu oraz wyodrębnionych w nim kwalifikacji wraz ze zbiorem umiejętności zawodowych dla każdej kwalifikacji;
- 2) uzasadnienie potrzeby kształcenia w tym zawodzie;
- 3) nazwę i miejsce zawodu w określonej grupie klasyfikacji zawodów i specjalności;
- 4) informację o potrzebach rynku pracy w zakresie danego zawodu;
- 5) w przypadku wniosku właściwego ministra – także opinię organizacji pracodawców.

W celu zagwarantowania spójności klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ze strategią rozwoju gospodarczego kraju, jeżeli z wnioskiem o wpisanie do klasyfikacji nowego zawodu wystąpi organizacja pracodawców, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania obowiązany będzie zasięgnąć opinii ministra właściwego dla danego zawodu.

Proponuje się utrzymać dotychczasowe rozwiązania dotyczące uprawnień stowarzyszeń zawodowych, samorządów gospodarczych oraz innych organizacji gospodarczych w zakresie inicjowania kształcenia w nowych zawodach, a także uprawnień ministrów w zakresie wspomaganie szkół i placówek kształcących w zawodach pozostających w ich właściwości. Stowarzyszenia zawodowe, samorządy gospodarcze oraz inne organizacje gospodarcze będą mogły – tak jak dotychczas – występować w sprawach dotyczących nowych zawodów szkolnictwa zawodowego wyłącznie do właściwych ministrów, nie będą natomiast uprawnione do wnioskowania o wprowadzenie nowych zawodów do klasyfikacji bezpośrednio do ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Właściwi ministrowie będą mogli – tak jak dotychczas – wspomagać materialnie i organizacyjnie szkoły i placówki kształcące w danym zawodzie w zakresie zajęć praktycznych i stosowania nowoczesnych technik i technologii w procesie kształcenia zawodowego w odniesieniu do potrzeb rynku pracy.

Proponowane zmiany dotyczą art. 24 ustawy o systemie oświaty.

6.3.2. Wdrożenie zmodernizowanej podstawy programowej kształcenia w zawodach

Podział zawodów na kwalifikacje stanowi punkt wyjścia do wdrożenia nowego systemu kształcenia zawodowego w oparciu o zmodernizowaną podstawę programową kształcenia w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Podstawa programowa kształcenia w zawodzie stanowić będzie obowiązkowy zestaw celów kształcenia i treści nauczania, opisanych w formie oczekiwanych efektów kształcenia, a także warunki realizacji kształcenia praktycznego, uwzględniane w programach nauczania i umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych. Efekty kształcenia będą wyrażone w kategoriach wiedzy i umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, niezbędnych dla danego zawodu oraz kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie.

Przewiduje się, że nowa podstawa programowa kształcenia w zawodach zostanie wydana jako jeden akt prawny i będzie obowiązywała od roku szkolnego 2012/2013, równocześnie z rozpoczęciem wdrażania w szkołach ponadgimnazjalnych nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego, w myśl której kształcenie ogólne w gimnazjum oraz w szkole ponadgimnazjalnej stanowi spójną całość.

Opracowane w szkole, w oparciu o nową podstawę programową, programy nauczania dla zawodów mogą przybierać, tak jak dotychczas, układ treści o strukturze:

a) przedmiotowej, zachowującej podział na kształcenie teoretyczne i praktyczne, w której wyodrębnione są:

- teoretyczne przedmioty zawodowe odpowiadające określonym dziedzinom wiedzy,
- przedmioty, w ramach których realizowana jest praktyczna nauka zawodu;

b) modułowej, w której wyodrębnione są:

- moduły i jednostki modułowe integrujące teorię i praktykę z różnych dziedzin wiedzy i działów techniki.

Szczegółowy opis i skategoryzowanie treści kształcenia w ramach poszczególnych kwalifikacji w zawodach sprzyjać będzie zintegrowaniu przygotowania zawodowego z kształceniem ogólnym i skorelowaniu treści programowych przedmiotów zawodowych i ogólnokształcących, a także ułatwi reagowanie szkolnictwa zawodowego na zmieniające się potrzeby rynku pracy.

Określenie efektów kształcenia dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie (lub dla zawodu, jeśli nie wyodrębniono w nim kwalifikacji) umożliwi lepsze dopasowanie (pod względem wiedzy, umiejętności i kompetencji) między potrzebami rynku pracy a kształceniem zawodowym realizowanym w systemie szkolnym lub w formach pozaszkolnych. Ułatwi to również uznawanie kwalifikacji w różnych krajach oraz w różnych systemach edukacyjnych, co jest istotne z punktu widzenia likwidacji barier dla swobodnego przepływu pracowników oraz osób uczących się.

Przejrzysty opis kwalifikacji w zawodach sprzyjać będzie dokonywaniu wyboru najbardziej optymalnych form i kierunków kształcenia zawodowego z punktu widzenia potrzeb, zainteresowań i predyspozycji osób zainteresowanych podjęciem kształcenia, a także wypracowaniu mechanizmów współpracy między organizatorami pozaszkolnych form kształcenia a pracodawcami, zarówno w przygotowaniu, jak i realizacji odpowiedniej oferty kursowej dla pracowników.

Dla zapewnienia wysokiego poziomu kształcenia zawodowego i zharmonizowania go z rynkiem pracy niezbędne jest stworzenie warunków do nabywania przez uczniów praktycznych umiejętności w trakcie kształcenia szkolnego w kontakcie z nowoczesną technologią. Kluczowe znaczenie w tym względzie ma określenie w podstawie programowej kształcenia w zawodzie warunków realizacji kształcenia praktycznego, dzięki czemu uruchomiony zostanie mechanizm skłaniający szkoły do nawiązywania w tym zakresie współpracy z lokalnymi pracodawcami i przedsiębiorcami. Podjęcie decyzji o prowadzeniu przez szkołę kształcenia w danym zawodzie uzależnione bowiem będzie od możliwości realizacji kształcenia praktycznego w warunkach określonych w podstawie. Ponadto, dyrektor szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe, przy ustalaniu – w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę – zawodów, w których kształci szkoła, obowiązany będzie uwzględnić opinię wojewódzkiej rady zatrudnienia w zakresie potrzeb rynku pracy i strategii rozwoju województwa.

Odpowiednio do nowej konstrukcji klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, nowa podstawa programowa kształcenia w zawodach opisywać będzie efekty kształcenia dla kwalifikacji wyodrębnionych w poszczególnych zawodach. Tym samym podstawa programowa kształcenia w zawodach określi równocześnie standard wymagań egzaminacyjnych dla poszczególnych kwalifikacji

wyodrębnionych w ramach zawodu. Proponuje się zatem uchylene przepisów art. 22 ust. 2 pkt 10, który upoważnia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia, w drodze rozporządzenia, standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Proponowane zmiany dotyczą art. 3 pkt.16 oraz art. 22 ust. 2 pkt 2a ustawy o systemie oświaty.

6.3.3. Dostosowanie struktury szkolnictwa do nowego modelu kształcenia zawodowego i ustawicznego

Stosownie do projektowanych zmian nowa struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego obejmować będzie:

- trzyletnią zasadniczą szkołę zawodową, której ukończenie umożliwi uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także dalsze kształcenie w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych lub placówkach kształcenia ustawicznego lub placówkach kształcenia praktycznego,
- czteroletnie technikum, którego ukończenie umożliwi uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- trzyletnie liceum ogólnokształcące, którego ukończenie umożliwi uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, umożliwiającą uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie,
- trzyletnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku gdy jedną z przyczyn wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego jest upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym, której ukończenie umożliwi uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

W obecnie obowiązującej strukturze szkolnictwa ponadgimnazjalnego kształcenie w zasadniczej szkole zawodowej, w zależności od zawodu, trwa 2 lub 3 lata. W proponowanej nowej strukturze cykl kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej zostanie ujednoczony i dla wszystkich zawodów będzie trwał 3 lata. Potrzeba takiej zmiany wynika z kilku przesłanek:

- nowa klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego, oparta na definicji zawodu jako zbioru kwalifikacji zawodowych, z których każda obejmuje określony zasób wiedzy, umiejętności i postaw odnoszących się do samodzielności i odpowiedzialności, przyczyni się do zmniejszenia liczby zawodów poprzez ich integrowanie. Zawody, w których obecnie kształcenie odbywa się w cyklu 2-letnim, zostaną zintegrowane w ramach zawodów o 3-letnim cyklu kształcenia.

- obniżenie wieku obowiązku szkolnego do 6. roku życia i utrzymanie kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej w cyklu 2-letnim prowadziłyby do sytuacji, w której

system szkolny opuszczałby siedemnastolatek, co byłoby sprzeczne z art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym nauka jest obowiązkowa do 18. roku życia.

Poczynając od roku szkolnego 2012/2013 proponuje się stopniowe wygaszenie funkcjonujących liceów profilowanych, uzupełniających liceów ogólnokształcących i techników uzupełniających, poprzez odstąpienie od rekrutacji do klasy pierwszej, z równoczesnym zagwarantowaniem możliwości ukończenia szkoły uczniom (słuchaczom) klas drugich i trzecich. Wygaszanie technikum uzupełniającego dla dorosłych rozpocznie się od roku szkolnego 2013/2014, aby absolwentom zasadniczych szkół zawodowych zagwarantować możliwość podwyższania kwalifikacji zawodowych także w sytuacji wystąpienia koniecznych dostosowań w przygotowaniu oferty kształcenia zawodowego na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

W terminie od 1 dnia września 2012 r. do 31 sierpnia 2015 r. organy prowadzące dotychczasowe licea profilowane dla dorosłych, uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych, uzupełniające licea ogólnokształcące dla młodzieży, technika uzupełniające dla młodzieży, technika uzupełniające dla dorosłych, technika dla dorosłych i zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych będą mogły przekształcić je w licea ogólnokształcące dla dorosłych. W nowo utworzonych szkołach będą prowadzone klasy dotychczasowych szkół – aż do czasu ukończenia cyklu kształcenia. Dzięki temu uczniowie dotychczasowych szkół będą mieli zagwarantowaną możliwość ich ukończenia.

Liceum ogólnokształcące dla dorosłych nie jest nowym typem szkoły. Może ono jednak zostać powołane na bazie aktualnych liceów profilowanych dla dorosłych, uzupełniających liceów ogólnokształcących dla dorosłych, uzupełniających liceów ogólnokształcących dla młodzieży, techników uzupełniających dla młodzieży, techników uzupełniających dla dorosłych. W liceum ogólnokształcącym dla dorosłych będą mogli kontynuować naukę absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (z możliwością przyjmowania od razu do klasy drugiej tego liceum). Stworzona zostanie także możliwość uzupełniania wykształcenia zawodowego do poziomu technika na zawodowych kursach kwalifikacyjnych oraz przystąpienia do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i uzyskania tytułu technika.

Podniesieniu poziomu kształcenia zawodowego i zbliżeniu go do rynku pracy sprzyja konsolidacja edukacji zawodowej i ustawicznej w centrach kształcenia zawodowego i ustawicznego, tworzonych poprzez łączenie szkół prowadzących kształcenie zawodowe i placówek kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego lub ośrodków doksztalcania i doskonalenia zawodowego oraz szkół dla dorosłych. W myśl projektowanych rozwiązań organy prowadzące będą mogły tworzyć centra kształcenia zawodowego i ustawicznego. W skład centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego powinna wchodzić co najmniej jedna szkoła prowadząca kształcenie zawodowe. Centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego powinno prowadzić kwalifikacyjne kursy zawodowe oraz podejmować działania w zakresie poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej.

W skład centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego będą mogły wchodzić:

- szkoły zawodowe dla młodzieży (technikum i/lub zasadnicza szkoła zawodowa) i/lub szkoły policealne prowadzące kwalifikacyjne kursy zawodowe kwalifikacyjne w zawodach, w których kształcą,
- szkoły dla dorosłych (szkoła podstawowa i/lub gimnazjum i/lub liceum ogólnokształcące),
- centrum kształcenia ustawicznego oferujące kształcenie w formach pozaszkolnych we współpracy z urzędami pracy w zakresie szkolenia osób zarejestrowanych w tych urzędach i pracodawcami w zakresie kształcenia ustawicznego pracowników;
- centrum kształcenia praktycznego prowadzące zajęcia praktyczne dla uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe oraz zajęcia uzupełniające z zakresu praktycznej nauki zawodu dla młodocianych pracowników;
- ośrodek dokształcania i doskonalenia zawodowego prowadzący dokształcanie teoretyczne młodocianych pracowników.

Konsolidacja zasobów edukacyjnych oraz silniejsze powiązanie szkolnictwa zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym poprzez współpracę w ramach centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego z urzędami pracy i pracodawcami gwarantuje realizację głównego celu modernizacji kształcenia zawodowego i ustawicznego, jakim jest podniesienie poziomu przygotowania absolwentów szkół i placówek do funkcjonowania na rynku pracy.

Łączenie młodzieżowych techników i szkół zasadniczych, a także szkół policealnych z kształceniem dorosłych zapewnia optymalne wykorzystanie kadr i bazy technodydaktycznej kształcenia zawodowego. Nowoczesne centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego oferujące możliwość szybkiego i efektywnego przygotowania zarówno do egzaminu maturalnego, jak i zdobycia kwalifikacji zawodowych, może stać się atrakcyjną instytucją edukacyjną dającą możliwość uzyskania poszukiwanego na rynku wykształcenia.

Proponowane zmiany dotyczą art. 9 ust. 1 pkt 3 i art.62b ustawy o systemie oświaty

6.3.4. Uelastycznienie systemu potwierdzania kwalifikacji zawodowych i otwarcie go na efekty kształcenia w formach pozaszkolnych

Regionalne ośrodki jakości edukacji będą przeprowadzały egzaminy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie dla osób:

- a) które są uczniami szkół ponadgimnazjalnych, prowadzących kształcenie zawodowe, lub
- b) ukończyły kwalifikacyjne kursy zawodowe, lub
- c) ukończyły 18 lat i nie uzyskały dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w innym trybie.

W nowym systemie egzaminacyjnym, w obszarze kształcenia zawodowego, będą organizowane egzaminy potwierdzające poszczególne kwalifikacje wyodrębnione w zawodach oraz egzaminy potwierdzające kwalifikacje w tych zawodach, których specyfika nie pozwoli na wyodrębnienie poszczególnych kwalifikacji.

Uczniowie (słuchacze) szkół prowadzących kształcenie zawodowe w trakcie nauki w szkole będą mogli uzyskiwać certyfikaty potwierdzające poszczególne kwalifikacje

w zawodzie, po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie. Po ukończeniu szkoły i zdobyciu certyfikatów potwierdzających wszystkie kwalifikacje w zawodzie będą mogli otrzymać dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe wraz z suplementem opisującym nabytą wiedzę, umiejętności i kompetencje, wydawane przez regionalne ośrodki jakości edukacji.

Nabywanie tytułów zawodowych będzie, tak jak dotychczas, warunkowane poziomem posiadanego wykształcenia. Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe będzie mogła otrzymać osoba, która zda egzaminy z zakresu wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie oraz posiada poziom wykształcenia wymagany dla danego zawodu.

Proponuje się także odstąpienie od egzaminów kwalifikacyjnych na tytuł zawodowy odpowiadający nazwie zawodu występującego w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego oraz na tytuł zawodowy mistrza w tym zawodzie, przeprowadzanych obecnie przez komisje egzaminacyjne powoływane przez kuratora oświaty. Działanie takie ma na celu uporządkowanie obszaru rozpoznawania i potwierdzania kwalifikacji zawodowych oraz ujednoczenie zaświadczeń i dyplomów państwowych określających uzyskane kwalifikacje, odpowiednio do założeń Europejskich Ram Kwalifikacji oraz budowanego systemu Krajowych Ram Kwalifikacji.

Osoby dorosłe spełniające wymogi warunkujące obecnie przystąpienie do egzaminu na tytuł zawodowy odpowiadający nazwie zawodu występującego w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, tj. posiadające wymagane doświadczenie zawodowe w tym zawodzie będą mogły uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie.

Osoby dorosłe będą mogły również, jak dotychczas, przystąpić do egzaminów kwalifikacyjnych na tytuły czeladnika lub mistrza w zawodach występujących w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego oraz w klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy, przed komisjami egzaminacyjnymi izb rzemieślniczych.

Istniejące w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy państwowe komisje egzaminacyjne powołane przez kuratorów oświaty do przeprowadzania egzaminów kwalifikacyjnych umożliwiających uzyskanie tytułów zawodowych przeprowadzają te egzaminy do 31 grudnia 2012 r. na zasadach określonych w przepisach wydanych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania na podstawie art. 68c w brzmieniu dotychczasowym dla osób, które rozpoczęły zdawanie tych egzaminów lub złożyły stosowny wniosek przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Proponowane zmiany dotyczą art. 3 pkt 25, art. 9a, 10 ust.3 i art. 68c ustawy o systemie oświaty

6.3.5. Włączenie szkół prowadzących kształcenie zawodowe w system kształcenia ustawicznego

Katalog pozaszkolnych form kształcenia, określony przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, w drodze rozporządzenia, na podstawie upoważnienia zawartego w art. 68c ustawy o systemie oświaty, proponuje się rozszerzyć o nową formę, tj. kwalifikacyjny kurs zawodowy. Będzie to kurs realizowany w oparciu

o podstawę programową kształcenia w danym zawodzie, którego ukończenie umożliwi przystąpienie do egzaminu potwierdzającego określoną kwalifikację w tym zawodzie. Program nauczania kursu będzie realizowany w wymiarze nie niższym niż minimalna liczba godzin określoną w podstawie programowej kształcenia w zawodzie w zakresie danej kwalifikacji.

Kwalifikacyjne kursy zawodowe będą organizowane przez szkoły prowadzące kształcenie zawodowe, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, centra i ośrodki działające na podstawie art. 14 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.⁹⁾) oraz osoby prawne i fizyczne prowadzące działalność oświatową, o której mowa w art. 83a ust. 2.

Osoby, które ukończą taki kurs, będą mogły przystąpić do egzaminu potwierdzającego daną kwalifikację w zawodzie, organizowanego przez regionalne ośrodki jakości edukacji.

Rozwój i zróżnicowanie form kształcenia ustawicznego stanowi istotny element działań mających na celu dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy oraz ułatwienie dostępu do edukacji zawodowej dla osób dorosłych, zwłaszcza w zakresie przekwalifikowania i wyposażenia w konkretne umiejętności zawodowe, zgodnie z potrzebami pracodawców. Kwalifikacyjne kursy zawodowe realizowane przez szkoły prowadzące kształcenie zawodowe umożliwią nabycie kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Tym samym utworzona zostaje nowa ścieżka uzyskania kwalifikacji zawodowych, alternatywna w stosunku do obecnie istniejącej w systemie szkolnym. Proponowane rozwiązanie spowoduje wzrost dostępności kształcenia ustawicznego rozumianego jako uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny. Zwiększy się bowiem liczba podmiotów działających w tym systemie oraz form kształcenia ustawicznego: do jednostek organizacyjnych oferujących możliwość kształcenia w formach pozaszkolnych¹⁰ dołączą szkoły realizujące kształcenie zawodowe, które zaoferują nową formę kształcenia ustawicznego – kwalifikacyjny kurs zawodowy .

W tym celu poszerzono również katalog podmiotów uprawnionych do uzyskania akredytacji o centra i ośrodki działające na podstawie art. 14 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.¹¹⁾).

---

⁹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, Nr 70, poz. 416, Nr 134, poz. 850, Nr 171, poz. 1056, Nr 216, poz. 1367 i Nr 237, poz. 1654, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 69, poz. 595, Nr 91, poz. 742, Nr 97, poz. 800, Nr 115, poz. 964, Nr 125, poz. 1035, Nr 127, poz. 1052, Nr 161, poz. 1278 i Nr 219, poz. 1706 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146, Nr 81, poz. 531, Nr 238, poz. 1578, Nr 239, poz. 1593 i Nr 254, poz. 1700.

¹⁰ Publiczne i niepubliczne: placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego

¹¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, Nr 70, poz. 416, Nr 134, poz. 850, Nr 171, poz. 1056, Nr 216, poz. 1367 i Nr 237, poz. 1654, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 69, poz. 595, Nr 91, poz. 742, Nr 97, poz. 800, Nr 115, poz. 964, Nr 125, poz. 1035, Nr 127, poz. 1052, Nr 161, poz. 1278 i Nr 219, poz. 1706 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146, Nr 81, poz. 531, Nr 238, poz. 1578, Nr 239, poz. 1593 i Nr 254, poz. 1700.

Wysokość środków na prowadzenie kwalifikacyjnego kursu zawodowego zostanie uwzględniona w kwocie subwencji oświatowej i wyliczona na podstawie planowanej liczby uczestników kursu wykazanej w Systemie Informacji Oświatowej według stanu na 30 września roku poprzedzającego rok, dla którego naliczana jest subwencja, z uwzględnieniem właściwej wagi.

Podstawą wyliczania wysokości środków w części oświatowej subwencji ogólnej na prowadzenie zawodowych kursów kwalifikacyjnych przez szkoły publiczne, dla których organem prowadzącym są jednostki samorządu terytorialnego, gromadzone w Systemie Informacji Oświatowej wg stanu na 30 września roku poprzedzającego rok budżetowy, dla którego naliczana jest subwencja, będą informacje o planowanej liczbie uczestników kursu w roku, dla którego naliczana jest subwencja.

Przedstawione powyżej zasady podziału części oświatowej subwencji ogólnej pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego zostaną określone w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Źródłem finansowania kwalifikacyjnych kursów zawodowych mogą być także:

- opłaty wnoszone przez uczestników (w przypadku uczestników, którzy nie zostaną objęci subwencją),
- opłaty wnoszone przez pracodawców w przypadku kursów organizowanych na ich zamówienie,
- środki pochodzące z Funduszu Pracy, EFS lub programów UE - w przypadku zawodowych kursów kwalifikacyjnych organizowanych na zamówienie PUP.

Proponowane zmiany dotyczą art. 68b i art. 68c ustawy o systemie oświaty

Proponuje się również zmiany finansowania niepublicznych szkół policealnych. W opinii przedstawicieli samorządów powiatowych, obowiązujące obecnie zasady dotowania niepublicznych szkół policealnych mimo możliwości kontroli prawidłowości wykorzystania tych dotacji, są źródłem wielu nadużyć – obecność na listach słuchaczy „martwych dusz” - osób, które w ogóle nie uczestniczą w zajęciach, równoległa obecność na listach słuchaczy w kilku różnych szkołach tej samej osoby, która z racji rozkładu zajęć w tych szkołach nie mogła fizycznie uczestniczyć w zajęciach. Wydaje się zatem zasadne wprowadzenie takich mechanizmów dotowania tych szkół, które uwzględniałyby osiągnięte przez nie efekty kształcenia i jednocześnie promowałyby te szkoły, które osiągają najlepsze wyniki. Stąd propozycja, by niepubliczne szkoły policealne otrzymywały dotację w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na jednego słuchacza szkoły policealnej w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, ale po spełnieniu warunku efektywności kształcenia.

Obecnie niepubliczne szkoły, w których nie jest realizowany obowiązek szkolny lub obowiązek nauki, otrzymują z budżetu odpowiedniej jednostki samorządu terytorialnego dotację na każdego ucznia w wysokości nie niższej niż 50 procent ustalonych w budżecie odpowiednio danej gminy lub powiatu wydatków bieżących ponoszonych w szkołach publicznych tego samego typu i rodzaju w przeliczeniu na jednego ucznia, pod warunkiem, że osoba prowadząca niepubliczną szkołę poda organowi właściwemu do udzielania dotacji planowaną liczbę uczniów nie później niż do dnia 30 września roku poprzedzającego rok udzielania dotacji. W przypadku braku

na terenie gminy lub powiatu szkoły publicznej danego typu i rodzaju podstawą do ustalenia wysokości dotacji są wydatki bieżące ponoszone przez najbliższą gminę lub powiat na prowadzenie szkoły publicznej danego typu lub rodzaju. Dotacje te są przekazywane w 12 częściach w terminie do ostatniego dnia każdego miesiąca na rachunek bankowy szkoły.

Proponuje się, by niepubliczne szkoły policealne otrzymywały na każdego ucznia, który zdał egzamin potwierdzający kwalifikacje w danym zawodzie, jednorazowo dotację w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na cały cykl kształcenia na jednego ucznia szkoły policealnej w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, jeżeli osoba prowadząca szkołę:

- 1) poda organowi właściwemu do udzielania dotacji nie później niż do 30 września roku poprzedzającego rok udzielania dotacji, planowaną liczbę osób, które przystąpią do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie w roku udzielania dotacji
- 2) udokumentuje uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie przez słuchaczy w terminie 30 dni od daty ogłoszenia wyników przez regionalny ośrodek jakości edukacji.

Dotacja wypłacana będzie w terminie 30 dni od złożenia przez osobę prowadzącą szkołę dokumentów potwierdzających uzyskanie przez słuchaczy dyplomów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie.

Środki na wypłatę dotacji będą uwzględnione w części oświatowej subwencji ogólnej. Podstawą wyliczenia wysokości części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego na wypłatę tych dotacji byłyby gromadzone w Systemie Informacji Oświatowej wg stanu na 30 września roku poprzedzającego rok udzielania dotacji informacje o planowanej liczbie osób, które przystąpią do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie w roku budżetowym, w którym zostanie udzielona dotacja. Od roku budżetowego następującego po roku, w którym po raz pierwszy uwzględnione zostało planowanie liczby osób przystępujących do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, wysokość części oświatowej subwencji ogólnej przekazywanej odpowiedniej jednostce samorządu terytorialnego byłaby naliczana w oparciu o planowaną liczbę osób, które przystąpią do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie w roku, dla którego naliczana jest subwencja, pomniejszoną o liczbę osób, które ww. egzaminu nie zdały w roku budżetowym poprzedzającym rok, dla którego naliczana jest subwencja.

Powyższe zasady podziału części oświatowej subwencji ogólnej pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego zostaną określone w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Proponowane zmiany dotyczą art. 90 ust. 9 ustawy o systemie oświaty.

Kwalifikacyjne kursy zawodowe są nową formą kształcenia zawodowego, wymagają zatem także nowych mechanizmów finansowania. Niepubliczne szkoły ponadgimnazjalne o uprawnieniach szkół publicznych, które prowadzą kwalifikacyjne, kursy zawodowe, oraz prowadzące takie kursy szkoły publiczne prowadzone przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego, otrzymają z budżetu powiatu dotację na każdego uczestnika, który zdał egzamin potwierdzający daną kwalifikację,

w wysokości nie niższej niż 50% kwoty przewidzianej na jednego uczestnika kursu w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, jeżeli osoba prawna lub fizyczna prowadząca szkołę:

- 1) poda organowi właściwemu do udzielania dotacji planowaną liczbę uczestników kursu nie później niż do 30 września roku poprzedzającego rok udzielania dotacji,
- 2) udokumentuje zdanie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie przez uczestników kursu w terminie 30 dni od daty ogłoszenia wyników przez regionalny ośrodek jakości edukacji.

Dotacja wypłacana będzie po zakończeniu kwalifikacyjnego kursu zawodowego, w terminie 30 dni od złożenia przez osobę prawną lub fizyczną prowadzącą szkołę dokumentów potwierdzających zdanie przez uczestników kursu egzaminu potwierdzającego kwalifikację w zawodzie.

Środki na wypłatę dotacji pochodzić będą z części oświatowej subwencji ogólnej. Wysokość środków na prowadzenie kwalifikacyjnego kursu zawodowego zostanie wyliczona na podstawie planowanej liczby uczestników tego kursu wykazanej w Systemie Informacji Oświatowej wg stanu na 30 września roku poprzedzającego rok, dla którego naliczana jest subwencja, z uwzględnieniem właściwej wagi. Od roku budżetowego następującego po roku, w którym po raz pierwszy uwzględnione zostało planowanie liczby uczestników kwalifikacyjnego kursu kwalifikacyjnego, wysokość części oświatowej subwencji ogólnej przekazywanej odpowiedniej jednostce samorządu terytorialnego byłaby naliczana w oparciu o planowaną liczbę uczestników kursu w roku, dla którego naliczana jest subwencja, pomniejszoną o liczbę uczestników kursu, którzy nie zdali egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w roku budżetowym poprzedzającym rok, dla którego naliczana jest subwencja.

Proponowane zmiany dotyczą art. 80 ust.8 i 90 ust.10 ustawy o systemie oświaty.

Wszystkie zmiany dotyczące kształcenia zawodowego wchodzi w życie z dniem 1 września 2012.

VII. Zmiany w obszarze oświaty polskiej za granicą

7.1. Aktualny stan prawny

Zagadnienia, których uregulowanie zaproponowano w obecnej nowelizacji, dotychczas w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) nie były regulowane albo regulowały je akty niższego rzędu.

W ustawie o systemie oświaty spraw kształcenia obywateli polskich za granicą dotyczą:

- art. 5 ust. 3b pkt 1 lit. a, zgodnie z którym minister właściwy do spraw oświaty i wychowania zakłada i prowadzi szkoły, zespoły szkół oraz szkolne punkty konsultacyjne przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urządach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej w celu kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą;
- art. 22 ust. 1 pkt 3, 3a i 4 oraz ust. 1a, zawierający upoważnienie dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia, w drodze rozporządzenia, organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą, warunków i sposobu wspomagania wśród Polonii i

Polaków zamieszkałych za granicą oraz dzieci pracowników migrujących nauczania języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej oraz innych przedmiotów nauczanych w języku polskim w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw lub nauczanych w innych formach przez organizację społeczne zarejestrowane za granicą, a także zakresu i warunków przyznawania świadczeń przysługujących nauczycielom polskim skierowanym lub delegowanym do pracy za granicą w wymienionych wyżej celach;

- art. 94 ust. 1 określający, że kształcenie uczniów oraz doskonalenie nauczycieli może odbywać się za granicą, na podstawie umów międzynarodowych, porozumień o współpracy bezpośredniej zawieranych przez szkoły, organy prowadzące szkoły, jednostki samorządu terytorialnego, organy administracji rządowej, zakłady kształcenia nauczycieli i placówki doskonalenia, programów edukacyjnych Unii Europejskiej lub na zaproszenie podmiotów zagranicznych;

- art. 94 ust. 1a przewidujący zaliczanie okresu doskonalenia za granicą do okresu zatrudnienia nauczyciela w kraju, od którego zależą uprawnienia pracownicze;

- art. 94 ust. 2 upoważniający ministra właściwego ds. oświaty i wychowania do wydania rozporządzenia w sprawie kierowania uczniów w celu kształcenia i nauczycieli w celu doskonalenia za granicę. Na podstawie tego upoważnienia zostało wydane zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 listopada 1992 r. w sprawie zasad i warunków kierowania za granicę uczniów w celu kształcenia i nauczycieli w celu doskonalenia (M.P. Nr 37, poz. 275).

Na podstawie upoważnień zawartych w art. 22 ust. 1 pkt 3, 3a i 4 ustawy o systemie oświaty Minister Edukacji Narodowej wydał rozporządzenia:

- z dnia 29 grudnia 2010 r. w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą (Dz. U. Nr 170, poz. 1143, z późn. zm.),

- z dnia 24 września 2009 r. w sprawie warunków i sposobu wspomagania nauczania języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą oraz dzieci pracowników migrujących (Dz. U. Nr 164, poz. 1306),

- z dnia 24 września 2009 r. w sprawie zakresu i warunkach przyznawania świadczeń przysługujących nauczycielom polskim skierowanym lub delegowanym do pracy za granicą (Dz. U. Nr 164, poz. 1307).

Natomiast na podstawie art. 94 ust. 2 ustawy o systemie oświaty zostało wydane zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 listopada 1992 r. w sprawie zasad i warunków kierowania za granicę uczniów w celu kształcenia i nauczycieli w celu doskonalenia (MP Nr 37, poz. 275).

W obszarze, którego dotyczą projektowane zmiany, należy także uwzględnić obowiązujące przepisy prawa międzynarodowego i prawa Unii Europejskiej, w szczególności:

- Konwencję o Prawach Dziecka przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, z późn. zm.), która gwarantuje każdemu dziecku, niezależnie od kraju pobytu, bezpłatne nauczanie na poziomie podstawowym,

- Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych, sporządzoną w Strasburgu dnia 1 lutego 1995 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 22, poz. 209),

- Dyrektywę Rady 77/486/EWG z dnia 25 lipca 1977 w sprawie kształcenia dzieci pracowników migrujących (Dz. U. UE. L. 1977.199.32), umożliwiającą ubieganie się o nauczanie języka ojczystego dzieci pracowników migrujących w lokalnej szkole.

7.2. Potrzeba i cel uchwalenia projektowanych zmian

Z uwagi na zwiększoną w ostatnich latach mobilność młodych Polaków (spowodowaną przede wszystkim poszerzeniem się wspólnego rynku pracy w ramach UE) istnieje konieczność kompleksowego uregulowania zasad wspierania różnych form nauczania języka polskiego i wiedzy o Polsce poza granicami kraju, a także stworzenia nowych rozwiązań prawnych w tym obszarze. Należy podkreślić, że szkolnictwo polskie za granicą ma obecnie za zadanie nie tylko nauczanie języka polskiego w celu podtrzymywania tożsamości narodowej Polaków i pogłębiania związków z polskim dziedzictwem kulturowym, ale także pomoc uczniom w adaptacji do nauki w nowych warunkach podczas pobytu na emigracji oraz ułatwienie ewentualnego powrotu do polskiej szkoły. Oczekuje się, że polska szkoła za granicą ma być swoistą filią polskiego systemu edukacji, tak aby mogła zniwelować występujące różnice programowe, zwłaszcza w zakresie tzw. przedmiotów ojczystych, ale nie tylko, bowiem w wielu krajach wśród polskich rodziców panuje głębokie przekonanie o wyższym poziomie nauczania w polskiej szkole, o większych wymaganiach w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych.

Rosnące i wciąż niezaspokojone są oczekiwania osób przebywających za granicą, że ich dzieciom zostanie zapewniony równy dostęp do jednolitego standardu edukacji uzupełniającej w języku polskim, której ukończenie zostanie poświadczone urzędowo wydanym świadectwem, uznawanym przez polski system edukacji. Należy zauważyć, że brak elastycznego i powszechnie dostępnego systemu wsparcia dla uczniów polskich za granicą powoduje, że obecnie (wg szacunków polonijnych działaczy oświatowych, jak i nauczycieli ze szkół polskich za granicą) zaledwie 10-15% polskich uczniów przebywających za granicą uczęszcza do szkoły polskiej czy polonijnej w kraju zamieszkania. Tak niski wskaźnik nie oznacza wyłącznie słabego zaangażowania rodziców w edukację polskojęzyczną ich dzieci, ale często wynika z ich niewiedzy o możliwościach dalszego kształcenia w języku polskim, ze słabej organizacji lub braku szkolnictwa polonijnego. W ostatnich latach pojawiły się bowiem liczne społeczności emigrantów z Polski w krajach, w których dotychczas nie istniały środowiska polonijne lub nie prowadziły one w ogóle szkolnictwa polonijnego (np. Irlandia, Islandia, Norwegia, Finlandia). Aby przeciwdziałać negatywnym skutkom takiego stanu rzeczy należy stworzyć podstawy prawne, które skutecznie odpowiedzą na oczekiwania Polaków przebywających za granicą i wesprą wysiłki rodziców tworzących nowe szkoły polskie. Od ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oczekuje się opracowania standardu edukacyjnego dla społecznie działających szkół polskich za granicą oraz sprawowania nadzoru merytorycznego nad prowadzonym tam nauczaniem. Obecnie we wszystkich szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych prowadzonych przez Ministra Edukacji Narodowej uczy się łącznie ok. 14 tys. uczniów. Z informacji przekazywanych przez osoby kierujące szkołami, jak i uzyskiwanych w polskich urzędach konsularnych wynika, że gdyby istniały odpowiednie warunki organizacyjne i finansowe, liczba uczniów w istniejących już szkołach mogłaby wzrosnąć nawet o 50%. Według szacunków Ministerstwa Edukacji Narodowej, w szkołach polonijnych pozostających poza polskim systemem edukacji języka polskiego uczy się co najmniej 90 tys. uczniów.

Równocześnie z inicjatywy rodziców (i na ich koszt) za granicą powstają nowe polskie szkoły, które oczekują od polskich władz oświatowych wsparcia merytorycznego dla swojej działalności. W obecnym stanie prawnym nie ma przepisów umożliwiających sprawowanie nadzoru nad funkcjonowaniem takich szkół, w tym nad kwalifikacjami zatrudnionych tam nauczycieli, ani określanie programów nauczania dla kształcenia prowadzonego przez te szkoły. Nie ma też podstawy prawnej do przyznania szkołom polonijnym działającym społecznie prawa do wydawania świadectw będących dokumentami urzędowymi.

Założenia projektowanej nowelizacji ustawy o systemie oświaty przewidują, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, oprócz zadań związanych z prowadzeniem za granicą dotychczasowych szkół i szkolnych punktów konsultacyjnych (przekształconych w polskie szkoły uzupełniające), będzie też mógł (stosownie do konkretnych potrzeb i możliwości) wspierać i nadzorować polskie szkoły za granicą, zakładane w różnych formach przez osoby fizyczne lub prawne i prowadzące naukę języka polskiego i wiedzy o Polsce. Celem planowanych zmian jest stworzenie ogólnodostępnego, efektywnego i nowoczesnego systemu wsparcia oświaty polskojęzycznej poza granicami kraju, uwzględniającego specyficzne potrzeby Polaków zamieszkałych w poszczególnych krajach, pomagającego w zachowaniu ich tożsamości narodowej i umożliwiającego polskim uczniom powracającym do kraju adaptację lub readaptację do systemu oświaty w Polsce. Budowa takiego systemu będzie możliwa pod warunkiem pełnego skoordynowania wykonywania zadań w tym obszarze, a także zastosowania specjalnie opracowanych narzędzi edukacyjnych (e-learning), wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjne do nauczania za granicą. Realizację tego celu ułatwi koncentracja zadań na rzecz oświaty polskiej za granicą w jednej jednostce podległej Ministrowi Edukacji Narodowej – Ośrodku Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą.

7.3. Charakterystyka rozwiązań szczegółowych

W projektowanej ustawie proponuje się:

7.3.1. Umożliwienie ministrowi właściwemu ds. oświaty i wychowania zakładania i prowadzenia w celu kształcenia dzieci obywateli polskich przebywających za granicą

- a) polskich szkół uzupełniających przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych
- b) szkół na terenie kraju prowadzących kształcenie na odległość
- c) ośrodków polskiej edukacji przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej.

W celu systemowego uporządkowania struktury szkolnictwa w języku polskim za granicą wprowadzona zostaje jednolita nazwa: „polskie szkoły uzupełniające” dla placówek prowadzących nauczanie języka polskiego i wiedzy o Polsce zgodnie z ramami programowymi kształcenia uzupełniającego określonymi odrębnymi przepisami.

Ponadto duża liczba uczniów polskich mieszkających za granicą nie ma możliwości kształcenia w języku polskim ze względu na brak dostępu do uzupełniających szkół stacjonarnych. Wynika to z ich niewystarczającej liczby, a także dużego rozszania Polaków w świecie. Równocześnie zwiększa się liczba uczniów stale podróżujących

lub wyjeżdżających z kraju na krótko przed ukończeniem gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej bez wystarczającej znajomości języka kraju pobytu, aby z sukcesem kontynuować naukę w szkole działającej w obcym systemie oświaty. Sytuacja ta powoduje wzrost zainteresowania ramowym kształceniem na odległość. W Ośrodku Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą prowadzone są konsultacje na odległość w czasie rzeczywistym, ułatwiające uczniom przygotowanie się do egzaminów klasyfikacyjnych. Dzięki temu rozwiązaniu nauczyciel z Polski może wspierać ucznia w procesie samokształcenia, a także na bieżąco monitorować jego postępy w nauce. Planowana jest także organizacja egzaminów klasyfikacyjnych online przy użyciu najnowszych technologii informacyjnych gwarantujących ich pełne bezpieczeństwo i zachowanie zgodności z procedurami kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 64 ustawy.

W wypadku kształcenia w zakresie ramowego planu nauczania (zarówno stacjonarnego, jak i na odległość) dopuszczona zostanie możliwość wyłączenia nauczania i egzaminowania z niektórych przedmiotów, np. wychowania fizycznego czy zajęć plastycznych.

Ośrodek polskiej edukacji będzie placówką metodyczną, mającą siedzibę za granicą, wspierającą nauczanie języka polskiego i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim oraz tworzącą warunki do organizacji egzaminów, o których mowa w art. 11a ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999, z późn. zm.). Placówka ta będzie także prowadzić wsparcie metodyczne dla nauczycieli polskich szkół uzupełniających, a także dla nauczycieli prowadzących nauczanie języka polskiego i innych przedmiotów w języku polskim przez zarejestrowane za granicą organizacje społeczne oraz w szkołach w zagranicznym systemie oświaty; będzie też gromadzić i udostępniać nauczycielom zasoby dydaktyczne, działając na rzecz promocji języka polskiego.

7.3.2. Stworzenie możliwości zakładania niepublicznych polskich szkół uzupełniających i niepublicznych ośrodków polskiej edukacji, prowadzenie ich rejestru oraz sprawowanie wobec niepublicznych polskich szkół uzupełniających elementów nadzoru pedagogicznego

W celu rozszerzenia możliwości kształcenia w języku polskim za granicą – zgodnie ze standardem opracowanym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej – proponuje się nadanie szkołom działającym społecznie poza granicami kraju uprawnień do wydawania świadectw kształcenia uzupełniającego. Stworzony zostanie za granicą system – na wzór systemu oświaty w Polsce – gdzie różne podmioty prowadzą nauczanie, niemniej wg jednolitego standardu, co do wymagań programowych i kwalifikacji kadry pedagogicznej. Niepubliczny ośrodek polskiej edukacji pełnić będzie te same funkcje co ośrodek prowadzony przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Podmiot, który zechce uzyskać status niepublicznej polskiej szkoły uzupełniającej lub niepublicznego ośrodka polskiej edukacji, jeśli ma siedzibę za granicą będzie mógł złożyć, za pośrednictwem właściwego terytorialnie polskiego konsulatu i po uzyskaniu jego pozytywnej opinii, odpowiedni wniosek do Ministra Edukacji Narodowej i po spełnieniu określonych wymagań, zostanie wpisany do ewidencji prowadzonej przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą. Natomiast jeśli podmiot wnioskujący o wpis do ewidencji będzie miał siedzibę na

terenie kraju wniosek składany będzie bezpośrednio do Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą. Wpis dokonywany będzie na okres trzech lat.

7.3.3. Określenie ram programowych kształcenia uzupełniającego za granicą, będących jednocześnie obowiązkowym komponentem treści nauczania w oddziałach międzynarodowych w Polsce

Ramy programowe kształcenia uzupełniającego wydane w formie rozporządzenia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania na podstawie upoważnienia ustawowego stworzą jednolity standard edukacyjny dla polskich szkół uzupełniających za granicą. Tym samym zrównają pod względem wymagań programowych nauczanie prowadzone przez publiczne i niepubliczne polskie szkoły uzupełniające za granicą. Ramy te zostaną określone w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego w zakresie treści kształcenia z języka polskiego oraz części historii i geografii dotyczącej Polski.

Proponuje się, aby uczniowie oddziału międzynarodowego pobierający naukę według programu ustalonego przez inną niż polska instytucję edukacyjną, uzupełniali naukę w zakresie języka polskiego i wiedzy o Polsce zgodnie ze wspomnianymi ramami programowymi kształcenia uzupełniającego. Pozwoli to na lepszą integrację obcokrajowców w lokalnych środowiskach oraz poznanie nie tylko języka, ale i elementów wiedzy o społeczeństwie, geografii i historii Polski. Obecnie obcokrajowcy uczący się w oddziałach międzynarodowych mają prawo do nauczania wyłącznie języka polskiego jako języka obcego. W przypadku obywateli polskich nauczanie zgodnie z wspomnianymi ramami programowymi umożliwi przejście, na każdym etapie kształcenia, do kształcenia realizowanego zgodnie z programami nauczania, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4 lit. a.

7.3.4. Stworzenie niepublicznej polskiej szkole uzupełniającej możliwości wydawania świadectw o ukończeniu nauki w danym roku szkolnym

Proponowana zmiana jest konsekwencją zmiany w pkt. 3.

Zgodnie z postulatami środowisk polonijnych w sprawie umożliwienia polonijnym szkołom społecznym wydawania świadectw szkolnych, takich samych jak w szkołach przy polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych, proponuje się połączyć realizację tego postulatu z podniesieniem jakości nauczania we wszystkich polskich szkołach za granicą przez wprowadzenie uprawnienia do wydawania świadectw ustalonych dla publicznych szkół uzupełniających wyłącznie przez szkoły, które zostaną zarejestrowane w Ośrodku Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą.

7.3.5. Ustalenie odrębnych zasad oceniania i klasyfikowania w polskich szkołach uzupełniających za granicą

Z uwagi na specyfikę organizacji kształcenia za granicą konieczne są odrębne uregulowania w zakresie oceniania i klasyfikowania uczniów w polskich szkołach uzupełniających za granicą. Świadectwa tych szkół nie mają charakteru świadectw klasyfikacyjnych, posiadają walor informacyjny, ale i honorowy. Dla uczniów i rodziców są elementem polskiej tożsamości za granicą. Dla dyrektorów szkół w Polsce są rozpoznawalne jako dokument urzędowy.

7.4. Zmiana upoważnień do wydania przepisów wykonawczych

W związku z wprowadzonymi zmianami konieczne jest wprowadzenie do ustawy nowego upoważnienia dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do wydania upoważnień:

- w sprawie określenia ram programowych kształcenia uzupełniającego w zakresie języka polskiego i wiedzy o Polsce,
- w sprawie regulaminu konkursu na stanowisko dyrektora Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą oraz trybu pracy komisji konkursowej.

Jednocześnie wskazana będzie zmiana dotychczasowych upoważnienia do wydania przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania rozporządzeń:

- w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich przebywających za granicą,

Ponadto proponuje się uchylenie upoważnienia ustawowego do wydania przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania rozporządzenia w sprawie warunków kierowania za granicę uczniów w celu kształcenia oraz nauczycieli w celu doskonalenia. Obecne przepisy przewidują rozwiązania organizacyjne umożliwiające korzystanie z możliwości kształcenia oraz doskonalenia za granicą bez konieczności dodatkowych regulacji ustawowych.

Szczególnie ważne będą zmiany w zakresie poniższych upoważnień:

7.4.1. Zmiana upoważnienia ustawowego do wydania przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania rozporządzenia w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą

Biorąc pod uwagę wymogi zawarte w art. 92 ust. 1 Konstytucji RP, treść przepisu art. 22 ust. 1 pkt 3 upoważniającego do wydania rozporządzenia uzupełniono o szczegółowe wytyczne co do treści aktu wykonawczego. Upoważnienie powinno ponadto uwzględniać utworzenie specjalistycznej jednostki podległej ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, która będzie koordynować nauczanie dzieci obywateli polskich za granicą oraz pełnić funkcję specjalistycznej jednostki nadzoru. Nowe rozporządzenie powinno uwzględniać zmienione warunki kształcenia za granicą i istotnie zwiększoną liczbę Polaków przebywających za granicą.

Rozporządzenie będzie regulować w szczególności organizację kształcenia dzieci obywateli polskich za granicą, uwzględniać postulaty integracji tych dzieci z lokalnymi środowiskami, precyzować zadania polskich szkół za granicą oraz polskich szkół uzupełniających za granicą, w tym warunki i tryb przyjmowania uczniów do tych szkół oraz sposób ich oceniania, określać zadania związane ze sprawowaniem nadzoru pedagogicznego nad dyrektorami polskich szkół za granicą i polskich szkół uzupełniających, określać zasady tworzenia i udostępniania materiałów dla polskich szkół za granicą, polskich szkół uzupełniających.

7.4.2. Uchylenie upoważnienia ustawowego do wydania przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania rozporządzenia w sprawie warunków kierowania za granicę uczniów w celu kształcenia oraz nauczycieli w celu doskonalenia.

Uznaje się za zasadne zdecentralizowanie kierowania uczniów i nauczycieli za granicę. Ustawa o systemie oświaty w art. 94 ust. 1 określa na jakiej podstawie może się odbywać kształcenie uczniów oraz doskonalenie nauczycieli za granicą: umowy międzynarodowe, porozumienia o współpracy bezpośredniej zawierane przez szkoły, organy prowadzące szkoły, jednostki samorządu terytorialnego, organy administracji rządowej, zakłady kształcenia nauczycieli i placówki doskonalenia, a także programy edukacyjne Unii Europejskiej lub zaproszenia podmiotów zagranicznych. Wobec powyższego proponuje się uchylene upoważnienia ustawowego do wydania rozporządzenia w sprawie warunków kierowania za granicę uczniów w celu kształcenia oraz nauczycieli w celu doskonalenia ze względu na brak potrzeby określenia jednolitych zasad kierowania uczniów i nauczycieli i tym samym rezygnację z określania jednolitego, centralnego sposobu kierowania uczniów i nauczycieli.

Uchylenie tego upoważnienia skutkować będzie utratą mocy przez zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 listopada 1992 r. w sprawie zasad i warunków kierowania za granicę uczniów w celu kształcenia i nauczycieli w celu doskonalenia.

7.5. Przepisy przejściowe

W projekcie przyjęto, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania będzie prowadzić - w celu kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą - polskie szkoły uzupełniające przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej. Projektowane przepisy nie przewidują możliwości prowadzenia szkół i szkolnych punktów konsultacyjnych. W związku z powyższym - na mocy przepisów przejściowych - planowane jest z dniem wejścia w życie ustawy przekształcenie szkół i szkolnych punktów konsultacyjnych w polskie szkoły uzupełniające. Natomiast istniejące obecnie szkoły, po przekształceniu w polskie szkoły uzupełniające, prowadzić będą kształcenie zgodnie z ramowym planem nauczania do zakończenia cyklu kształcenia w tych szkołach.

VIII. Inne zmiany

8.1. Uporządkowanie przepisów dotyczących systematyki szkół i placówek.

Dokonano zmian w art. 2 polegających na odstąpieniu od wskazywania szkół integracyjnych, dwujęzycznych, sportowych, mistrzostwa sportowego oraz szkół z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi, sportowymi i przysposabiającymi do pracy jako odrębnych jednostek systemu oświaty.

W zdecydowanej większości przypadków szkoły określane jako dwujęzyczne, integracyjne, sportowe, są to szkoły, w których obok oddziałów ogólnodostępnych funkcjonują oddziały o określonej specyfice, w których stosowane są odrębne metody opieki i wychowania lub metody pracy dydaktycznej z uczniami.

Dla uporządkowania stosowanego nazewnictwa szkół zrezygnowano z określania specyfiki szkoły w jej nazwie, przyjmując, że organy prowadzące będą mogły (podobnie jak dotychczas) w szkołach ogólnodostępnych tworzyć określone oddziały np. dwujęzyczne, międzynarodowe, integracyjne, sportowe, mistrzostwa sportowego lub przysposabiające do pracy, zgodnie z potrzebami i możliwościami środowiska lokalnego oraz dostosowane do potrzeb i zainteresowań uczniów. Jednocześnie szkoły będą mogły składać się wyłącznie z oddziałów o określonej specyfice.

Uporządkowano zawartą w dotychczasowym art. 2 w pkt 3 ustawy klasyfikację placówek oświatowo-wychowawczych, definiując je poprzez realizowane zadania, w szczególności rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz umożliwienie korzystania z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego. Konsekwencją tego działania jest niewyodrębnianie w pkt 5 szkolnych schronisk młodzieżowych, które należą do katalogu placówek oświatowo-wychowawczych.

Uporządkowano przepisy dotyczące placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania. Doprecyzowano przepis dotychczasowego art. 2 pkt 7 (pkt 9 projektu), wskazując na bursy jako placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania. System oświaty obejmuje m. in. placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (art. 2 pkt. 7 ustawy o systemie oświaty). Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach określa, że placówkami tymi są bursy i domy wczasów dziecięcych. Domy wczasów dziecięcych zostały pierwotnie utworzone na potrzeby dzieci i młodzieży szkół podstawowych i gimnazjów (dawniej szkół ponadpodstawowych) skierowanych na leczenie schorzeń wymagających zmiany miejsca pobytu. Pobyt w placówce miał zapewnić spełnianie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, w sytuacji gdy uczeń, dla wzmocnienia ogólnej kondycji psychofizycznej z wykorzystaniem lokalnych warunków klimatycznych korzysta z tej możliwości (nie dłużej niż 12 tygodni) poza jego miejscem zamieszkania.

Obecnie, ze względu na brak zainteresowania tą formą realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki podczas leczenia schorzeń poza miejscem zamieszkania oraz brakiem skierowań dzieci i młodzieży do domu wczasów dziecięcych (powinien kierować NFZ), placówki te zmieniły swą funkcję.

Jak wynika z informacji zebranych w roku 2010 przez kuratoria oświaty domy wczasów dziecięcy (wg SIO w Polsce istnieje 20 tego typu placówek, w tym 3 niepubliczne) realizują obecnie między innymi turnusy „zielonych szkół”, kolonie, zimowiska, turnusy rehabilitacyjne, turnusy „ekologiczne”, zajęcia realizujące ścieżki edukacyjne (edukacja zdrowotna, edukacja regionalna), programy autorskie uwzględniające podstawę programową. Wobec powyższego projektuje się pozostawienie jedynie burs, faktycznie zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w czasie pobierania nauki poza miejscem ich stałego zamieszkania.

Docelowo proponuje się przekształcenie domów wczasów dziecięcych w specjalistyczne placówki wychowania pozaszkolnego poprzez nowelizację rozporządzenia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach. Wobec powyższego wprowadzony został przepis przejściowy zobowiązujący organy prowadzące do przekształcenia w dniu wejścia w życie ustawy publicznych domów wczasów dziecięcych w odpowiedni rodzaj placówki oświatowo-wychowawczej (zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy). Jednocześnie zobowiązano organy prowadzące w dniu wejścia w życie ustawy niepubliczne placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom, w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania, inne niż bursy, do

przekształcenia tych placówek w placówki oświatowo-wychowawcze, o których mowa w art. 2 pkt 5 ustawy.

W art. 3 dostosowano brzmienie przepisów zawierających definicje szkół i oddziałów do zmian wynikających z art. 2.

8.2. Zasady przeprowadzania egzaminów zewnętrznych (art. 9a, 9c, 9d i 9e)

W art. 9a, 9c, 9d i 9e ustawy o systemie oświaty wprowadza się unormowania dotyczące zasad przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminów eksternistycznych oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie. Dotychczas, ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (art. 22 ust. 2 pkt 4) zawierała jedynie upoważnienie dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do wydania rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów, regulującego wszystkie kwestie związane z ocenianiem oraz przeprowadzeniem egzaminów zewnętrznych (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.).

Proponuje się unormowanie na poziomie ustawy zasadniczych kwestii dotyczących sprawdzianu i egzaminów, w szczególności praw i obowiązków uczniów w tym zakresie. Jednocześnie projekt przewiduje upoważnienie ustawowe dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do wydania rozporządzeń sprawie:

- 1) przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów (art. 9e ustawy o systemie oświaty);
- 2) przeprowadzania egzaminów eksternistycznych (art. 10 ust. 5 ustawy o systemie oświaty)
- 3) warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w szkołach publicznych (zmieniany art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy o systemie oświaty).

Proponowane rozwiązania odpowiadają wskazaniom wynikającym z postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2007 r. (Sygn. akt 1/07), dotyczącego obecnego brzmienia art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, w którym TK stwierdził, że rozporządzenie nie może być podstawowym źródłem prawa w dziedzinie egzaminu maturalnego, bowiem konstytucja przewiduje zasadę wyłączności regulacji ustawowej w sferze praw i wolności.

W art. 9a ust. 1 i 2 określa się, że sprawdzian, egzamin gimnazjalny, egzamin maturalny i egzaminy eksternistyczne przeprowadzane będą na podstawie wymagań ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, natomiast egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie – na podstawie wymagań ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie. Zgodnie z harmonogramem wdrażania nowej podstawy programowej egzamin gimnazjalny w oparciu o wymagania ustalone w podstawie programowej będzie przeprowadzony po raz pierwszy w roku szkolnym 2011/2012, natomiast sprawdzian i egzamin maturalny, na podstawie wymagań określonych w podstawie programowej, zostaną po raz pierwszy przeprowadzone w roku szkolnym 2014/2015 (art. 18-20 ustawy z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 458)). Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie, na podstawie

wymagań ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie, zostanie przeprowadzony po raz pierwszy w roku szkolnym 2013/2014. Jednocześnie, w art. 21 projektu ustawy, określa się terminy, do których sprawdzian egzamin maturalny, egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe i egzaminy eksternistyczne będą przeprowadzane na podstawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzenia tych egzaminów.

Art. 9a ust. 3 określa trzy podstawowe przedmioty objęte zakresem sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego, tj. język polski, matematyka i język obcy nowożytny, przy czym język obcy nowożytny będzie wchodził w zakres sprawdzianu dopiero począwszy od roku szkolnego 2014/2015, co ma związek z harmonogramem wdrażania nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. Taki zakres sprawdzianu i egzaminów umożliwi badanie postępów i porównywalność wyników całej populacji uczniów w zakresie trzech głównych przedmiotów egzaminacyjnych. Natomiast w wydanym na podstawie art. 9e rozporządzeniu w sprawie przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi pozostałe przedmioty, które będą wchodzić w zakres egzaminu gimnazjalnego (historia i wiedza o społeczeństwie oraz przedmioty przyrodnicze: biologia, geografia, fizyka i chemia) oraz katalog dodatkowych przedmiotów, które będą mogły być zdawane na egzaminie maturalnym.

W art. 9a określa się przypadki, w których uczeń jest zwolniony bądź też może być zwolniony przez regionalnego inspektora jakości edukacji z obowiązku przystąpienia do sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego albo odpowiedniej ich części, jak również przypadki, w których absolwent jest zwolniony z części ustnej egzaminu maturalnego z języka obcego nowożytnego (absolwenci niesłyszący), z egzaminu maturalnego z danego przedmiotu (laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych) oraz z etapu pisemnego egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie (laureaci i finaliści turniejów lub olimpiad tematycznych związanych z wybraną dziedziną wiedzy zawodowej). Unormowania te nie odbiegają zasadniczo od rozwiązań w tym zakresie przyjętych w obowiązującym obecnie rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (odpowiednio: § 38, § 49, § 56, § 60 i § 112 tego rozporządzenia).

W art. 9a ust. 5 określa się ponadto, iż harmonogram przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów, ustala corocznie dyrektor Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji. Takie rozwiązanie przyjęte jest również obecnie, z tym że zamiast dyrektora Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji zadanie to wykonuje Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (§ 33, § 61 i § 113 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych).

W art. 9c określa się przypadki, w których uczniowie i absolwenci mają prawo przystąpić do sprawdzianu i egzaminów w warunkach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych. Prawo to, analogicznie obecnie, przysługiwać będzie uczniom i absolwentom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się oraz chorym lub niepełnosprawnym czasowo, posiadającym zaświadczenie o stanie zdrowia, wydane przez lekarza. W

obowiązującym obecnie stanie prawnym kwestie te reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (§ 37, § 59 i § 111 tego rozporządzenia) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1489) i w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. Nr 228, poz. 1490).

Również unormowania proponowane w ust. 3-5 art. 9c, dotyczące uprawnień dyrektora Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji w zakresie ustalania sposobów dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów do potrzeb i możliwości uczniów i absolwentów oraz uprawnień rady pedagogicznej w tym zakresie są powtórzeniem rozwiązań przyjętych w wymienionych rozporządzeniach.

Unormowania proponowane w art. 9d ustawy o systemie oświaty dotyczą warunków i sposobu ocenienia prac egzaminacyjnych. Nowością w stosunku do przyjętych obecnie rozwiązań w tym zakresie są:

- 1) przepisy ust. 3 i 4 przewidujące, iż odpowiedzi zdających udzielane w zadaniach zamkniętych, w których zdający wskazuje poprawną odpowiedź lub poprawne odpowiedzi spośród podanych, są oceniane z zastosowaniem skanera dokumentowego (czytnika);
- 2) przepisy ust. 7-9 przewidujące prawo zdającego (w przypadku zdającego niepełnoletniego jego rodziców) do wniesienia odwołania od wyników sprawdzianu lub egzaminów, ustalonych przez Regionalnego Inspektora Jakości Edukacji, do dyrektora Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji. Odwołanie będzie można wnieść za pośrednictwem Regionalnego Inspektora Jakości Edukacji, w terminie 14 dni od dnia kiedy odwołujący się skorzystał z prawa wglądu do pracy egzaminacyjnej lub dokumentacji dotyczącej etapu praktycznego egzaminu - w przypadku egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie. Warunkiem wniesienia odwołania od wyniku sprawdzianu lub egzaminów będzie zatem uprzednie skorzystanie przez zdającego (a w przypadku zdających niepełnoletnich ich rodziców) z prawa wglądu do pracy egzaminacyjnej, a w przypadku egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie do dokumentacji dotyczącej etapu praktycznego egzaminu. Dyrektor Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji zobowiązany będzie rozpatrzyć odwołanie w terminie 14 dni od dnia otrzymania odwołania. W wyniku rozpatrzenia odwołania dyrektor Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji będzie mógł ustalić nowe wyniki sprawdzianu lub egzaminów lub utrzymać wyniki ustalone przez regionalnego inspektora jakości edukacji. Wyniki sprawdzianu lub egzaminu ustalone przez regionalnego inspektora jakości edukacji, od którego nie wniesiono odwołania oraz wyniki ustalone przez dyrektora Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji po rozpatrzeniu odwołania będą ostateczne i na wyniki te nie będzie już przysługiwała skarga do sądu administracyjnego. Nie przewiduje się natomiast możliwości wniesienia odwołania do dyrektora Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji od wyniku części ustnej egzaminu maturalnego, która to część jest przeprowadzana w

szkole i oceniania przez przedmiotowe zespoły egzaminacyjne powołane przez dyrektora szkoły.

- 3) przepis ust. 12, przewidujący możliwość unieważnienia przez dyrektora Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji sprawdzianu lub egzaminu albo ich części, w przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminów mogącego mieć wpływ na wyniki sprawdzianu lub egzaminów. W obowiązującym stanie prawnym (§ 146 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych) uprawnienia w tym zakresie przysługują dyrektorowi okręgowej komisji egzaminacyjnej, który w porozumieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej może unieważnić sprawdzian lub egzamin i zarządzić jego ponowne przeprowadzenie, jeżeli stwierdzone zostało naruszenie przepisów dotyczących przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów, które mogło wpłynąć na ich wyniki.

Art. 9e ustawy o systemie oświaty w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą przewiduje upoważnienie dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia, w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad i warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów oraz zawiera wytyczne w tym zakresie.

8.3. Zmiany w zakresie dowożenia dzieci

Poza opisanymi wcześniej zmianami w zakresie dowożenia dzieci spełniających obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego i dzieci niepełnosprawnych, projektowane przepisy wprowadzają także zmiany w zakresie dowożenia dzieci do szkół:

- 1) art. 17 ust. 3 – zwrot kosztów przejazdów dziecka w przypadku zapewnienia dowożenia przez rodziców

Wprowadzana regulacja precyzuje sposób zwrotu kosztów przejazdów organizowanych przez rodziców dziecka w przypadku gdy dziecko nie korzysta z bezpłatnego transportu zapewnianego przez gminę.

Aktualnie przepisy ustawy nakładają na gminę obowiązek zorganizowania na określonym obszarze bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dziecka lub zwrotu kosztów przejazdu dziecka i opiekuna środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice.

W projektowanym przepisie rezygnuje się z kryterium zwrotu kosztów w wysokości właściwej dla środków komunikacji publicznej na rzecz zwrotu kosztów przekazywanych na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta). Istniejąca w kraju infrastruktura powoduje, że część dzieci zamieszkuje na terenach gdzie nie funkcjonuje komunikacja publiczna. Powodowało to sytuację, w której kryterium zwrotu kosztów w wysokości właściwej dla środków komunikacji publicznej stawało się niejasne. Nowe brzmienie przepisu pozwoli na zwrot kosztów dojazdów uprawnionych dzieci w sytuacji, gdy na danym terenie nie funkcjonuje komunikacja publiczna, pozwalając jednocześnie organom prowadzącym szkoły na wybór najbardziej dogodnej formy realizacji obowiązku

zapewnienia transportu dzieciom dojeżdżającym do szkół publicznych. Z rozwiązania tego korzystać będą gminy, w których przy braku komunikacji publicznej na określonym obszarze, zapewnienie bezpłatnego transportu niewielkiej liczbie uczniów niesie ze sobą duże koszty. Wprowadzane regulacje pozwolą racjonalnie wydatkować środki finansowe na dowożenie dzieci.

2) art. 17 ust. 3 – umożliwienie gminie zorganizowania bezpłatnego transportu również w przypadku gdy droga dziecka z domu do szkoły jest mniejsza niż odległość, która nakłada na gminę taki obowiązek

Obowiązujące obecnie regulacje nakładają na gminę obowiązek zorganizowania bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dziecka w przypadku gdy:

- droga dziecka z domu do szkoły przekracza 3 km w przypadku uczniów klas I-IV szkół podstawowych,
- droga dziecka z domu do szkoły przekracza 4 km w przypadku uczniów klas V-VI szkół podstawowych oraz uczniów gimnazjów.

Niektóre jednostki samorządu terytorialnego, mając na uwadze troskę o bezpieczeństwo dzieci na drogach, organizowały transport również w przypadku gdy droga dzieci z domu do szkoły była krótsza niż odległość określona w ustawie. W wielu wypadkach stan dróg i ciągów komunikacyjnych (brak chodników i poboczy, wąskie i uczęszczane trasy) uzasadniał te działania, a społeczności lokalne wpływały na podejmowanie takich kroków. Regionalne izby obrachunkowe, kontrolując wydatki gmin, kwestionowały zasadność wydatków ponoszonych na dowożenie dzieci, jeśli odległość z domu do szkoły była krótsza niż odległość określona w ustawie. Wprowadzany przepis umożliwi jednostkom samorządu terytorialnego pogodzenie względów bezpieczeństwa z wymogami ustawy.

8.4. Zmiany dotyczące udzielania dotacji z budżetów jednostek samorządów terytorialnych na dofinansowanie realizacji zadań szkoły lub placówki.

Obecnie obowiązujące przepisy ustawy o systemie oświaty określają przeznaczenie dotacji udzielanych z budżetów jednostek samorządu terytorialnego - na dofinansowanie realizacji zadań szkoły lub placówki w zakresie kształcenia, wychowania i opieki, w tym profilaktyki społecznej oraz możliwość ich wykorzystania wyłącznie na pokrycie wydatków bieżących szkoły lub placówki. Z uwagi na wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów - zgłaszane przez jednostki samorządu terytorialnego oraz inne podmioty prowadzące szkoły i placówki - dotyczące rodzajów wydatków, które można uznać za wydatki bieżące finansowane z dotacji, zaproponowano modyfikację obecnie obowiązujących regulacji prawnych. Zmiana polega na zdefiniowaniu (art. 80a ust. 1 i art. 90 ust. 17 ustawy o systemie oświaty), w oparciu o przepisy odnoszące się do jednostek sektora finansów publicznych, określone w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1241, z późn. zm.) i aktach wykonawczych do tej ustawy, wydatków, które mogą być pokrywane z dotacji. Zmodyfikowany przepis umożliwi wyeliminowanie wątpliwości interpretacyjnych i ostatecznie potwierdzi możliwość wykorzystania dotacji również na zakup środków trwałych, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 40 ust. 4 pkt 1 lit. a ustawy o finansach publicznych, umarzanych jednorazowo, przez spisanie w koszty w miesiącu przyjęcia do użytkowania. W szczególności dotacje będą mogły być przeznaczone na sfinansowanie zakupu środków dydaktycznych służących procesowi dydaktyczno-

wychowawczemu realizowanemu w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych, o wartości przekraczającej wielkość ustaloną w przepisach o podatku dochodowym od osób prawnych, dla których odpisy amortyzacyjne są uznawane za koszt uzyskania przychodu w 100% ich wartości, w momencie oddania do użytkowania.

Ponadto w art. 80 ust. 11 i art. 90 ust. 16 zaproponowano zmianę – w stosunku do obecnego stanu prawnego - terminu przekazywania przez jednostki samorządu terytorialnego części dotacji za grudzień. Obecnie część dotacji za grudzień może zostać przekazana przez jednostkę samorządu terytorialnego na rachunek bankowy szkoły lub placówki nawet w ostatnim dniu grudnia co bardzo utrudnia szkołom i placówkom wydatkowanie środków pochodzących z dotacji do końca roku budżetowego. Zaproponowano aby część dotacji za grudzień była przekazywana przez jednostki samorządu terytorialnego w terminie do 15 grudnia. Należy dodatkowo zauważyć, że jednostki samorządu terytorialnego otrzymują ratę części oświatowej subwencji ogólnej za grudzień w terminie do 25 listopada. Nie powinno być zatem przeszkód aby część dotacji za grudzień była przekazywana przez jednostki samorządu terytorialnego w terminie do 15 grudnia.

IX. Inne ustawy

9.1. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97 poz. 674 z późn. zm.)

1. Zmiany w zakresie podmiotowym Karty Nauczyciela

Na skutek zaproponowanych w ustawie o systemie oświaty rozwiązań organizacyjnych polegających na:

- 1) utworzeniu Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji, który przejmie dotychczasowych pracowników Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i część pracowników Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie oraz Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, a także niektórych pracowników Kuratorium Oświaty w Warszawie, wykonujących dotąd zadania w zakresie nadzoru pedagogicznego;
- 2) utworzeniu regionalnych ośrodków jakości edukacji, które będą zatrudniały dotychczasowych pracowników okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz pracowników kuratoriów oświaty wykonujących zadania z zakresu ewaluacji i kontroli w szkołach i placówkach;
- 3) przekształceniu Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie w Krajowy Ośrodek Rozwoju Edukacji;
- 4) utworzeniu Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą;

niezbędne stały się zmiany w art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy – Karta Nauczyciela, polegające na uchyleniu lit. b i lit. d, w których wymienieni są nauczyciele zatrudnieni obecnie w kuratoriach oświaty, CKE oraz okręgowych komisjach egzaminacyjnych. Po lit. e dodano natomiast lit. f, w której zostali wymienieni nauczyciele zatrudnieni w nowo utworzonych jednostkach, tj. KOJE, roje, KORE, ORPEG. Jednocześnie w art. 91a ustawy – Karta Nauczyciela określono uprawnienia osób zatrudnionych na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych w nowo utworzonych jednostkach.

W powyższym zakresie dostosowano również art. 17 ust. 2 ustawy – Karta Nauczyciela dotyczący m.in. urlopu bezpłatnego dla nauczycieli przechodzących

do pracy w ww. jednostkach. W art. 32 ust. 1 ww. ustawy usunięto zapis odnoszący się do nauczycieli zatrudnionych w kuratoriach oświaty.

Ponadto dostosowano treść art. 9g ust. 11a pkt 3 ustawy – Karta Nauczyciela do zadań Krajowego Ośrodka Rozwoju Edukacji, gdyż jednostce tej zostały przekazane kompetencje związane z organizacją szkoleń dla ekspertów organizowanych dotychczas przez publiczną placówkę doskonalenia nauczycieli. Tym samym zapewniono kandydatom na ekspertów możliwość ukończenia wymaganego szkolenia. Dokonano zmiany art. 9g ust. 11c pkt 2 ustawy – Karta Nauczyciela polegającej na dostosowaniu tego przepisu do zmian organizacyjnych w nadzorze pedagogicznym.

Ponadto zmienia się brzmienie art. 1 ust. 2 pkt 1a ustawy – Karta Nauczyciela, poprzez wskazanie w tym przepisie nauczycieli zatrudnionych w nowo utworzonych polskich szkołach uzupełniających dla dzieci obywateli polskich przebywających za granicą.

W związku z wprowadzeniem w ustawie o systemie oświaty nowego rozwiązania polegającego na możliwości zlecenia przez jednostkę samorządu terytorialnego realizacji zadań oświatowych, o których mowa w art. 5a ust. 2-4 ustawy, organizacji pozarządowej lub innemu podmiotowi, o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.) art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy – Karta Nauczyciela rozszerzono o nauczycieli zatrudnionych w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach prowadzonych przez ww. podmioty.

2. Zmiany wynikające z wprowadzenia możliwości tworzenia grup przedszkolno-podstawowych, grup gimnazjalno-licealnych, centrum rozwoju edukacji, centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego

W związku z wprowadzeniem w ustawie o systemie oświaty możliwości tworzenia grup przedszkolno-podstawowych, grup gimnazjalno-licealnych, centrum rozwoju edukacji oraz centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego, zachodzi konieczność dostosowania przepisów Karty Nauczyciela do tych rozwiązań.

W art. 3 pkt 2 ustawy – Karta Nauczyciela doprecyzowano, iż przez szkołę bez bliższego określenia rozumie się przedszkola, szkoły i placówki oraz inne jednostki organizacyjne wymienione w art. 1 ust. 1 i 1a, a także ich zespoły, grupy przedszkolno-podstawowe, grupy gimnazjalno-licealne, centrum rozwoju edukacji oraz centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego. Do nauczycieli zatrudnionych w ww. jednostkach będą bowiem miały zastosowanie te same przepisy ustawy – Karta Nauczyciela co do nauczycieli szkół.

Odpowiednio zmieniono również art. 10 ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela, doprecyzowując, iż w przypadku powołania zespołu szkół, grupy przedszkolno-podstawowej, grupy gimnazjalno-licealnej, centrum rozwoju edukacji oraz centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego jako odrębnej jednostki organizacyjnej – stosunek pracy nawiązuje się w tych jednostkach.

Ponadto dostosowano także treść art. 14 ust. 2 ustawy – Karta Nauczyciela, poprzez wskazanie, iż w przypadku zatrudnienia w zespole szkół, grupie przedszkolno-podstawowej, grupie gimnazjalno-licealnej, centrum rozwoju edukacji oraz centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego akt mianowania i umowa o pracę powinny

określać także typy (rodzaje) szkół w zespole szkół, grupie przedszkolno-podstawowej, grupie gimnazjalno-licealnej, centrum rozwoju edukacji oraz centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego w których pracuje nauczyciel.

3. Zmiany kompetencyjne

W wyniku proponowanych rozwiązań w ustawie o systemie oświaty, w ustawie - Karta Nauczyciela zmienia się zakres kompetencji ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, innych ministrów prowadzących szkoły, wojewody, organów prowadzących szkoły, w tym jednostek samorządu terytorialnego, oraz dyrektorów szkół i placówek.

Część dotychczasowych kompetencji kuratorów oświaty, innych niż sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami przejmą wojewodowie. Część dotychczasowych zadań kuratora oświaty, związanych z szeroko rozumianym zarządzaniem szkołami i placówkami i wykonywaniem zadań organu wyższego stopnia w stosunku do dyrektorów szkół i placówek, przejmą natomiast organy prowadzące szkoły i placówki.

Szczegółowe zmiany w kompetencjach poszczególnych organów określonych w ustawie – Karta Nauczyciela przedstawiają się następująco:

1) minister właściwy do spraw oświaty i wychowania będzie:

- samodzielnie dokonywał oceny pracy dyrektora szkoły oraz nauczyciela, któremu czasowo powierzono pełnienie obowiązków dyrektora szkoły, w szkołach przez niego prowadzonych (art. 6a ust. 6 ustawy – Karta Nauczyciela);
- przyjmował odwołania od oceny pracy nauczycieli i dyrektorów szkół przez niego prowadzonych oraz powoływał zespół oceniający (art. 6a ust. 9 pkt 1 lit. a i ust. 10 ustawy – Karta Nauczyciela);
- nadawał stopień nauczyciela dyplomowanego nauczycielom szkół przez niego prowadzonych i wydawał nowy akt nadania stopnia awansu zawodowego w przypadku uzyskania wyższego poziomu wykształcenia (art. 9b ust. 4 pkt 3 i art. 9f ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela);
- nadawał stopnie awansu zawodowego nauczycielom, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy – Karta Nauczyciela oraz nauczycielom urlopowanym lub zwolnionym z obowiązku świadczenia pracy na podstawie przepisów ustawy o związkach zawodowych i wydawał nowy akt nadania stopnia awansu zawodowego w przypadku uzyskania wyższego poziomu wykształcenia (art. 9b ust. 4 pkt 4 i pkt 5 oraz ust. 6 i art. 9f ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela);
- organem wyższego stopnia w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadania stopni awansu zawodowego, w stosunku do wojewody (art. 9b ust. 7 pkt 3 ustawy - Karta Nauczyciela);
- rozpatrywał odwołania nauczycieli od oceny dorobku zawodowego w szkołach przez niego prowadzonych (art. 9c ust. 9, 9b i 10 ustawy - Karta Nauczyciela);
- powoływał komisję kwalifikacyjną dla nauczycieli ubiegających się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego w szkołach przez niego prowadzonych oraz wyznaczał swojego przedstawiciela do składu komisji (art. 9g ust. 3 ustawy - Karta Nauczyciela);
- mógł wyznaczyć przedstawiciela w charakterze obserwatora do udziału w pracach komisji (art. 9g ust. 4 ustawy – Karta Nauczyciela);
- powoływał komisję kwalifikacyjną dla nauczycieli ubiegających się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego w przypadku nauczycieli zatrudnionych w urzędzie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, Krajowym Ośrodku

Jakości Edukacji, regionalnych ośrodkach jakości Edukacji, Krajowym Ośrodku Rozwoju Edukacji oraz Ośrodku Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą (art. 9g ust. 6 pkt 1 ustawy - Karta Nauczyciela);

- prowadził nadzór nad czynnościami podejmowanymi:
  - w postępowaniu o nadanie nauczycielom stopnia awansu zawodowego przez dyrektorów szkół oraz komisje, w prowadzonych przez siebie szkołach (art. 9h ustawy - Karta Nauczyciela),
  - przez wojewodów oraz komisje powoływane przez wojewodów i komisje, o których mowa w art. 9g ust. 6a i 7a (art. 9h ustawy - Karta Nauczyciela);
- składał wnioski do Kapituły do Spraw Profesorów Oświaty o nadanie tytułu honorowego profesora oświaty nauczycielom zatrudnionym w prowadzonych przez niego szkołach (art. 9i ust. 2 ustawy - Karta Nauczyciela);
- udzielał zgodę na zatrudnienie nauczyciela, który nie ma wymaganych kwalifikacji, w szkołach przez niego prowadzonych (art. 10 ust. 9 ustawy - Karta Nauczyciela);
- wypłacał jednorazową gratyfikację pieniężną nauczycielom dyplomowanym, którzy uzyskali tytuł honorowy profesora oświaty; w związku z tym w części budżetu, którą dysponuje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, zostanie utworzony specjalny fundusz, w wysokości do 120 wynagrodzeń zasadniczych nauczyciela dyplomowanego, z przeznaczeniem na wypłatę tych gratyfikacji (art. 31 ustawy Karta Nauczyciela);
- dysponował zwiększoną kwotą, przeznaczoną na wypłaty nagród, z dotychczasowych 2.015 średnich wynagrodzeń nauczyciela stażysty do 4.759 średnich wynagrodzeń nauczyciela stażysty (art. 49 ust. 1 pkt 3 ustawy – Karta Nauczyciela);

2) pozostali ministrowie prowadzący szkoły będą:

- samodzielnie dokonywali oceny pracy dyrektora szkoły oraz nauczyciela, któremu czasowo powierzono pełnienie obowiązków dyrektora szkoły, w szkołach przez siebie prowadzonych (art. 6a ust. 6 ustawy – Karta Nauczyciela);
- przyjmowali odwołania od oceny pracy nauczycieli szkół i dyrektorów szkół przez nich prowadzonych oraz powoływali zespół oceniający (art. 6a ust. 9 pkt 1 lit. a i ust. 10 ustawy – Karta Nauczyciela);
- nadawali stopień nauczyciela dyplomowanego nauczycielom szkół przez nich prowadzonych i wydawali nowy akt nadania stopnia awansu zawodowego w przypadku uzyskania wyższego poziomu wykształcenia (art. 9b ust. 4 pkt 3 oraz art. 9f ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela);
- nadawali stopnie awansu zawodowego nauczycielom, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy – Karta Nauczyciela i wydawali nowy akt nadania stopnia awansu zawodowego w przypadku uzyskania wyższego poziomu wykształcenia (art. 9b ust. 4 pkt 4 oraz art. 9f ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela);
- rozpatrywali odwołania nauczycieli od oceny dorobku zawodowego w szkołach przez nich prowadzonych (art. 9c ust. 9, 9b i 10 ustawy - Karta Nauczyciela);
- powoływali komisję kwalifikacyjną dla nauczycieli ubiegających się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego w szkołach przez nich prowadzonych oraz wyznaczali swojego przedstawiciela do składu komisji (art. 9g ust. 3 ustawy - Karta Nauczyciela);
- mogli wyznaczyć przedstawiciela w charakterze obserwatora do udziału w pracach komisji (art. 9g ust. 4 ustawy – Karta Nauczyciela);

- prowadzili nadzór nad czynnościami podejmowanymi w postępowaniu o nadanie nauczycielom stopnia awansu zawodowego przez dyrektorów szkół oraz komisje, w prowadzonych przez siebie szkołach (art. 9h ustawy - Karta Nauczyciela);
- składali wnioski do Kapituły do Spraw Profesorów Oświaty o nadanie tytułu honorowego profesora oświaty nauczycielom zatrudnionym w prowadzonych przez nich szkołach (art. 9 i ust. 2 ustawy - Karta Nauczyciela);
- udzielali zgody na zatrudnienie nauczyciela, który nie ma wymaganych kwalifikacji, w szkołach przez nich prowadzonych (art. 10 ust. 9 ustawy - Karta Nauczyciela);

3) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, poza zmianami wymienionymi w pkt 2, będzie:

- przyjmował odwołania od oceny pracy nauczycieli i dyrektorów szkół artystycznych w zakresie przedmiotów artystycznych w szkołach artystycznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz powoływał zespół oceniający (art. 6a ust. 9 pkt 1 lit. b i ust. 10 ustawy – Karta Nauczyciela);
- nadawał stopień nauczyciela dyplomowanego nauczycielom przedmiotów artystycznych w szkołach artystycznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (art. 9b ust. 4 pkt 3 ustawy – Karta Nauczyciela);
- organem wyższego stopnia w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadania stopni awansu zawodowego, w stosunku do organu prowadzącego szkołę w przypadku nauczycieli przedmiotów artystycznych w szkołach artystycznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (art. 9b ust. 7 pkt 2 ustawy – Karta Nauczyciela);
- rozpatrywał odwołania od oceny dorobku zawodowego nauczycieli przedmiotów artystycznych w szkołach artystycznych prowadzonych przez jednostkę samorządu terytorialnego (art. 9c ust. 9a, 9b i 10 ustawy - Karta Nauczyciela);
- powoływał komisję kwalifikacyjną dla nauczycieli przedmiotów artystycznych w szkołach artystycznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, ubiegających się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego oraz wyznaczał swojego przedstawiciela do składu komisji (art. 9 g ust. 3 ustawy Karta Nauczyciela);
- mógł wyznaczyć przedstawiciela w charakterze obserwatora do udziału w pracach komisji (art. 9g ust. 4 ustawy – Karta Nauczyciela);
- prowadził nadzór nad czynnościami podejmowanymi w postępowaniu o nadanie nauczycielom stopnia awansu zawodowego przez dyrektorów szkół, organy prowadzące szkoły oraz komisje, w przypadku nauczycieli przedmiotów artystycznych w szkołach artystycznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (art. 9h ustawy - Karta Nauczyciela);
- składał wnioski do Kapituły do Spraw Profesorów Oświaty o nadanie tytułu honorowego profesora oświaty nauczycielom przedmiotów artystycznych w szkołach artystycznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (art. 9 i ust. 2 ustawy - Karta Nauczyciela);
- udzielał zgody na zatrudnienie nauczyciela, który nie ma wymaganych kwalifikacji, w szkołach artystycznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego w przypadku nauczycieli przedmiotów artystycznych (art. 10 ust. 9 ustawy - Karta Nauczyciela);

4) wojewoda będzie:

- przyjmował odwołania od oceny pracy nauczycieli i dyrektorów szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz powoływał zespół oceniający (art. 6a ust. 9 pkt 1 lit. b i pkt 2 oraz ust. 10 ustawy – Karta Nauczyciela);
- nadawał stopień nauczyciela dyplomowanego nauczycielom szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego i wydawał nowy akt nadania stopnia awansu zawodowego w przypadku uzyskania wyższego poziomu wykształcenia (art. 9b ust. 4 pkt 3 oraz art. 9f ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela);
- organem wyższego stopnia w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadania stopni awansu zawodowego, w stosunku do organu prowadzącego szkołę, z wyjątkiem szkół prowadzonych przez właściwych ministrów (art. 9b ust. 7 pkt 2 ustawy - Karta Nauczyciela);
- rozpatrywał odwołania nauczycieli od oceny dorobku zawodowego (art. 9c ust. 9, 9b i 10 ustawy - Karta Nauczyciela);
- powoływał komisję kwalifikacyjną dla nauczycieli ubiegających się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego w szkołach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (art. 9 g ust. 3 ustawy Karta Nauczyciela);
- mógł wyznaczyć przedstawiciela w charakterze obserwatora do udziału w pracach komisji (art. 9g ust. 4 ustawy – Karta Nauczyciela);
- prowadził nadzór nad czynnościami podejmowanymi w postępowaniu o nadanie stopnia awansu zawodowego przez dyrektorów szkół, organy prowadzące szkoły oraz komisje, w przypadku szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (art. 9h ustawy Karta Nauczyciela);
- składał wnioski do Kapituły do Spraw Profesorów Oświaty o nadanie tytułu honorowego profesora oświaty nauczycielom zatrudnionym w szkołach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (art. 9i ust. 2 ustawy Karta Nauczyciela);

Wojewoda nie będzie dysponował budżetem przeznaczonym na specjalny fundusz nagród dla nauczycieli (art. 49 ust. 1 pkt 2 ustawy - Karta Nauczyciela) oraz od 1 stycznia 2016 r. nie będzie miał obowiązku wyodrębniania środków na obszarze województwa na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli (art. 70 a ust. 3 ustawy - Karta Nauczyciela);

5) organy prowadzące szkoły będą:

- samodzielnie dokonywać oceny pracy dyrektora szkoły oraz nauczyciela, któremu czasowo powierzono pełnienie obowiązków dyrektora szkoły, w szkołach przez siebie prowadzonych (art. 6a ust. 6 ustawy – Karta Nauczyciela);
- udzielać zgody na zatrudnienie nauczyciela, który nie ma wymaganych kwalifikacji (art. 10 ust. 9 ustawy - Karta Nauczyciela);

Ponadto nauczyciel zatrudniony w kilku szkołach będzie miał prawo wskazania dyrektora szkoły, który ma wykonywać czynności związane z odbywaniem stażu przez tego nauczyciela (art. 22 ust. 4 ustawy Karta Nauczyciela). Dotychczas właściwego dyrektora wskazywał organ sprawujący nadzór pedagogiczny.

4. Pozostałe zmiany ustawy - Karta Nauczyciela

Skrócona ścieżka awansu zawodowego dla nauczycieli, którzy prowadzili zajęcia w innych formach wychowania przedszkolnego

Zajęcia w innych formach wychowania przedszkolnego prowadzonych przez osoby prawne lub fizyczne (punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego) prowadzą nauczyciele posiadający kwalifikacje wymagane od nauczycieli przedszkoli. Nauczyciele prowadzący zajęcia w punkcie lub zespole zobowiązani są także do realizowania programu wychowania przedszkolnego. Jednakże zgodnie z obecnym stanem prawnym do nauczycieli tych nie mają zastosowania przepisy ustawy – Karta Nauczyciela, w tym rozdziału 3a (Awans zawodowy nauczycieli). Projektowana nowelizacja ustawy – Karta Nauczyciela ma na celu umożliwienie ww. nauczycielom, legitymującym się co najmniej trzyletnim okresem prowadzenia zajęć w innej formie wychowania przedszkolnego oraz znaczącym dorobkiem zawodowym, uzyskanie stopnia nauczyciela kontraktowego z dniem nawiązania stosunku pracy w szkole (projektowany art. 9a ust. 3a ustawy – Karta Nauczyciela). Stosownie do powyższego, dokonano zmiany redakcyjnej w art. 9b ust. 5 ustawy – Karta Nauczyciela.

Jednocześnie dla nauczycieli, którzy od dnia uzyskania stopnia nauczyciela kontraktowego przez co najmniej 5 lat prowadzili zajęcia w innej formie wychowania przedszkolnego oraz posiadają znaczący dorobek zawodowy, wprowadza się skróconą ścieżkę awansu zawodowego na stopień nauczyciela mianowanego (projektowany art. 9e ust. 6 i art. 9d ust. 7a ustawy – Karta Nauczyciela). Nauczyciele ci w roku nawiązania stosunku pracy w szkole mogą wystąpić z wnioskiem o podjęcie postępowania egzaminacyjnego na stopień nauczyciela mianowanego bez konieczności odbywania stażu. W przypadku niedotrzymania terminu złożenia wniosku nauczyciel obowiązany będzie do odbycia stażu w pełnym wymiarze. Oceny dorobku zawodowego tych nauczycieli będzie dokonywała komisja egzaminacyjna w toku postępowania egzaminacyjnego. Stosownie do powyższego, dokonano zmiany redakcyjnej w art. 9b ust.1 ustawy – Karta Nauczyciela.

5. Przepisy przejściowe do zmiany ustawy - Karta Nauczyciela

Zmiany zaproponowane w pkt 20 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. w związku ze zmianami dotyczącymi organizacji oraz finansowania CRE.

W projektowanej ustawie przewiduje się wprowadzenie zmian w ustawie – Karta Nauczyciela polegających na przekazaniu dotychczasowych kompetencji należących do organu prowadzącego nadzór pedagogiczny, odpowiednio: organom prowadzącym, w tym ministrom prowadzącym szkoły, ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania oraz wojewodom.

Przepisy przejściowe (art. 46 i 47 oraz art. 58 niniejszej ustawy) mają na celu uregulowanie dalszego postępowania w sprawach dotyczących awansu zawodowego, oceny pracy oraz oceny dorobku zawodowego nauczycieli, wszczętych i niezakończonych do dnia 31 sierpnia 2012 r.

W przepisach przejściowych (art. 59 niniejszej ustawy) został wprowadzony sposób postępowania w stosunku do nauczycieli, którym do dnia 31 sierpnia 2012r. udzielono urlopu bezpłatnego na podstawie art. 17 ust. 2 ustawy – Karta Nauczyciela.

6. Wejście w życie przepisów ustawy – Karta Nauczyciela

Zmiany w ustawie – Karta Nauczyciela dokonane w ustawie **o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw** co do zasady wchodzi w życie z dniem 1 września 2012 r. , za wyjątkiem poniżej wymienionych zmian przepisów ustawy - Karta Nauczyciela:

- 1) art. 3 pkt 2 – definicja szkoły,
- 2) art. 9a ust. 3a, art 9d ust. 7a; art. 9e ust. 6 – awans osób prowadzących zajęcia w innych formach wychowania przedszkolnego,
- 3) art. 10 ust. 1 i ust. 9; art. 14 ust. 2 – zatrudnianie nauczycieli,
- które wchodzi w życie w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia ustawy,
- 4) przepisów art. 31 i art. 49 pkt 2 i 3 – dotyczące finansowania honorowego tytułu profesora oświaty oraz nagród dla nauczycieli za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze - które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2012 r. , oraz
- 5) przepisów art. 70a – doskonalenie zawodowe nauczycieli - które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2016 r.

9.2. Ustawa z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953, z późn. zm.) i ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. Nr 227, poz. 1505, z późn. zm.)

Zmiany w art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych oraz w art. 103 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, dotyczą zakresu przepisów ustawy – Karta Nauczyciela, które stosuje się do pracowników urzędów administracji rządowej zatrudnionych na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych. Zmiana tych przepisów wynika z konieczności ich dostosowania do regulacji wprowadzonej w zmienionym art. 91a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, a także uwzględnienia likwidacji stanowisk kuratorów oświaty oraz podległych im kuratoriów oświaty. Zakres przepisów ustawy – Karta Nauczyciela znajdujących zastosowanie do osób zatrudnionych w urzędach organów administracji rządowej na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych nie uległ zmianie w stosunku do dotychczasowego zakresu tych przepisów określonego w art. 91a ust. 1 pkt 1 ustawy – Karta Nauczyciela.

9.3 Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33 poz. 178)

Obowiązujący przepis art. 6 pkt 9 ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich*, wprowadzony w 2004 r., pozwala na umieszczanie nieletnich na mocy postanowienia sądu rodzinnego zarówno w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, jak i w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii.

Powyższe rozwiązanie, jak wskazują doświadczenia ostatnich lat, okazało się nieskuteczne. Młodzieżowe ośrodki socjoterapii (MOS) nie są bowiem właściwe do podejmowania działań, wynikających z przymusowego umieszczenia w nich wychowanków, zarówno z uwagi na względy merytoryczne (skuteczność oddziaływań socjoterapeutycznych), jak również i organizacyjne, podnoszone przez organy prowadzące te ośrodki.

Podstawę terapii w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii stanowi co najmniej zgoda podmiotu terapii. Za niezbędną natomiast uznaje się pozytywną motywację zainteresowanego. Kierowanie nieletnich do MOS na mocy postanowienia sądu

rodzinnego, a zatem przymusowo, w praktyce uniemożliwia efektywną pracę terapeutyczną z dziećmi i młodzieżą w tych placówkach.

Większość miejsc w MOS organy prowadzące przeznaczają na umieszczanie wychowanków ze szkół znajdujących się na terenie swego działania, kierowanych tam na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym specjalistycznych, wydanych na wniosek rodziców. Proces ich socjoterapii jest jednak zaburzany przez wychowanków umieszczonych na mocy postanowienia sądu, którzy dezorganizują pracę terapeutyczną, obniżają efektywność oddziaływań socjoterapeutycznych, stanowią czynnik demotywacyjny. Jednocześnie również nieletni umieszczeni w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii na mocy postanowienia nie korzystają z socjoterapii, ponieważ odrzucają przymusowy udział w terapii i nie wykorzystują pobytu w ośrodku dla korekty zaburzeń zachowania. Sytuacja taka dezorganizuje działalność terapeutyczną placówki i jest niekorzystna dla wszystkich wychowanków ośrodka.

Taki tryb podejmowania socjoterapii (stanowiący nasilenie interwencji) jest sprzeczny z zasadami działalności terapeutycznej. Jest on natomiast zasadny w przypadku oddziaływań resocjalizacyjnych, prowadzonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, do których nieletni kierowani są wyłącznie na podstawie postanowienia sądu.

Proponowana zmiana porządkuje uregulowania w zakresie stosowania przez sąd rodzinny środka wychowawczego. Przepis, dotyczący umieszczania nieletniego w „rodzinie zastępczej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim”, został uzgodniony z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, w toku prac nad projektem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jest to alternatywna do umieszczenia w MOW forma oddziaływań wychowawczych wobec nieletniego, u którego stwierdzono niedostosowanie społeczne.

W projekcie ustawy przewiduje się utworzenie, od 1 stycznia 2016 r. przez samorządy województw, centrów informacji edukacyjno-zawodowej, których jednym z zadań będzie wskazywanie miejsc dla dzieci i młodzieży w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii.

Powyższe rozwiązania wymagają zmiany przepisów art. 81 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.)

Zgodnie z ww. przepisami minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości ma obowiązek w drodze rozporządzenia określić szczegółowe zasady kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku socjoterapii, w szczególności wskazując organ odpowiedzialny za kierowanie nieletnich do odpowiednich placówek i uwzględniając sprawność postępowania, konieczność zapewnienia bezpieczeństwa tych placówek, właściwych warunków pobytu nieletnich i przestrzegania ich praw.

Organem kierującym jest zgodnie z art. 71b ustawy o systemie oświaty starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. Przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu

w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (Dz.U. Nr 178, 1833 z późn. zm.) szczegółowo określają tryb kierowania nieletnich do MOW i MOS przez starostę oraz regulują, iż organem wskazującym nieletnim miejsce w młodzieżowym ośrodku wychowawczym i młodzieżowym ośrodku socjoterapii jest Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie.

W związku z projektowanymi zmianami w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich w związku ze zmianami w ustawie o systemie oświaty, zgodnie z którymi sądy rodzinne nie będą wydawały postanowień o umieszczeniu nieletnich w MOS, niezbędne jest dokonanie zmiany delegacji w art. 81 ww. ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich poprzez usunięcie z tych przepisów młodzieżowych ośrodków socjoterapii.

9.4. Ustawa z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle (Dz. U. z 2002 r. Nr 112, poz. 979, z późn. zm.)

Zaprojektowane zmiany w ustawie z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle (Dz. U. z 2002 r. Nr 112, poz. 979, z późn. zm.) są związane z dostosowaniem jej przepisów dotyczących egzaminów przeprowadzanych przez izby rzemieślnicze do zmian wprowadzonych niniejszą ustawą w zakresie zmiany podstawy do przeprowadzania przez komisje izb rzemieślniczych egzaminów w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Zaprojektowana zmiana delegacji zawartej w art. 3 ust. 4 ustawy o rzemiośle dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do wydania rozporządzenia regulującego warunki powoływania komisji egzaminacyjnych izb rzemieślniczych oraz kwestie związane z dopuszczaniem do egzaminów, sposobem ich przeprowadzania, wysokości wynagrodzeń członków komisji, wydawania oraz wzorów świadectw czeladniczych, dyplomów mistrzowskich i zaświadczeń o zdaniu egzaminu sprawdzającego, a także dotyczące dokonywania legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu z zagranicą oraz wysokość odpłatności za wykonywanie tych czynności rozszerza tę delegację o kwestie sposobu wydawania Suplementu do świadectw czeladniczych i dyplomów mistrzowskich (Europass).

Suplement wystawiany będzie jako załącznik do świadectw czeladniczych i dyplomów mistrzowskich, co ułatwi polskim obywatelom potwierdzanie kwalifikacji w krajach Unii Europejskiej. Przyjęcie takiego rozwiązania przyczyni się do zalecanego przez Komisję Europejską zwiększenia przejrzystości kwalifikacji zawodowych, a tym samym zwiększenia mobilności wykwalifikowanych pracowników na rynkach krajów UE i nie tylko.

9.5. Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90 poz. 999, z późn. zm.)

Zmiany ustawy o języku polskim dotyczą przekazania ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania zadań należących do kompetencji Państwowej Komisji Poświadczenia Znajomości Języka Polskiego jako Obcego i zapewnienia środków finansowych oraz obsługi administracyjnej i finansowej komisji.

Powyższe zmiany zapewnią komisji nowe możliwości działania z wykorzystaniem sieci szkół i polskich szkół uzupełniających (dotychczasowych szkolnych punktów konsultacyjnych) funkcjonujących za granicą, jak również – dzięki współpracy z Ministrem Spraw Zagranicznych, w którego kompetencjach leży tworzenie

ośrodków promocji języka polskiego za granicą – wpłyną na zintensyfikowanie działań w zakresie rozpowszechniania języka polskiego.

Minister Edukacji Narodowej, wykonując zadania w ww. zakresie, będzie mógł wykorzystać zarówno potencjał nauczycieli zatrudnionych w szkołach działających przy polskich placówkach dyplomatycznych, jak i bazę lokalową będącą w posiadaniu państwa polskiego za granicą.

Jednocześnie ze względu na konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania zarówno Państwowej Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, jak i polskich szkół uzupełniających za granicą organem prowadzącym dla ww. jednostek będzie Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą podległy Ministrowi Edukacji Narodowej koordynującemu m.in. działania w zakresie oświaty polskiej i polskojęzycznej za granicą.

9.6 Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2010 r. Nr 80, poz. 526, z późn. zm.)

W związku z projektowanymi zmianami w ustawie o systemie oświaty dotyczącymi dofinansowania wykonywanych przez gminy zadań z zakresu wychowania przedszkolnego, wymagane są jednocześnie zmiany w przepisach ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2008 r. Nr 88, poz. 539, z późn. zm.).

W obecnym stanie prawnym zadania związane z prowadzeniem przedszkoli ogólnodostępnych i oddziałów ogólnodostępnych w przedszkolach z oddziałami integracyjnymi oraz zadania związane z prowadzeniem innych form wychowania przedszkolnego nie są uwzględniane przy podziale części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Dotychczasowy sposób finansowania edukacji przedszkolnej z dochodów własnych gmin nie jest wystarczający, gdyż wysokość tych dochodów nie jest bezpośrednio skorelowana z wielkością zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego w obszarze edukacji przedszkolnej. Taki sposób finansowania utrudnia, a w wielu przypadkach zniechęca gminy do upowszechniania edukacji przedszkolnej w sytuacji gdy działaniom tym nie towarzyszy wzrost dochodów.

Proponowane zmiany w art. 28 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego umożliwią, począwszy od 1 stycznia 2014 r. uwzględnienie przy podziale części oświatowej subwencji ogólnej dzieci 5-letnich objętych obowiązkiem rocznego przygotowania przedszkolnego, natomiast od 1 stycznia 2016 r. dzieci 4-letnich objętych edukacją przedszkolną.

Proponuje się, aby subwencją były objęte również dzieci, którym odroczone spełnianie obowiązku szkolnego (dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego).

Dodatkowe wsparcie finansowe gmin w realizacji ww. zadań z zakresu wychowania przedszkolnego powinno przyczynić się do szybkiego rozwoju i upowszechnienia wychowania przedszkolnego oraz zwiększenia jego dostępności. Ze względu na skutki finansowe dla budżetu państwa, w związku z proponowaną zmianą, proces objęcia subwencjonowaniem dzieci 4-letnich i 5-letnich, uczęszczających do przedszkoli został rozłożony w czasie na lata 2014-2016.

9.7. Ustawa z dnia 19 lutego 2004 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. Nr 49, poz. 463, z późn. zm.)

W związku z projektowanymi zmianami w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty przewiduje się wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 19 lutego 2004 r. o systemie informacji oświatowej, co regulują przepisy art. 8 projektowanej ustawy.

Zmiany wprowadzone w ustawie z dnia o systemie informacji oświatowej są konsekwencją zmian wprowadzonych niniejszą ustawą w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

W związku z przepisami art. 1 pkt 2 niniejszej ustawy, które zmieniają katalog szkół i placówek w systemie oświaty zawarty w art. 2 ustawy o systemie oświaty, dokonano koniecznych korekt w odpowiednich artykułach ustawy o systemie informacji oświatowej. W następstwie dodania do tego katalogu polskich szkół uzupełniających oraz ośrodków polskiej edukacji wprowadzono przepisem art 8 pkt 2 lit. a pkt 5 w art. 3 ust. 1 ustawy o systemie informacji oświatowej na mocy którego, ww. szkoły i placówki będą posiadały odrębne bazy oświatowe. Polskie szkoły uzupełniające podlegają odrębnym zasadom zakładania, prowadzenia i organizacji kształcenia. W związku z tym zasadne wydaje się wydzielenie ich z katalogu szkół i placówek zobowiązanych do przekazywania danych do SIO. Bazę zawierającą ten zbiór danych prowadzić będzie Dyrektor Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą, co reguluje przepis art. 4 ust 3a ustawy o systemie informacji oświatowej wprowadzony na mocy art. 8 pkt 3, lit. b niniejszej ustawy. Dodatkowo w art. 3 dodaje się po ust. 5, ust. 5a, który precyzuje jakie dane znajdują się w zbiorze danych wprowadzonym w art. 3 ust 1 pkt. 1. Ze względu na specyfikę nauczania dzieci polskich za granicą (według ram programowych kształcenia uzupełniającego) oraz fakt, iż w polskich szkołach uzupełniających uczniowie nie realizują obowiązku szkolnego i nauki – jest on realizowany przez uczęszczanie do szkoły działającej w ramach systemu edukacji kraju zamieszkania danego ucznia, proponuje się gromadzenie jedynie listy szkół i placówek prowadzonych przez ORPEG w imieniu ministra właściwego ds. oświaty i wychowania oraz zbiorczych danych o liczbie uczestników zajęć prowadzonych w tych szkołach i placówkach. Natomiast odnośnie niepublicznych polskich szkół uzupełniających w Systemie Informacji Oświatowej planuje się gromadzić wyłącznie listę tychże według ewidencji prowadzonej przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą o której mowa w art. 1 pkt 7 niniejszej ustawy. Dane te będą zbierane raz w roku, na dzień 30 września, a reguluje to art. 8 pkt 6 niniejszej ustawy dodający w art. 8 ustawy o systemie informacji oświatowej ust. 5.

W związku z przepisami art. 1 niniejszej ustawy, które w pkt 33, 35 i 37 uchylają przepisy art. 30, 32, 32b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz w pkt 34 zmieniają art. 31 tej ustawy, co skutkuje likwidacją kuratoriów oświaty oraz przekazaniem części dotychczasowych kompetencji kuratorów oświaty wojewodom, w konsekwencji prowadzą do zmian w art. 4 ust. 8 i 9, art. 6 ust. 1-3 oraz art. 7 ust. 6 ustawy o systemie informacji oświatowej (art. 8 pkt 2 lit. f, pkt 3 lit. e oraz pkt 4 lit. a-c niniejszej ustawy). Dotychczasowe kompetencje kuratorów oświaty w zakresie prowadzenia oraz przekazywania baz danych oświatowych, a także sprawdzania kompletności, poprawności i zgodności ze stanem faktycznym danych gromadzonych przez nich w bazach danych oświatowych zostają przekazane wojewodom. W związku ze zmianami wprowadzonymi w niniejszej ustawie zadaniem wojewodów

będzie prowadzenie baz danych oświatowych obejmujących zbiory danych z baz danych oświatowych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego na terenie województwa oraz zbiory danych obejmujących informacje dotyczące pracowników wykonujących zadania z zakresu oświaty zatrudnionych w urzędach wojewódzkich. Prowadzone przez wojewodę bazy danych oświatowych będą przekazywane ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania.

W związku z nowymi rozwiązaniami organizacyjnymi, wprowadzonymi przepisami niniejszej ustawy, tj. powołania Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji, regionalnych ośrodków jakości edukacji oraz Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą, Krajowego Ośrodka Rozwoju Edukacji, likwidacji kuratoriów oświaty, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz okręgowych komisji egzaminacyjnych, a także przejęcia części kompetencji w zakresie oświaty przez wojewodów ulega zmianie zakres danych gromadzonych w systemie informacji oświatowej. Na podstawie przepisów art. 8 pkt 2 lit. f niniejszej ustawy zaprzestaje się gromadzenia danych dotyczących pracowników kuratoriów oświaty, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz okręgowych komisji egzaminacyjnych. Natomiast gromadzić się będzie dane dotyczące pracowników zatrudnionych w Krajowym Ośrodku Jakości Edukacji, regionalnych ośrodkach jakości edukacji Ośrodku Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą oraz Krajowym Ośrodku Rozwoju Edukacji, a także pracowników odpowiedzialnych za zarządzanie i administrację oświatą zatrudnionych w komórkach merytorycznych w urzędach wojewódzkich. Dane dotyczące tych pracowników będą gromadzone w ujęciu zbiorczym (dane dotyczą liczby pracowników poszczególnych urzędów oraz łącznej wysokości ich wynagrodzeń). Powyższe dane - analizowane łącznie z danymi dotyczącymi liczby nauczycieli i kosztów ich zatrudnienia – umożliwią uzyskanie pełnego obrazu kosztów i struktury zatrudnienia w oświacie, a w konsekwencji staną się podstawą do podejmowania właściwych działań zmierzających do poprawy efektywności organizacji pracy w oświacie w powiązaniu z optymalizacją kosztów. Dane te będą również wykorzystane w celu przygotowania informacji dotyczącej pełni nakładów na oświatę na potrzeby statystyki międzynarodowej.

Konsekwencją zmian w zakresie danych gromadzonych w systemie informacji oświatowej jest – wprowadzona w art. 8 pkt 4 lit. d - zmiana przepisów art. 6 ust. 5 ustawy o systemie informacji oświatowej. Wymienione w przepisie jednostki zobowiązane do prowadzenia baz danych oświatowych ograniczono tylko do tych jednostek, które w prowadzonych przez siebie bazach danych oświatowych gromadzą numer PESEL.

W związku z powołaniem w niniejszej ustawie, Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji, regionalnych ośrodków jakości edukacji, Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą oraz Krajowego Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz nałożeniem na te jednostki obowiązku przekazywania danych o pracownikach, zmianie ulegają przepisy art. 4 ust. 3 i 9 oraz art. 6 ust. 1 art. 7 ust. 6 ustawy o systemie informacji oświatowej (art. 8 pkt 3 lit. a, pkt 4 lit. a oraz pkt 5 niniejszej ustawy). Na mocy wprowadzanych przepisów powoływane niniejszą ustawą jednostki zobowiązane zostaną do prowadzenia baz danych oświatowych oraz przekazywania prowadzonych przez siebie baz danych oświatowych ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania. Za wykonywanie przez te jednostki obowiązków określonych ustawą o systemie informacji oświatowej odpowiadają Naczelnny Inspektor Jakości Edukacji, Dyrektor Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji, dyrektorzy regionalnych ośrodków jakości edukacji, Dyrektor Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą oraz Dyrektor Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Zmiana wprowadzona w art. 8 pkt 3 lit c niniejszej ustawy zobowiązuje do przekazywania danych, określonych w art. 3 ust. 3 pkt 1 lit. a-h, k i l oraz pkt 3 ustawy o systemie informacji oświatowej, dotyczących absolwentów szkół zlikwidowanych z końcem poprzedniego roku szkolnego, jednostki samorządu terytorialnego, którym na mocy art. 59 ust. 3 i 4 oraz art. 84 ust. 4 ustawy o systemie oświaty (zmienionych przez przepisy art. 1 pkt 50 lit. c oraz pkt 75 niniejszej ustawy) zostaje przekazana dokumentacja zlikwidowanej odpowiednio szkoły publicznej i niepublicznej. Analogicznie zmiana w art. 8 pkt 3, lit. d niniejszej ustawy zmienia ust 7 pkt 6 wynika ze zmian wprowadzonych art. 1, pkt 50 i pkt 75 niniejszej ustawy.

Zmiany dotyczące dotowania szkół i placówek oświatowych wprowadzone art. 1 pkt 69 oraz 82 znajdują odzwierciedlenie w art. 8 pkt 2 lit. i i lit. j niniejszej ustawy odpowiednio zmieniające art. 3 ust. 6 i 7 ustawy o systemie informacji oświatowej.

Wprowadzone w niniejszej ustawie centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, centra rozwoju edukacji oraz grupy przedszkolno-podstawowe i gimnazjalno-licealne o których mowa w art. 1 pkt 54 będą zobowiązane do prowadzenia baz danych oświatowych analogicznie jak wcześniej zespoły szkół i placówek oświatowych. W związku z tym zmieniono art. 9 ustawy o systemie informacji oświatowej, na mocy przepisów którego ww. jednostki organizacyjne prowadzą jedną bazę danych z wyodrębnionymi zbiorami danych odnoszącymi się do poszczególnych szkół i placówek funkcjonujących w ramach tych jednostek.

Proponowane zmiany w ustawie o systemie informacji oświatowej wejdą w życie z dniem 1 września 2012 r. W zakresie placówek, o których mowa w art. 80 ust. 2-4 i ustawy o systemie oświaty dane opisane w art. 3 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie informacji oświatowej będą zbierane od 1 stycznia 2014 r. (tj. od dnia wejścia w życie art. 90 ust. 2 ustawy o systemie oświaty).

9.8 Ustawa z dnia z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 13 62, z późn. zm.)

Powołanie regionalnych inspektorów jakości edukacji w celu sprawowania nadzoru pedagogicznego powoduje konieczność zmiany przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Celem zmian jest przekazanie regionalnemu inspektorowi jakości edukacji dotychczasowej kompetencji kuratora oświaty, jaką jest sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami działającymi w publicznych i niepublicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych oraz nadzoru nad kształceniem w szkołach działających w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

9.9. Ustawa z dnia z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.)

Zaprojektowane zmiany w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.) są związane z dostosowaniem jej przepisów dotyczących przygotowania zawodowego dorosłych do zmian wprowadzonych niniejszą ustawą, które dotyczą likwidacji państwowych komisji egzaminacyjnych powoływanych przez kuratorów oświaty do przeprowadzania egzaminów kwalifikacyjnych umożliwiających uzyskanie tytułów zawodowych i przekazania tego zadania do regionalnych ośrodków jakości edukacji oraz zmiany podstawy do przeprowadzania egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie.

9.10. Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425, z późn. zm.)

Zmiany w ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów wynikają z konieczności dostosowania listy osób pełniących funkcje publiczne, w rozumieniu tej ustawy, do zmian wprowadzonych w ustawie o systemie oświaty w zakresie jednostek właściwych do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych. Dotychczas, w art. 4 pkt 46 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, do osób pełniących funkcje publiczne – i w związku z tym objętych obowiązkiem składania oświadczenia lustracyjnego – byli zaliczeni Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz dyrektorzy okręgowych komisji egzaminacyjnych. W związku z likwidacją Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz przejęciem dotychczasowych zadań tych komisji odpowiednio przez Krajowy Ośrodek Jakości Edukacji oraz regionalne ośrodki jakości edukacji, w omawianej ustawie w miejsce dyrektorów komisji egzaminacyjnych proponuje się wpisać jako osoby pełniące funkcje publiczne Dyrektora Krajowego Ośrodka Jakości Edukacji oraz regionalnych inspektorów jakości edukacji.

Zmiana w art. 8 pkt 2 omawianej ustawy dotyczy organu właściwego do przedkładania oświadczeń lustracyjnych składanych przez dyrektorów szkół publicznych i niepublicznych. Dotychczas dyrektorzy szkół składali takie oświadczenia kuratorowi oświaty. W związku z projektowaną likwidacją stanowiska kuratora oświaty proponuje się, aby organem właściwym do przedłożenia oświadczenia lustracyjnego przez dyrektora szkoły był organ właściwy do powierzenia stanowiska dyrektora lub powołania na to stanowisko.